Egy hét a világgazdaságban

Dollár és világkereskedelem

A tőzsdéken a hét eleje már dollárrekordokkal kezdődött. Frankfurtban 1 dollár értéke 3,28 márka fölé került — később rövid időre a 3,30-as szintet is meghaladta —, Amszterdamban 24 éves rekordot döntött a jegyzés és a Franciaországba látogató amerikai turistáknak is kellemes meglepetést okozott, hogy valutájuk egységéért már több, mint 10 frankot adnak. Rekordárfolyamokat regisztráltak Bécsben, Milánóban és Madridban is. A megfigyelők az újabb felértékelődést azzal magyarázták, hogy a korábbi hírekkel ellentétben a fejlett tőkés országok központi bankjai — a bázeli székhelyű Nemzetközi Fizetések Bankja értekezlete tanúsága szerint — nem vállalkoztak összehangolt intervenciókra a piacokon, a dollár értéke így a kereslet és kínálat viszonya szerint szabadon alakulhatott. Azt, hogy a tőzsdéken tevékenykedők komolyan vették a piaci beavatkozásokról szóló tudósításokat, bizonyítja, hogy arra a szerdai hírre, mely szerint az USA Szövetségi Tartalékalapja dollárt dobott volna a piacra, máris több helyen gyengült az amerikai valuta. *Átmenetileg.* Kiderült ugyanis hamarosan, hogy ha szó is volt ilyen műveletről, az semmiképpen nem jelent változást a központi bank politikájában, nincs tehát napirenden a folyamatos dollárkínálat növelésének veszélye. Végeredményben tehát a hét végére a piacok megnyugodtak és a hét eleji árfolyamszintekhez képest csak kisebb változást regisztráltak. A dollár így 0,1 százalékot erősödött a fonthoz képest, 0,2 százalékot drágult a francia frank és a jen viszonylatában, míg a keddi rekordhoz mérve a DM-jegyzése 0,2 százalékkal gyengült. A hét elején 302,50 dollár volt Londonban az arany egy unciája, a hét végére a nemesfém 0,5 százalékkal értékelődött fel.

A valutapiaci szakértők pedig továbbra is kutatják — nem is annyira a dollárfelértékelődés titkát, mint inkább azt, meddig mehet még mindez így tovább. A jelek szerint a nemzetközi pénzügyi közvélemény egyelőre még lehetségesnek tartja a „hossz" folytatódását, pánikszerű dollároladásoknak nincs nyoma. *Pöhl*, a Bundesbank elnöke mindenesetre úgy fogalmazott a BIS-értekezleten, hogy az amerikai túlköltekezés, a nemzetközi fizetési és költségvetési mérlegek deficitjei előbb-utóbb meglátszanak majd a dollárárfolyamokon. Egy így vitathatatlan.

Maga Pöhl is úgy véli azonban, hogy ennek az eseménynek a bekövetkeztére talán egy-két évet is várni kell. Kérdés azonban, hogy mit jelent mindez majd a világgazdaságnak? Aligha érdeke ugyanis bárkinek, hogy az eltorzított árfolyamok versenyképesebbnek tüntessék fel az európai árukat az USA-piacon annál, mint amilyenek valójában. Abban az esetben ugyanis, ha a dollár hirtelen térne vissza egy „normális" állapothoz, a 30 százalékos változás igen fájdalmas tapasztalat lenne az amerikai piacra már berendezkedett exportőröknek. Az sem kívánatos továbbá, hogy a megnövekedett import újabb és újabb ágazatokban váltson ki protekcionista hajlandóságot a tengerentúlon. A tapasztalat ugyanis azt mutatja, hogy hiába változna aztán a dollár árfolyama és változnának meg a belföldiek javára a versenyképességi viszonyok — az egyszer törvénybe iktatott védelmi falat lebontani később már nagyon nehéz. Ma még az USA-piacra eladóként bejutni viszonylag könnyű feladat — az adminisztratív korlátozások szempontjából — Nyugat-Európával összehasonlítva. A világkereskedelemnek az lenne érdeke, hogy ez így is maradjon. A világexport tavaly regisztrált több, mint ötszázalékos volumenbővülésének ugyanis tetemes hányadát éppen a kereslet egyesült államokbeli emelkedése váltotta ki.

Az erős dollár — pontosabban a mértéktelen felértékelődés — természetesen gondot okoz azoknak is, kiknek behozatalában az amerikai valuta fizetési egységként jelentős súllyal szerepel. (A Német Szövetségi Köztársaság importjának például 30 százalékáért kell dollárban fizetni.) Dollárban jegyzik sok nyers- és alapanyag árát is. A vásárlók — ha valutájuk leértékelődik, vagyis egy dollárért pénzükből több egységet kell adniuk — így sok esetben nem érzékelik a nyers- és alapanyagok árában bekövetkezett csökkenést. Sőt: nemzeti valutákban esetenként még áremelkedés is mutatkozhat. A nyugat-európai országoknak reális félelme tehát, hogy az amerikai valuta erősödése növeli náluk az inflációs nyomást. Márpedig a kormányok általában az infláció megfékezésében elért eredményeikre hivatkoznak, amikor a munkanélküliségi rátákat magyarázni kell. A Közös Piac országaiban az ipari munkahelyek száma talán ebben az évben fog első ízben egy évtized után emelkedni ...

A realitásoktól elszakadó dollárárfolyam nyilvánvalóan nem kedvez azoknak, kik dollárban adósodtak el, hisz „erősebb pénzben" kell tartozásaikat visszafizetni. Az adósok abból a szempontból sem örülnek, mivel a nemzetközi kamatszint magasságához is hozzájárulnak az árfolyamproblémák. A dollár erősödése paradox módon sem a kőolajimportőröknek, sem pedig a kőolajexportőröknek nem jó. Az előbbiek arról panaszkodhatnak, hogy az amerikai valuta felértékelődése miatt hiába csökken az olaj hordónkénti ára dollárban kifejezve, ők mégis drágulást érzékelnek. Az exportőrök pedig azt sérelmezik, hogy az erősödő dollárban kifejezett olajár csak növeli az árak további mérséklését szorgalmazó nyomást. Vagyis: hiába csökkentették már két ízben az olajárat, sokat nem érnek vele ...

Gonda György — Szentgáli Péter

*

A Szovjetunió Állami Bankja szombati hatállyal módosította 25 külföldi valuta rubelhez viszonyított árfolyamát. Az árfolyamváltozás eredményeként 100 amerikai dollárért rekordösszeget, 89,75 szazad rubelt fizet a bank.

Munkavállalás külföldön

Ösztönzőbb bérrendszer

Nemzetközi kapcsolataink bővülésének köszönhetően mind több magyar állampolgár dolgozik — hazai munkaviszonyából adódóan — tartósan külföldön. Az erre vonatkozó munkajogi szabályokat nemrégiben vizsgálta fölül az Állami Bér- és Munkaügyi Hivatal. Az elmúlt évek tapasztalatai alapján több előírást módosítottak. Az egységes szerkezetbe foglalt új szabályozás ez év januárjától lépett érvénybe.

Elég tizenegynéhány évre visszatekintenünk, hogy felidézhessük azt a felfogást, amikor a külföldi munkát kapott honfitársainkat kiváltságosoknak, a sors kegyeltjeinek tekintették. Az évek során azonban, a gazdálkodás kényszeréből adódóan, a hazai cégek is mind nagyobb teret próbáltak nyerni a nemzetközi munkamegosztásban. Ennek érdekében minden korábbinál többen keltek útra, hogy országhatárainkon túl végezzék munkájukat. Hogy mennyire természetes, elfogadott lett ez a munkavállalási forma, mi sem mutatja jobban, mint a számtalan munkaügyi rendelkezés, előírás, amely az ezzel kapcsolatos szabályokat rögzíti. Ezek nagy részét nemrégiben vizsgálták fölül, s a mindennapok tapasztalatainak figyelembevételével 1985. január 1-vel foglalta egységes rendeletbe az Állami Bér- és Munkaügyi Hivatal elnöke.

Határok között

Az új szabályozásról a hivatal illetékese érdeklődésünkre elmondta: az államtitkári rendelkezés, amely a tartós munkavégzésre vonatkozó előírásokat tartalmazza, tavaly novemberben született, s ez év január elsejétől van érvényben. A korszerűsítést mindenekelőtt az indokolta, hogy a munkáltatók *egyáltalán nem, vagy nem kellően éltek* a részükre biztosított lehetőségekkel, s a külföldi munkavégzés feltételeit a kinti körülmények figyelembevétele nélkül, *sablonosan* állapították meg. Így aztán a kifizetett bérek nem tükrözték hűen a munkavégzés nehézségét, nem ösztönöztek gyorsaságra, hatékonyságra.

A legalapvetőbb változás, hogy minden eddiginél jobban szétválik a *külkereskedelmi szerződés keretében* külföldön dolgozók, valamint a *hivatali jellegű, egyéni teljesítmény szempontjából nehezen mérhető* feladatot teljesítő kiküldöttek bérezése. Ez utóbbiak teljesítményének fokozására új besorolási rendszer készült, egységesebbé váltak prémiumfeltételeik. A korábbi, úgynevezett fix bértételeket „tól-ig"-osra változtatták. Ezeknek köszönhetően feladatorientált, *ösztönző* bérezésre nyílik lehetőség. A vállalatok — a munka jellegével és körülményeivel, a dolgozó teljesítményével összhangban — a jogszabályban szereplő határok között *önállóan állapíthatják* meg az „idegenlégiósok" fizetését.

A szerződés mielőbbi, kifogástalan teljesítése érdekében, a kedvezőtlen elhelyezés kompenzálásra a kiküldöttek *tereppótlékban* részesülhetnek. Ennek előfeltétele, hogy a munkahely *Afrikában, Japán kivételével Ázsiában, Dél- vagy Közép-Amerikában* legyen, s a dolgozók például sátorban, táborban, lakókocsiban, vagy komfort nélküli szálláson lakjanak. A kifizetés feltétele az is, hogy a pótlék az adott külkereskedelmi ügyletből *megtérüljön*, s annak folyósításáról az érintettek *írásban is megállapodjanak*.

Az év elejétől életbe lépett jogszabály egyértelműen meghatározza a forint- és valutarészen kívül fizethető bérpótlék összegét is. Ez a jövőben *egységesen* 60 forint lesz havonta.

Ki ne találkozott volna már ezzel a munkáltatói szemlélettel: a fizetésemelések elosztásakor a főnökök *„elfeledkeznek"* a külföldön dolgozókról — mondván, azoknak úgyis szalad a szekerük —, s inkább az itthon húzóknak adják azok részét is. Ha jobban megnézzük, nem is annyira elítélhető ez a felfogás. Csakhogy nem árt megvizsgálni az érem másik oldalát, a kiküldöttek érdekeit. Hiszen ők továbbra is hazai alapbérük után fizetik az SZTK-járulékot, s betegség esetén ez után kapják a táppénzt is. Ez indokolta többek között, hogy a mostani rendelkezés *kötelezővé* teszi a belföldi alapbér rendszeres felülvizsgálatát. Kimondja: az idegenben dolgozó *nem szenvedhet hátrányt* kiküldetése miatt.

Megváltoztak a szabadság idejére járó díjazásra vonatkozó előírások is. Eddig a munkavállaló — nem rubelelszámolású viszonylatban — az éves szabadságból csak harminc napra vehette föl valutarésze 70 százalékát forintban, az ezen fölüli napokra pedig a teljes külföldi fizetését megkapta. Mostantól a szabadság *teljes idejére* mindenkinek a valutarész 70 százalékának megfelelő forintösszeg jár.

Dupla előleg

A kiküldöttek letelepedésük, beilleszkedésük megkönnyítésére az elmúlt évig — egyhavi valutarészük erejéig — *letelepedési előleget* kérhettek. Ennek ma már a *duplája* igényelhetik.

Indokolt módosítás az is, hogy felemelték a külföldön dolgozók családi pótlékát is. Ők ugyanis nem az itthon dolgozókra érvényes társadalombiztosítási szabályok alapján kapják ezt a juttatást, hanem az államtitkári rendelkezés előírásai szerint. Ennek értelmében a családi pótlék összege a gyermek *6 éves koráig a korábbi 400 forintról 600-ra, 6—12 éves koráig 600-ról 800-ra, 12 éves kor felett pedig 800-ról 1000 forintra* emelkedik.

— gráner —

Árusítását a KERMI betiltotta

Hibás vízmelegítők

A KERMI az 1984-ben gyártott KB 5.1 típusú, importból származó ötliteres szabadkifolyású, vízszintjelzővel ellátott vízmelegítő további árusítását megtiltotta. A vízmelegítő veszélyes mértékben eltér a szabványtól, használata balesetet okozhat. Az intézet felszólítja a forgalmazó kereskedelmi vállalatokat, hogy a hibás vízmelegítő árusítását haladéktalanul szüntessék meg, a már eladott készülékekre vonatkozó reklamációkat a termék minőségének újbóli ellenőriztetése nélkül fogadják el, s a vevőket kártalanítsák. A készülékeket a kifolyócsőnél lévő adattáblán feltüntetett gyártási év szerint azonosítani lehet.

MI, HOL OLCSÓBB?

Csaptelep, lemezjátszó, naptár

A VASÉRT áruházban és szakboltban (V., Szent István tér 5. — Bazilika mellett —, VIII., Dobozi u. 33.) 50 százalékkal olcsóbban lehet vásárolni csapokat és csaptelepeket — amíg a készlet tart. Bővebb felvilágosítást a Vevőszolgálat ad a 130-230-as telefonszámon.

A KÖNYVÉRTÉKESÍTŐ VÁLLALAT február 15-én új könyvesboltot nyitott Kispesten, a Vörös Hadsereg útja 98. szám alatt, Félkrajcár Könyvkereskedés elnevezéssel. A boltban egész évben féláron kaphatók szépirodalmi, ifjúsági és ismeretterjesztő könyvek, valamint komoly-, könnyűzenei és irodalmi hanglemezek.

A FEHÉRVÁR ÁRUHÁZBAN Kadett kismotor 6450 forint helyett 4990-ért kapható. A Concert lemezjátszó árát 6150 forintról 5150 forintra, az NZC—431 típusú lemezjátszóét — hangdobozzal — 7850-ről 5980-ra és az NZC—160-asét — szintén hangdobozzal — 6300-ról 4900-ra csökkentették. A WG—1 250-es földgázbojlert most 1810 forintért vásárolhatják meg az érdeklődők 2580 forint helyett.

AZ ALKALMI ÁRUHÁZAKBAN és szaküzletekben kétfajta női pamutgarnitúrát árusítanak olcsóbban. Az egyiket 100 forint helyett 67-ért, a másikat 108 helyett 72-ért. Bakfis pulóvert ugyancsak kétfajtát kínálnak: 451 forint helyett 303-ért, illetve 357 helyett 240-ért, valamint női félcipőt 600 helyett 325-ért. Két szakboltban (VIII., Rákóczi tér 6. és a XXI., Rákóczi Ferenc út 129-ben) négyféle csaptelep árát csökkentették: 550 forintról 360-ra, 998-ról 650-re, 220-ról 150-re és 850-ről 550-re.

A PIÉRT-nél országos naptárvásár van. A vásáron művészi fali, asztali és zsebnaptárokat 75 százalékos engedménnyel árusítanak az alábbi boltokban és raktáráruházakban: Budapesten a Papír-írószer boltban, V., Alpári Gy. u. 19—21.; XIII., Váci út 33.; IV., Templom u. 2.; XI., Goldmann tér 3/2.; Papír-írószer áruházban, VIII., Szentkirályi u. 1.; I+R boltban, V., Váci u. 40.; Rotringboltban, VII., Landler J. u. 35.; Dekorációs boltban, IX., Ráday u. 19. Vidéken: Dunaújváros, Váci M. u. 3—5.; Győr, Arany J. u. 13.; Pécs, Szalay A. u. 10/a.; Szekszárd, Béla tér 5.

Az Állami Fejlesztési Bank kötvényárfolyamai

Érvényben 1985. február 11-től

A kötvény megnevezése	Éves kamatozás százalékban	A kamatfizetés időpontja	Lejárati idő	A kibocsátás összege MFt	Árfolyam a névérték százalékában VÉTEL*	ELADÁS	Változás az előző hétbez képest %-ban
GAZDÁLKODÓ SZERVEZETEK ÁLTAL VÁSÁROLHATÓ KÖTVÉNYEK:							
COMPORGAN	14—15—16	III. 31.	1989—94—99.	100	bizományba	100,0	—
SZÜV	15	X. 15.	1990.	55	bizományba	n. k.	—
MKB—Vörös Csillag MGTSZ	12	XII. 10.	1991.	180	bizományba	100,0	—
Szegedi ált. telefon	11,5	III. 31.	1998.	27	bizományba	100,0	—
ÁFB—OKGT gáz	11,5	III. 31.	1993.	400	bizományba	85,0	—
Építőipari Innovációs Alap	11,25	XII. 20.	1990.	50	bizományba	n. k.	—
MAGÁNSZEMÉLYEK ÁLTAL VÁSÁROLHATÓ KÖTVÉNYEK:							
Pest m. Iparcikk Ker. V.	11	III. 31.	1991.	20	109,5	111,5	—
SKÁLA	11	V. 31.	1991.	136	109,5	111,5	—
PIÉRT	11	VI. 30.	1991.	50	106,5	108,5	—
Somogy Ker. V.	11	VII. 1.	1991.	25	105,5	107,5	—
Borsod Iparcikk Ker. V.	11	IX. 1.	1988.	30	105,5	107,5	—
KONZUM Áruház V.	11	IX. 30.	1991.	30	104,0	106,0	—
Pest m. Ruházati Ker. V.	11	XI. 20.	1991.	20	102,0	104,0	+0,5
Győr-Sopron m. Ruházati Ker. V.	11	XI. 20.	1991.	15	101,5	103,5	+0,5
AMFORA Ker. V.	11	XI. 30.	1991.	30	101,5	103,5	+0,5
PANNONKER	11	XII. 10.	1991.	15	101,0	103,0	—
Budapesti Harisnyagyár	11	XII. 10.	1991.	40	101,0	103,0	—
DOMUS	11	XII. 10.	1990.	20	101,0	103,0	—
CENTRUM Áruház V.	11	XII. 17.	1991.	50	101,0	103,0	—
FEHÉRVÁR Áruház	11	XII. 17.	1990.	30	101,0	103,0	—
Alföldi TÜZÉP	11	XII. 18.	1989.	39	100,5	102,5	+0,5
Szolnoki Városi Tanács	11	XII. 20.	1992.	6,3	100,5	102,5	+0,5
ARRABONA	11	I. 15.	1992.	15	100,0	102,0	—
Császári MGTSZ	10	III. 15.	1992.	15	102,0	104,0	—
KUNÉP	10	VII. 1.	1989.	30	100,0	102,0	—
Nagyrédei MGTSZ	9	III. 1.	1988.	10	100,5	102,5	—
Lakossági gázkötvények	7,5—9		1992.	79	82—88,0	84—90,0	—
Kommunális kötvények	5,5—7		1988—89	32	89—99,0	91—101,0	—

* A vételi áron a bank a kötvényeket megvásárolja.
n. k. = nincs készlet

Tévénapló

A béke hetedik napja

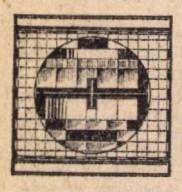

Van egy ősi vándormese. Ennek a főhőse valamilyen úton-módon hozzájut egy nagyobb értékhez: örökli, rátalál, megküzd érte, szerencsésen az ölébe hullik, a változatok száma úgyszólván oly nagy, amilyen a mesét átvevő és a gondolkodására jellemző változatot hozzáhajlító népek száma. A főhős aztán az érték, a kincs, a gazdagság birtokában útrakel (világot látni, vagy ha már látott, akkor haza indul). Útközben annyi szegénységgel, nyomorúsággal, szerencsétlenséggel, szívszorító segítségreszorulással találkozik, hogy lehetetlen nem segítenie. Mindenkinek ad egy keveset a kincséből. Eleinte bőkezű, gavallérosan, mert van miből osztogatnia, később megfontoltabb, mert a rászorulók száma véget nem érő. Mire hazaér, ugyanolyan szegény, mint amikor nekivágott a kalandoknak (s néhány változatban még megöregedett is). Mégsem sajnálja mindazt, ami történt, mégis több, jobb, nemesebb lett, mint volt, mindazokkal együtt akik értik, és megértik őt, a főhőst és örök emberi példázatát. (Aki nem, azokkal persze nincs mit kezdeni: azoknak akkor sem lesz semmijük, ha a világ minden kincse az övék.) Ahogy vannak alapviccek, alapmesék is vannak. Ez ilyen.

Bizonyára nem véletlenül talált rá *Mezei Andrásra* ez a történet, bizonyára nem véletlenül esett meg vele (vagy kortársaival) a csütörtök este látott tévéjáték kalandsorozata: a történet megtörténésének időpontja volt olyan, amely lehetővé, mi több; törvényszerűvé tette az ilyen és ehhez hasonló mesék valóraválását.

Negyvenöt kemény telén játszódik a történet, melyben az író kamasz-önmaga útrakel, hogy annyi más, akkori batyuzóhoz hasonlóan élelmet szerezzen éhező anyjának és magának, cserekereskedelemmel. Aránylag könnyen lejut a pestkörnyéki, közeli faluba (jellegzetes templomáról megítélhetően talán Ócsára), minden különösebb nehézség nélkül lebonyolítja a cserét (ruhaneműért élelmet), s aztán elindul hazafelé. Az árva 424-es mozdony csak egy darabon hozza, aztán gyalogolhat hazáig. És most kezdődnek a kalandok. A jól focizó kamaszfiú enged a focilabda csábításának, aztán új barátai majdnem becsapják, a rossz tréfa kishiján az életébe kerül, mikor majdnem lezuhan a lebombázott ház második emeletéről. Az a tiszteletes menti meg, aki már korábban is gyerekeket mentett meg a biztos haláltól, később megint életveszélybe kerül, de most egy gonosztekintetű bűnözőféle jóvoltából, majd a kocsmában kezdetét veszi a nagyvilági élet csábítása, mely végül a nappal szolgálatot teljesítő éjszakai pillangó ágyában tetőzik (illetve feneklik meg). Végül majdnem teljesen kifosztva, néhány szem krumplival érkezik haza, az anyai pofon és ölelés otthonosságába. De sajnos semmivel sem gazdagabban.

Mert azt csak a mai Mezei Andrásnak hisszük el, hogy mivel és mennyivel lett gazdagabb — életműve több-kevesebb ismeretében. A *Havas Péter* rendezte tévéjátékban főszereplő *Olvasztó Imrének* ezt lehetetlen elhinni.

Azt szívesen elhiszem, hogy jól focizik: többször is bizonyítja, milyen jól dekázik, s mikor a vonatsínek közt, a talpfákon keresztül emelgeti a labdát, elhiteti, hogy ura a focinak. Itt azonban megáll a szerep fölötti uralom. A főhős alakjával egyszerűen nem tud mit kezdeni: végiglézengi-unatkozza-tűri az egész kalandot, mintha a szomszéddal esne meg és ő csak közelről nézhetné az eseményeket; de gyaníthatóan nem egészen az ő hibájaként. Mert azért egy ekkora főszereplő még a szokásosnál is jobban rá van szorulva (profi felnőttekhez képest) a rendezői instrukciókra. Csakhát ha a rendező nem utasítja, hogy áruljon el (éhező fővárosi gyerekként) valamilyen érzelmet arcmimikájával, ha egy szelet barna kenyeret kap a vele nagyjából egyidős szovjet katonafiútól, akkor mi mást tehetne? Faarccal tör egy darab héját és kelletlenül majszolja. Ez csak egy villanás a hatvanöt percből, de számtalan hasonlót lehetne még sorolni. Döbbenetes dolgok vannak megírva az irodalmi alapanyagban, csak éppen a filmszalagon nem tudnak megszólalni a megfelelő légkör híján (*Bencze Ferenc* és *Jordán Tamás* jelenete a mozdonyon, *Temessy Hédi* és *Nyertes Zsuzsa* néhány mondata, a papnál bújkáló-éhező kislányok). És hiába dolgozott a stáb színes alapanyagra, az egész szürke lett; vígasztalanul és közömbösen szürke.

Talán az odafigyelés hiányzott, a hitelesség látszatának a megteremtése, az elhitetés szándéka. Korabeli fotók százai bizonyítják, hogy a harcok elvonulása után milyen országos nyüzsgés indult a felszabadult részeken. Költözés, visszaköltözés, romeltakarítás, a halottak eltemetése, üzletelés, seftelés, feketézés, cserebere, nappal is, a nyílt utcán is; még vetkőztetések sem voltak ritkák eleinte (és nem is csak éjszaka!). És a filmbéli béke hetedik napján? Holdbéli ürességű tájak egyesegyedüli temetés, döglött utcák, kihalt város. Csak a belső terek nyüzsögnek embertől (parasztház, kocsma), ami nem igaz. Nem hiteles. És az apró hibák nőnek és sokasodnak, hihetetlenné téve az egész, jobb sorsra érdemes vállalkozást.

Mert a tévéfilm sem a sztori érdekességével nem volt képes lekötni (ahhoz túlságosan mélázó, lassúmenetű volt a vezetése, nem sodort magával), sem pedig az alapanyagban benne rejlő költőiséget nem volt képes kibontani (legfeljebb *Mándy Ivánt* idéző utánérzésekkel).

Kenessei András

Kiállítása neki is meglepetés

Csernus — Párizsból

Fenegyerekként indult az ötvenes években. A *plein air* problémáit egyhamar legyűrve, rohamos léptekkel sajátította el a *tasizmus* (foltfestés), majd a *mágikus realizmus* alapelemeit, hogy kialakítsa egyéni formanyelvét. Témaválasztása csapongó fantáziáról, sejtelmesen feszült atmoszférateremtő erőről tanúskodott és sok vitát kavart. Türelmetlenül próbálta ki erejét a technikai eljárásokban is — *a táblaképtől a sokszorosított grafikai műfajokon át a könyvillusztrációkig.* Ez a nyugtalanság indíthatta arra, hogy a hatvanas évektől a francia fővárosban telepedjen le, és bár rendszeresen hazajár azóta is, munkáit — sajnos — régóta nélkülözi a hazai közönség.

Csernus Tibor illusztrációja Déry Tibor: Niki című regényéhez

A telefonvonalban *Csernus Tibor* párizsi műterme a Montmartre-on:

— *Tud-e arról, hogy kamaratárlata nyílt Pesten, a Dembinszky utcában, az Erzsébetvárosi Galériában?*

— Most hallom Öntől, és ez valóban kellemes meglepetés számomra. Milyen munkáim vannak kiállítva?

— *A fekete-fehér Bessenyei-sorozat, meg a színes József Attila ciklus, a Petőfi Irodalmi Múzeum tulajdonából. Emlékszik-e még rájuk?*

— Ó, ennek talán már harminc éve is megvan... — neveti el magát, majd egy kis meghatottsággal folytatja az emlékidézést: — Elég nagy formátumúak voltak a Bessenyei-kollekció darabjai, és nem egy-egy konkrét írásához készültek, hanem mint egy „référence", általános utalás a teljes életműre. Ezért nem adtam külön, konkrét címeket se az egyes lapoknak...

— *Én is amolyan „háttér-információnak", általában vett atmoszféra-rögzítésnek érzem ezeket a barokkosan zsúfolt kompozíciókat, a parókás-krinolinos marionettfigurákkal, látványos boltivekkel, dúsan terített, pompás asztalokkal, rokokó kertekkel, sétáló pávákkal és agarakkal, tovasuhanó, kecses hintókkal... Nem túl nagy az ellentét József Attila nyomorverseiig?*

— *A külvárosi éj*, vagy *A város peremén* három-négy színben készült, és eredeti litográfiák vannak a könyvben is, tehát nyomatok ugyan, de kőről készült levonatok és nem nyomdai úton előállított reprodukciók. Ezért emlékszem most is szívesen vissza rájuk...

— *Itthoni illetékesektől hallottam, hogy a „hosszú távollét" után az idei Tavaszi Fesztiválra tervezték önálló kiállítását Budapesten...*

— Rendszeresen hazajárok magánemberként, legutóbb októberben voltam otthon... Ami a kiállításomat illeti, a magam részéről csak annyit mondhatok, hogy egy közbejött, amerikai tárlatom miatt kellett elhalasztanom a magyarországi bemutatkozást, mert nem szeretnék akármilyen anyaggal szerepelni olyan sok év után... Ami késik, nem múlik. És ami engem illet, szeretném a legújabb, a legjobb munkáimat felvonultatni Budapesten, talán már jövőre, a legközelebbi Tavaszi Fesztiválon... De ismétlem, ez nemcsak rajtam áll... És mégegyszer köszönöm az örömhírt, ezt a kellemes meglepetést, a pesti kiállításomról szóló híradást...

Wagner István

Rádiófigyelő

Éljen és virágozzék!

Karinthy Ferenc új rádiójátéka — az alapjául szolgáló szöveget az Új Írásban olvashattuk nemrég — ugyancsak ravaszdi írás. Látszólag ugyanis egy szimplán groteszk anekdota. Arról van szó, hogy egy Vukovári nevű magyar szociálpolitikai előadó — jószerivel egy adminisztrátor, tehát jámbor kisember —, kiváltja turistaútlevelét, elutazik Londonba, kisétál a nevezetes Hyde parkba, annak is meghatározott szegletébe, az úgynevezett Speaker's Corner-be, ahol köztudomásúan mindenki szabadon szónokolhat, hangoztatja egyéni nézeteit — és itt vivátozni kezdi hazáját. „Éljen és virágozzék a Magyar Népköztársaság!" — kiabálja egyre-másra, nem törődve az idegen nyelvi közeggel, ügyet sem vetve a különböző disszidens-figurák pfujolására; csak mondja fennhangon a maga jóindulatú igazát.

Igen ám, csakhogy az akció feltűnik a magyar képviseletnek is, szokatlannak találják, talán valami provokációt is sejtenek, és megpróbálják emberünket lebeszélni magánakciójáról. Nem sok eredménnyel. Mindenesetre a dologból „ügy" lesz, az eset híre megjárja a legkülönfélébb hazai fórumokat, s mire eljut Vukovárink munkahelyére, ott már gyanús és megengedhetetlen önkényeskedésnek kezelik, s szabadulni akarnak a kényelmetlenné vált munkatárstól. Minthogy azonban kétségkívül semmi törvénybe ütközőt nem követett el, csupán szokatlanul viselkedett, az előadó a kórházban köt ki, az elmeosztályon...

Mulatságos gegekkel tűzdelt, jóízű irodalmi tréfa — gondoljuk első hallásra. S csak azután jut eszünkbe, hogy talán mégiscsak több annál. Alkalmas lehet e történet arra, hogy leleplezze közgondolkodásunk egynémely panelelemeit. A sematizmus — ugrik be a következtetés — nemcsak egy meghaladott korszak jelzőjellemzője, hanem meghatározott *gondolkodási mechanizmus* is, a „lelki restség" egyfajta szinonímája, amelyet nem lehet hatalmi eszközökkel, vagy szimplán rendeleti úton kiküszöbölni. Csak tudatosan hátrahagyni és módszeresen meghaladni lehet, ha ennek szüksége mutatkozik.

Márpedig mutatkozik.

Van terület, amelyen ez a szükség sürgetőbb. Gazdasági életünk bízvást csődöt jelenthetne, ha — a változó külső körülményekhez alkalmazkodva — átgondolt korrekciókkal nem módosítanánk folyamatosan menetét. Az állandó módosítás úgyszólván kényszerítő szükség itt. Így jutottunk ezen a téren a kisebb közösségek, olykor a magánosok kezdeményező készségének — másképp fogalmazva: elfekvő szellemi tőkéjének — bekapcsolásához. De miért ne lehetne ugyanez a pangó szellemi készlet, az egyedi tőke hasznosítható az élet más területein is? Ha feltételezzük — márpedig nincs okunk az ellenkezőjére —, hogy a közgazdaság folyamatos önkorrekciója nem „tűzoltás" csupán, hanem a társadalmi fejlődés szükségszerű és tervezett velejárója, akkor analógiás alapon fel kell tételeznünk azt is, hogy hasonló jóhiszemű és segítő szándékú korrekciók szükségesek lehetnek a közélet más területein is. Uram bocsá', akár magánkezdeményezés alapján.

...Idáig jut a hallgató a hangjáték-sugallta következtetések levonásában, s máris regisztrálja, hogy Karinthy Ferenc a maga realista-anekdotázó modorában megint egyszer súlyosabb pogygyászt adott fel számunkra. És menten megérti, miért sugározta a Rádió a darabot (*Szirtes Tamás* tisztes rendezésében, *Mádi Szabóval* a főszerepben) kitüntetett műsoridőben, és miért találta érdemesnek külön cikkben is felhívni rá a figyelmet.

Ez a darab, amely első rendben könnyed bohózatnak látszik, nem kevesebbet mond, mint hogy nem mindenki bolond, aki eltér a jól beidegzett kényelmes sémáktól, és nem mindenki gyanús, aki fejét önálló gondolkodásra használja. Disztingváljunk, elvtársaim.

Lukácsy András

Németh Miklós rajza

Hiszen ez egy borsalino!

Közlemény: A Nemzeti Színház vásárol: századfordulós csipkét, gallért, madeirát, terítőt, ernyőt, legyezőt, girardi kalapot, keménykalapot, cilindert, zsakett nadrágot, keménygallért, kamásnit; zongoraterítőt, 1985. február 28-ig minden csütörtökön fél 9-től 14 óráig a Nemzeti Színház épületében.

— Ezt tessék megnézni! Ez a borsalino kalap, a férjem nagyapja esküdött benne, már vagy száz éve a birtokomban van — mondja a 70 körüli asszonyság és büszkén-féltőn megmutatja a háromszoros doktor férjének háromszoros doktor apjának a zsakett ingjeit, nyakkendőit, fehér frakk mellényét no meg a nagyapa borsalino anyagból készült kalapját. — Gyönyörű szépek, az ingek teljesen újak — a belvárosból való mind.

— *Keménygallér is van hozzá?*

— Dobozban állnak odahaza. Mert emlékek ezek. Évente egyszer megnézem őket és már látom is, hogyan jöttek hozzám — a háromszoros doktor apa a ragyogó fess, elegáns úr fiával, akinek én a felesége lettem. De most már a férjem is meghalt, gondoltam, megpróbálom, mennyit is kaphatnék ezekért. Nem a pénzért. Csak minek álljanak otthon. Nem, fillérekért igazán nem adhatom oda — tudja, nekem 40 évi jogi szolgálatom és csak 2800 forintos nyugdíjam van —, akkor inkább visszaviszem — dobozos emlékeknek.

— Az Operában egy időben az a stílus dívott — *mondja Schäffer Judit jelmeztervező, a hozott holmik fő szemrevételezője* —, hogy mindent művi úton állítottak elő. Még a csipkéket is úgy festették a ruhákra. A karzatról — csakis onnan — mindez hihető volt. A mai színházakban a nézőtér és a színpad között már nincsenek akkora távolságok, hogy egy imitált ruha hihetővé váljon.

— *Pedig a nézőt igazán könnyű becsapni, kevesen ismerik és hordják magukon a világ valóban legnemesebb anyagait.*

— De az emberek múzeumokba járnak és külföldi filmeket néznek. A BBC Shakespeare-filmsorozatában például olyan fantasztikus realitással megalkotott ruhaköltemények láttunk, mintha azokat múzeumból kérték volna kölcsön. És ma már a köznapi életünkben is találkozhatunk nemes anyagokkal.

— *Honnan szerzik be a jelmezek anyagait, kellékeit?*

— Részben a méteráru üzletekből, s mivel Magyarországon a boltokban egy centi eredeti csipkéhez nem lehet hozzájutni, a Bizományi Vállalat közreműködésével, évenként felvásárlást hirdetünk. Így jutunk legyezőkhöz, sétabotokhoz.

— *A tárgyak történetével is megismerkednek?*

— Kétéves szünet után — mert hiszen mi sem költekezhetünk nyakló nélkül —, tavaly december 15-én volt az első felvásárlásunk. Egy nénikétől századfordulós ruhát vettünk, a nagymamájának a gyászruháját. Nagyon kevés módosítással, a selyem bélést kicseréltük, a csipkehímzést egy-két helyen megöltöttük, mint gyászruhát, most Kubik Anna hordja *Shaw: Tanner John házasságában.* Fantasztikusan tudjuk ám imádni ezeket a szinte muzeális értékű holmikat. Simogatjuk, úgy hogy a becsűsök időnként megkérnek, legalább ne ilyen feltűnően nyilvánítsunk véleményt. Mi pedig, ismerve gazdasági korlátainkat, hallgatunk a szavukra.

A Nemzeti Színház legközelebbi, s egyben utolsó ez évi felvásárlása a közleménnyel ellentétben 21-én, csütörtökön lesz.

Scipiades

Mai kommentár

Borkiállítás?

Stagnál, sőt néha csökken Magyarországon a borfogyasztás — állapította meg némiképp kesernyésen *Spilák Ferenc* belkereskedelmi miniszterhelyettes annak a történelmi borvidékeinket bemutató kiállításnak a megnyitóján, amely a budapesti tavaszi fesztivál keretében (volna) hivatott, a magyar gasztronómiai kínálatot kiegészítve, reprezentálni a magyar borkulturát. Az ötlet mindenesetre dicséretes. Szűkülő exportlehetőségeink közepette, a töménységszeszek aránytalan hazai előretörésének időszakában valóban elkel a jó reklám, a kulturált borfogyasztási szokások népszerűsítése.

Kérdés, hogy ez mennyire sikerült? Az Ipari Reklám és Propaganda Vállalat, a kiállítás rendezője, szokásos működési területéből kilépve, köszönetet érdemel, hogy ügynökéül szegődött a magyar bor termelési lehetőségektől elmaradó exportjának, honi eladásának. De ez minden pozitívum. Mert a Rákóczi úti kiállítóterem bizony meglehetősen alkalmatlan erre a célra. Aztán a tervezők, rendezők sem remekeltek. *Színtelen, unalmas a látvány*, mindenesetre színtelenebb, mint a választék. A palackok belbecséről ilyen alkalommal természetesen nem lehet ítéletet alkotni, külalakjuk viszont *uniformizált*. S ennek nem csak az az oka, mint az egyik borgazdasági vállalat igazgatója jegyezte meg, hogy az üvegipar *alig néhány féle palackot képes szállítani*, hanem az is, hogy a címkék zöme változatlanul lapos, érdektelen. S ez nem csak a nyomdák bűne, hanem a borászoké is, akik még mindig nem túl igényesek. Talán csak a Hungarovin kivétel, kiállított boraik egytől egyig látványosság számba mennek; a külalak kiváló minőséget sugall.

Persze nem csak az igényesség hiányizik, hanem a *pénz* is. Évek óta baj van a borászat érdekeltségével. Például a tőkésexportra alapanyagot szállító borászatok kivétel nélkül arról panaszkodnak, hogy ez az üzlet ráfizetés. És a hazai eladás, a szocialista export is egyre gyengébb jövedelmet hoz. Mindenesetre a csekély nyereség alig bírja el a külalak javítását, az ezzel járó többletköltségeket. A panaszok folytathatók, de panaszkodástól nem lesz differenciáltabb a választék, nem válnak karakteresebbé a tájjelleget hordozó ízek, illatok. Pedig az exportlehetőségek jobb kiaknázása, a borkultúra hazai terjesztése leginkább ez utóbbiaktól volna várható.

—gádor—

Telefonháború az USA-ban, Japánban

Amikor a közelmúltban az amerikai kormány *szétdaraboltatta* az American Telephone and Telegraph Company-t, sokan találgatták a lépés hatását a fogyasztói szolgáltatásokra. Az eredmény azonban így is *meglepte* a legtöbb megfigyelőt. A távolsági beszélgetések díjai *csökkentek*, a helyi díjszabás tételei viszont *emelkedtek*.

Nem véletlenül. A helyi hálózat továbbra is egy vállalat kezében maradt, az ATT utódainak tulajdonában. A távolsági beszélgetések lebonyolítására viszont az ATT-utódok mellett más *távközlési vállalatok is jelentkeztek*. Kalifornia és New York között telefonálni óhajtók ennek megfelelően *négy társaság* között választhatnak és nem csupán a díjtételek alapján. A döntést befolyásolhatja az, hogy *milyen hitelfeltételeket* nyújt a cég vagy kiad-e hitelkártyát. A távolsági beszélgetések díját tehát az erősödő konkurrencia lenyomta. Azok viszont, kik jórészt csak a saját körzetükön belül telefonálgatnak, érthetően *elégedetlenek*. Többet kell fizetniük a szolgáltatásért és sok esetben *a színvonal is romlott*. A korábbi monopólium ugyanis — mondják — *jobb számítógépes nyilvántartással rendelkezett*, gyorsabban és főleg pontosabban számlázott mint utódai.

Az ATT-feldaraboláshoz hasonló folyamat játszódik napjaink Japánjában le. Nincs szó persze arról, mintha valaki is kétségbe vonná a Nippon Telegraph and Telephone jelenlegi szervezetének indokoltságát. Az NTT monopolhelyzetét viszont megszüntetik. A cég eddig állami tulajdonban volt, 1985. április 1-től viszont magánkézbe kerül. Piaci pozícióit, értékesítési lehetőségeit otthon eddig az állam adminisztratív eszközökkel védte. Az új helyzetben viszont a verseny szabaddá válik mindenki számára. Akár amerikai cégek is *behatolhatnak* Japán távközlési piacára. Annál is inkább, mivel e szektor liberalizálása Washington régi követelése. Míg ugyanis japán vállalatok egy évben mintegy 1 milliárd dollár értékben exportálnak az USA-ba távközlési termékeket, addig a hasonló amerikai kivitel mindössze 140 millió dollárt tesz ki.

A japán kormány azonban láthatóan óvatosabb volt, mint a washingtoni. Az NTT ugyan azonnal ki lesz téve a konkurrenciának az adatátvitelben, a beszédtovábbítás terén viszont hároméves *„felkészülési időt”* kapott. A versenytársak tehát már 1988-ra készülhetnek. A jelek szerint többen ezt már megis kezdték. Öt japán nagyvállalat — köztük a Sony és a Mitsubishi — 200 kisebb partnerükkel együtt *közös vállalkozást* alapított beszélgetések mikrohullámon történő továbbítására Tokió és Osaka között. Az építésügyi minisztérium és az autópálya-hatóság többek között a Toyotával, Mitsuival, Sumitomóval és a Mitsubishivel társult. Az ő deklarált céljuk is a Tokió és Osaka közötti telefonforgalom megszerzése úgy azonban, hogy üvegszálkábeleket fektetnének le a Tokió—Osaka műút mellett.

A kérdéssel több alkalommal foglalkozott a munkáltatók befolyásos szövetsége, a Keidanren is. A szervezet véleménye szerint az lenne a célcerű, ha *a három versenytárs egyesítené erejét* és közösen próbálnák megoldani a Tokió és Osaka közötti távbeszélőösszeköttetés modernizálásának kérdését. A Keidanren javaslata szerint a három vállalat összesen csaknem 18 milliárd jenes alaptőkéjét úgy kellene a leghatékonyabban felhasználni, hogy az első lépésben a két város között műholdon keresztül célszerű összeköttetést teremteni és ezt követné a mikrohullámú kapcsolat, valamint üvegszálkábelek lefektetése. (A munkáltatók szövetsége a jelek szerint hasznosnak tartja, ha a különféle technikai megoldások között a fogyasztó végső soron konkrétan választhat.)

Műholdas technikát jelen pillanatban viszont csak amerikai vállalatok ajánlhatnak és ők ugyancsak *komolyan készülnek* az 1988-as versengésre. A Hughes Aircraft például a C. Itohhal és a Mitsuival hozott létre közös vállalkozást, melynek célja az amerikai cég technológiája alapján létesítendő műholdas összeköttetés működtetése. (A közös vállalat adná így például bérbe a műholdas rendszer „kapacitását” a telefontársaságoknak.) A Ford Aerospace a Mitsubishi Electrickel szövetkezik, míg az RCA — egy korábbi együttműködési kapcsolat alapján — a Sonyval kapcsolja össze erejét.

G. Gy.—Sz. P.

Patyolat-akciók

Ráfizetés elleni törekvések – Az első leányvállalatok

A kötegelt rőzsét nehéz eltörni. A nádszál hajlékony. De vajon az erő és a rugalmasság feltétlenül kizárja egymást, ha nagyés kisszervezetekről van szó? Ezek a kérdések főnek mostanság abban a „lábosban”, amelyben a Fővárosi Patyolat Vállalat jövőjét puhítják.

Mi a fontos: *a jelszó vagy a végeredmény*? A módszer csak eszköz, s nem végcél, vagy tévednék? Nem az a lényeg, hogy a szolgáltatás *minősége* változzék?

A kérdések csak úgy záporoznak *dr. Deme Tibor* igazgató szájából, de nincs benne semmi indulat. Mondhatnám, meglepően nyugodt, pedig a saját vállalata sorsát tárgyaljuk, amelyben benne van az igazgatói szék *elvesztésének* a lehetősége is. Bár nem tagadja, hogy a hiúságának jólesik a rang, de ugyanakkor nem ragaszkodik foggal-körömmel e címhez. Már-már a boncolóorvosok higgadtságával vesézi ki a vállalatot, s teszi az asztalra a különböző alternatívákat.

Támogatással is

Ezt várják tőle „fentről” is, hogy ismét — ki tudja hányadszor? — jöjjenek elő mindenféle javaslatokkal, zongorázzák végig mindazon lehetőségeket, amelyeket csak el tudnak képzelni a vállalat talpraállítása érdekében. Jogos az igény, de a valósághoz hozzátartozik: az utóbbi időben hajszálnyit javult a Patyolat helyzete, már nem tartják markukat segélyért a Fővárosi Tanácsnál, sőt tavaly *némi nyereség* képződött a vállalatnál.

De még mielőtt mindezt a Patyolat javára írnám, az igazgató gyorsan közbevág: az eredményben vastagon benne van a tavalyi — átlagosan 21 százalékos — áremelés. Ami — végighallgatva az érveket — alig lehet elmaraszta ló. Arról nem a vállalat tehet, hogy a mosás egészen 1980-ig szociálpolitikai szolgáltatás volt. Csak az általános szabályozóváltozás, amely egyértelműen — más vállalatokhoz hasonlóan — gazdálkodásra kényszerítette az addig szinte „ajándékjelleggel” dolgozó szolgáltatókat, hozta magával az árak felülvizsgálatát. Csakhogy könnyű a keresztvizet leszedni egy húsz évvel korábbi döntésről, annál nehezebb bepótolni azt, ami évek hosszú során elmaradt. Nem lehet egyszeriben égig emelni azokat az árakat, amelyeket sokáig — mesterségesen — alacsonyan tartottak.

Az állam még támogatja a lakosság részére végzett mosást, *jelenleg 75 százalékkal, de volt az 90 százalék is.* A szándék valószínűleg nem egyenlő a mostani állapot konzerválásával, ám az „adomány” megnyirbálása sem oly egyszerű. Szorosan összefügg az életszínvonal kérdésével. Éppen ezért feltehetőleg a Patyolat még egy darabig „kegyelt” lesz.

Nagy gondban lenne, ha nem így volna. Hiszen *a mosás veszteséges, a ráfizetés 16 százalékos.* S ezt nem tudja egyensúlyban tartani sem a közületi mosás, sem a vegytisztítás.

Ha az országos átlagot nézzük, a Patyolatok arányos nyeresége 3—4 százalék, *az ipari átlag alatt van.* De a fővárosiaknál még rosszabb az arány. Vajon hiba ez? Nem biztos. Ugyanis az igazgató szerint azért állnak így, mert többet fordítottak az épületek, a gépek fenntartására, vettek olyan masinákat, amelyek felváltják a kézi munkát, új akciókat indítottak, s különböző melléktevékenységek-

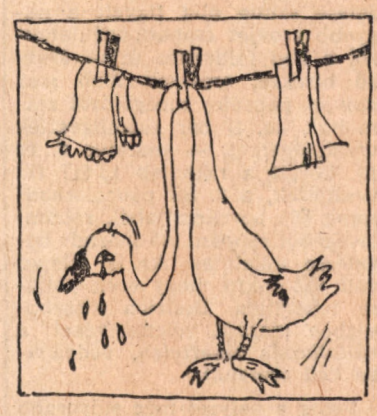

be vágták a fejszéjüket. Kereskednek, sőt a Papíripari Vállalatnak bérmunkában papírzsebkendőt gyártanak. Ezek mind olyan kezdeményezések, amelyek még nem, vagy csak alig hoztak valamicskét a konyhára. De a törekvés mégis *ígéretes*, előbb-utóbb a befektetés megtérül. Csakhogy az sem lesz elegendő.

Ami megbukott

Viszont jelentős terheket vesz, vehet le a vállalatról a boltok, a fióküzletek kiadása — „albérletbe”. Ez a pontos megjelölés; alaposan különbözik a szerződéses rendszertől. Mert az *nem vált be*, hiszen a kevés számú jelentkező, aki vállalkozott, lépre is ment. A ráfizetéses tevékenység *nem változott meg attól, hogy kicsiben csinálták ugyanazt.* Most más a képlet. Lehet a bolt divatárusé, nyakkendősé, bőrdíszművesé, szinte minden maszek pályázhat. Csupán egy a kikötés: az albérlő köteles a Patyolat által kirótt munkát, a felvevést s a kiadást ellátni. S nem érdemes félkézzel végezni, mert akkor *oda az anyagi érdekeltség.* No de nem elég, hogy a káposzta megmarad, a kecskének is valahogy jól kell laknia. Ezért kínálják olcsón — mondhatni potom áron — a fióküzleteket. A letét csupán tízezer forint, s állni kell a fenntartást. Nagy dolog, hiszen manapság üzlethelyiséget szerezni igazán *nehéz.*

Nem kell ahhoz matematikusnak lenni, hogy bárki kiszámolja; mit jelent ez a Patyolatnak? Valamivel több mint 170 boltjuk van, ezek évente, darabonként — munkaerő nélkül — 50—100 ezer forintba kerülnek. Ha ettől mentesülnek, a veszteség számottevően kisebbedik. De vannak olyan költségek, amelyekkel aligha lehet boldogulni. Például a vidéki dolgozók Budapestre buszoztatása 16 millió forintot visz el.

Tehát *csökkenthető a ráfizetés, de nem szüntethető meg.* Talán ez a legdöntőbb érv, amiért a Patyolat még mindig „egyben” van, s nem darabolták szét. Ez az óriásira kiépített mosókapacitás mindenkinek megköti a kezét: adva van, ha tetszik, ha nem. S bár a lakosság igényei 8,5 százalékkal alábbhagytak, még így is majdnem *8 ezer tonna, azaz mintegy 25 millió ruhaneműt adnak be mosásra.* Ezért a mosoda nagyhatalom, de olyan, amelyik biceg, a többi egységre kell támaszkodnia.

Családban marad

Valószínűleg innen ered az óvatosság, mert különben egykettőre felvetődhetne: *ki tartsa el ezt a nagyra nőtt egységet?* Jelenleg a megoldás a kompromisszum. A vállalat ebben az irányban halad: korszerűsít is, meg nem is. Július elsejétől van egy leányvállalata — a szőnyegtisztító.

— Mi voltunk a legkönnyebben leválaszthatók, mint önálló és eredményes egység — mondja *Zura György*, a kisvállalat vezetője. — Előny ez kifelé is, hiszen rugalmasabban tudunk alkalmazkodni a lakosság elképzeléseihez. Ha szükséges, 24 óra alatt kitisztítjuk a szőnyegeket, a megrendelő kérésére rojtozunk, szegünk, vagy a megunt, erősen megkopott daraboktól megmentjük a még használhatót. Két szállítókocsit CB-rádióval szereltünk fel, így már-már *órányi pontossággal* meg tudjuk mondani, mikor gördülünk a ház elé. Félautomata gépsorral dolgozunk, adott technikával. Ez meghatározza a szolgáltatás minőségét, de a kiszolgálás más lett. És nemcsak kint, bent is érezhetők az előnyök. Úgy is fogalmazhatnék: kialakult a dolgozók körében a tulajdonosi szemlélet. De inkább azt mondom; *amikor nem volt kötözőzsinórunk — anélkül, hogy szóltunk volna — maguk szaladtak zsinórért.* Ebben a formában végre *meg tudjuk fizetni a jó munkát!* Lenne is jelentkező, de nincs szükség újakra. Mióta önállóak vagyunk, *megszűnt a felvétel*, mi huszonhatan győzzük a tempót...

Van miből okulni: április elsejével *megalakul a második kisvállalat:* hat szalonból. Aztán talán a vegytisztítók következnek. Csak éppen a határt kell megtalálni, nehogy a sok elkülönült egység fittyet hányjon a legtöbb gonddal küszködő mosodának. Az igazgató szerint ezért nem tanácsos elvágni a köldökzsinórt a készpénzfizető kezes, az anya, és a nyereséget hozó lányok között — *csak maradjanak családban.*

Cseszák Gyöngyi

HORIZONT

Kevesebb a veszteséges vállalat Kínában

Kínában 1979 előtt még a vállalatok mintegy harmada működött *veszteségesen*, termelésüket évente 4 milliárd jüannal kellett „megtámogatnia” az államnak — tűnik ki kínai statisztikákból. Az azóta bevezetett gazdasági reformoknak köszönhetően a veszteséges vállalatok aránya 1984 végére az összes vállalat *11,6 százalékára csökkent*, veszteségeik együttesen alig haladták meg a 2 milliárd jüant.

Új szállodák Romániában

Romániában megkezdték a felkészülést az idei idegenforgalmi évadra. A most nyilvánosságra hozott adatok szerint az országban összesen 337 500 szálláshely várja a túristákat, s mintegy *300 idegenforgalmi programot szerveznek.* Az utóbbi időben új szállodát adtak át Sulina szabadkikötőben, Nagybányán, s hamarosan elkészül Petrozsényben, Csíkszeredán, Felixfürdőn is egy-egy új hotel.

Magánkézben a Jaguár

Tavaly 11,7 millió font *veszteséggel zárta az évet a British Leyland állami autógyár.* Egy évvel korábban — öt év óta először — csekély nyereséget ért el a vállalat. A BL vezetősége az erősödő konkurrenciának és a munkaügyi vitáknak tulajdonítja a tavalyi veszteséget. (A sztrájkok miatt tavaly a tervezettnél 86 ezerrel kevesebb gépkocsit gyártottak, az értékesítés pedig 53 ezerrel 511 ezer darabra csökkent.) A BL tavaly augusztusban a magánszektornak adta el a Jaguár kocsikat gyártó részlegét.

Interkamera '85

Prágában szerdán megnyílt az *audiovizuális technika nemzetközi kiállítása*, az Interkamera '85. A bemutatón 17 ország 95 élvonalbeli cége vonultatja fel optikai és fényképező-eszközeit, filmfelvevőit, vetítőket, nagyítóberendezéseit, világítási technikát, Hi-Fi-cikkeket, valamint fotó- és filmezési anyagokat. A kiállítást megnyitó beszédében *Jaromir Obzina* csehszlovák miniszterelnök-helyettes utalt arra, hogy a szövetségi kormány éppen a napokban hagyta jóvá a korszerű audiovizuális eszközök csehszlovák fejlesztési koncepcióját.

„A parancs teljesítése őrület"

Utolsó hadművelet a Dunántúlon

1945 februárjában Bécs légitámadásoktól fásult lakossága a városon átvonuló katonai alakulatokat láthatott: pihent, jól felszerelt katonákat, új fegyverekkel, páncélosokkal és rohamlövegekkel. A Köln—Koblenz térségéből érkezők Magyarországra tartottak, pontosabban annak még német megszállás alatt álló részére: a Dunántúlra. Az avatottak az óvintézkedések dacára is felismerhették: a 6. páncéloshadsereg, a fegyveres SS elithadosztályai vonulnak a keleti front eme szakaszára.

A fanatikusok fogyó és a kétkedők növekvő tábora egyaránt kérdezhette: miért mennek ezek Magyarországra, amikor Berlint, „a birodalmi fővárost" 100 kilométer sem választja el a fronttól.

Hitler improvizál

Hitler ötlete — nyugodtan nevezhetjük annak —, hogy 1945 tavaszán nagyobb támadást indít Magyarországon, 1944 decemberében született. A Berlinben „tárgyaló" *Szálasinak* mondta a katonai vezetést demagóg és primitív politikai és egyéb érvekkel helyettesítő Führer, hogy *„... vállalja a felelősséget..."*, és Magyarországra küldi a *Sepp Dietrich* vezette 6. SS páncéloshadsereget. A döntés Hitler sok mindent megélt legszűkebb katonai környezetében is megdöbbenést váltott ki. *Guderiannak*, a szárazföldi hadsereg vezérkara főnökének újra monológokat kellett végighallgatnia: *„... ha nem kap üzemanyagot, mit kezd a páncélosaival és mi lesz a repülőkkel... Ezt önnek be kell látnia... tábornokaim semmit sem értenek a hadigazdaságból..."*

Hitler érvelésében volt ésszerű elem: a német üzemanyagtartalékok 1944 augusztusához képest 28 százalékra csökkentek, katasztrófálissá vált a repülőbenzin hiánya. Így nyilván létkérdéssé válhattak számára a dunántúli olajmezők. Az elhatározásnak vannak azonban nehezebben kitapintható összetevői is: az még a logikailag követhetők közé sorolható, hogy katonai sikert akart felmutatni, ha másutt nem, legalább egy mellékfronton, s itt még azzal is számolhatott, hogy ellenfelét meglepheti. Ez utóbbira utalhat 1945. január 20-án tett kijelentése: *„... ott támadom meg az oroszt, ahol nem várja..."*

A német támadás március 6-án hajnalban megindult.

A német hadseregcsoport hadinaplója arról tudósít, hogy a támadók *a vártnál erősebb* szovjet ellenállásba ütköztek. A terepviszonyok és a tüzérségi lőszerhiány miatt a támadás súlya a lehetőségeit meghaladó feladatokra igénybevett gyalogságra hárult. A meglepetés sem sikerült. Este 21 órakor Dietrich — aki katonai iskolázottsággal egyáltalán nem rendelkezett, hacsak a „hosszú kések éjszakáján" nyújtott „teljesítményét" nem számítjuk ide, amikor a kivégzőosztagokat irányította — úgy látta a helyzetet, hogy páncélosáttöréssel aligha lehet számolni, ebből pedig az következik, hogy a harc elhúzódik. A támadás második napján a hadseregcsoport főparancsnoka, *Wöhler* tábornok úgy informálta telefonon Guderiánt, hogy már csak azért sem elégedett a hadműveletek alakulásával, mert a szovjet vezetés még nem nyúlt tartalékaihoz, a 6. SS páncéloshadsereg csupán 6 kilométer mélységbe tudott behatolni az igen tagolt szovjet védelembe. Március 8-án Wöhler már hazárdírozott: Dietrich olyan parancsot kapott, hogy szárnyainak veszélyeztetése esetén is folytassa támadását.

Március 11. és 13. között a támadás már veszített erejéből: míg Wöhler 11-én még arról tudósított, hogy *„... az ellenség az egész fronton erősödik..."* 13-án már azt jelentette, hogy alakulatait tervszerű szovjet ellentámadások érik. Egy nappal később a német hadseregcsoport vezetése úgy vélekedett, hogy *„... a mai helyzet nem utal olyan fölényre, amely feljogosítana az áttörésre."* Ebből azonban a kellő következtetést nem vonták le, hanem új súlypontáthelyezéssel akarták a támadást ismét lendületbe hozni.

Hitler és Wöhler szinte közös nevezőre került a támadás folytatásának megítélésében. Míg Hitler ragaszkodott az eredeti tervek végrehajtásához, Wöhler ezeken módosítani kívánt. Eközben a német hadseregcsoport vezetése szinte alig figyelt a nagyobb szovjet csapatmozdulatokról a légi felderítés útján érkező hírekre, amelyek több száz szovjet páncélos mozgásáról számoltak be. S bár számbavették veszteségeiket, — március 6. és 13. között a németek 15 117 főt vesztettek, a 6. SS páncéloshadsereg 595 harckocsijából, rohamlövegéből csupán 185 maradt bevetésre alkalmas. Az is világos volt számukra, hogy ezek pótlása lehetetlen, Dietrich kissebbségben maradt véleményével: a *vállalkozás sikertelen, védelembe kell átmenni.*

Pedig a helyzet még súlyosabb volt számukra: a 3. ukrán front védelmi hadműveleteivel elvéreztette a német támadó csoportosítást, s ennek következményeit levonva azonnal támadott: a 4. és a 9. gárdahadsereg például 14 kilométeres szélességben indított támadást. Míg Hitler teljesen, Wöhler kisebb mértékben szakadt el a valóságtól — a diktátor olyan parancsot küldött, hogy a szovjet támadást helyi tartalékokkal kell visszaverni, a két tó (a Balaton és a Velencei tó) között lévő páncéloshadosztályok pedig egy ponton érjék el a Dunát.

Sikertelen vállalkozás

A hadseregcsoport főparancsnoka csak elkésve fogta fel a helyzet komolyságát: a szovjet csapatok támadása nem azért indult, hogy a két tó között támadó német csapatokat megállítsa. A cél már más volt: több csoportosítás bekerítése, előretörés Bécs irányába. A szovjet alakulatok támadása erős német ellenállásba ütközött ugyan, de pár nap alatt döntő sikerekhez vezetett. A német visszavonulás egyre tervszerűtlenebbé vált, bár a 6. SS páncéloshadsereg el tudta kerülni a bekerítést. Amikor pedig egy SS-tiszt ezeket jegyezte fel — *„... Március 21... Dél... A Führer parancsa: Székesfehérvárt tartani kell. A parancs teljesítése őrület... 22 órakor a hadosztályparancsnok úgy dönt, hogy a Führer parancsa ellenére feladja a várost..."*

Wöhlernek Hitler parancsát kellett ismételnie: a szovjet támadást meg kell állítani, majd vissza kell őket vetni. E parancs kiadására akkor kerül sor, amikor a német hadseregcsoport már nem tudott összefüggő védelmet kialakítani a Dunántúlon. Ezt egyébként Wöhler maga is elismerte Guderiánnal folytatott telefonbeszélgetésében március 24-én *„... az ellenség nyomása a Duna és a Balaton között olyan óriási, hogy teljesen leharcolt erőinkkel szilárd frontot... már nem lehet létrehozni..."*

A második világháború legutolsó német támadó hadművelete nem csupán sikertelen maradt: a Dunántúlon 4-5 héttel meghosszabbította a háborút, mert szovjet források csak április 4-én jelenthették az utolsó magyar helység felszabadítását.

Vargyai Gyula

A Tanácsköztársaság művelődéspolitikája

A Tanácsköztársaság művelődéspolitikájának középpontjában a nevelés- és oktatásügyi reformok álltak. Ezek az óvodától az egyetemig valamennyi oktatási intézményre kiterjedtek.

Az egységes iskolarendszer „előállomása" az óvoda lett volna, amelyet egyfajta „játékiskolaként" képzeltek el. A fiatalok nevelésének és oktatásának mindenki számára kötelező második állomásául a 8 osztályos általános iskolát szánták. Az 1868. évi Eötvös-féle népiskolai törvény — amint ez ismeretes — 4, illetve 6 osztályos elemi oktatást vezetett be. Ez azt jelentette, hogy a gyerekek általában 10, illetve 12 éves korukig jártak iskolába. Az alapfokú képzés időtartamának a megnövelése az általánosan kívánatos alapműveltség terjedelmének és mélységének jelentős mértékű kiterjesztését célozta.

Szervezeti szempontból a különböző illetőségű (egyházi, községi és állami) népiskolák egységesítésére törekedett a Tanácsköztársaság. Ennek érdekében valamennyi egyházi iskolát (az összes elemi mintegy 70%-a) államosították. A szervezeti reformmal egyidejűleg kellett megváltoztatni az oktatás tartalmát és általános szellemét is. A Közoktatásügyi Népbiztosság, amelynek élén eleinte *Kunfi Zsigmond* és *Lukács György*, az utolsó hetekben pedig *Pogány József* állt, e célból új népiskolai tankönyvek megírására adott megbízatást, illetve ezek elkészültéig továbbképző tanfolyamokat szervezett a pedagógusok számára. Az 1919—20-as tanévet már egy teljesen új, 8 osztályos iskolai rendszerben és új tankönyvekkel kívánták kezdeni.

Az egységes iskolarendszer következő állomása az ötosztályos középiskola, illetve a négyosztályos műhelyiskola, azaz szakiskola lett volna. Előbbin belül humán- és reáltagozat, utóbbin belül ipari, mezőgazdasági és üzemszervezési szakok között választhattak volna a fiatalok. A rendelkezésre álló rövid idő alatt ezek a tervek természetesen nem válhattak valóra, de a 133 nap alatt néhány előremutató reformot máris bevezettek. A középiskolákban csökkentették az úgynevezett holt nyelvek (latin, görög) tanítására fordított időt, s nagyobb óraszámban foglalkoztak fogalmazással, történelemmel és természettudományokkal. Új tantárgyat is tantervbe iktattak. Ebben a szocializmus alapelveit és a kommunista államberendezkedés alapelemzőit tanították.

Új intézmény — új szellem

A felsőoktatással kapcsolatos reformelképzelések tengelyében három fő cél elérése állt: a főiskolák és egyetemek megnyitása a munkás- és parasztfiatalok előtt, a haladó szemléletű egyetemi oktatás megteremtése s végül új főiskolák létesítése. Ekkor alakult a *Közgazdasági Főiskola* és a *Színművészeti Főiskola*, s megkezdődött egy *Kertészeti Főiskola* szervezése is. Az új szellemű oktatás személyi feltételeinek megteremtése érdekében március 26-án a budapesti egyetem bölcsészkaráról 25, a jogi karról 11, s az orvoskarról 5 professzort távolítottak el. Helyükre haladó gondolkodásukról ismert fiatal egyetemi oktatókat, illetve középiskolai tanárokat hívtak meg. Az új egyetemi tanárok közül a legismertebbek: *Babits Mihály*, aki a magyar és a világirodalom, *Király György*, aki a régi magyar irodalom, *Fülep Lajos*, aki az olasz nyelv és irodalom, *Szekfű Gyula*, aki a történeti segédtudományok, *Mannheim Károly*, aki a filozófia, *Hauser Arnold*, aki az irodalomelmélet és *Benedek Marcell*, aki a francia nyelv és irodalom oktatására kapott megbízatást. A Képzőművészeti Főiskolán *Beck Ö. Fülöp*, *Csók István*, *Pór Bertalan* és *Vedres Márk* előadásai jelezték a változásokat. Az újonnan kinevezett professzorok többsége nem volt kommunista vagy szocialista. Ám — s ezt későbbi pályájukkal fényesen igazolták — valamennyien szakmájuk kiváló mesterei voltak.

Az iskolaügy reformja mellett *törekedett a Tanácsköztársaság a felnőtt dolgozók műveltségi szintjének emelésére is.* A központi szervek, valamint a helyi tanácsok és direktóriumok országszerte igen sok írás-olvasás tanfolyamot szerveztek az iskolázatlan parasztok és munkások számára. Ennek célja az analfabétizmus megszüntetése volt. Azok, akik már tudtak írni és olvasni, alapfokú tanfolyamokon ismerkedhettek az általános iskolai tananyaggal. Ezeken kívül speciális (gyors- és gépírói, nyelvi stb.) tanfolyamokat is szerveztek. A népművelési tevékenység méreteire jellemző, hogy csupán Budapesten és az első két hónapban 231 különböző tanfolyamot indítottak, s ezeken 6500 tanulni vágyó felnőtt vett részt. A korábban fizikai munkásként dolgozó munkásmozgalmi aktivisták számára megszervezték a *Marx—Engels Munkásegyetemet.*

Az új közönség

A Tanácsköztársaság művelődéspolitikai céljait szolgálta a színházak államosítása is. A jegypénztárak a rendelkezésre álló színházjegyek egyharmadát árulták. A többit — kedvezményes áron — szakszervezeteiken keresztül a dolgozók kapták. A színházak új közönségéről és a színházi esték új légköréről Móricz Zsigmond így tudósított: *„A Nemzeti Színházban voltam ma este, s új közönség ült körülöttem. Meg voltam hatva és el voltam bűvölve, amikor gróf Széchenyi Béla páholyában három dohánygyári kisasszonyt és egy öreg, fekete fejkendős nénit láttam... Ez igen: ez közönség. Egészen megújhódtam ezen az estén, s valami magas és tiszta érzések keltek föl bennem a művészet feladatáról."*

Az irodalmi életet a Közoktatásügyi Népbiztosság felügyelete alatt működő írói direktórium irányította, amelynek többek között *Babist Mihály*, *Balázs Béla*, *Kassák Lajos* és *Móricz Zsigmond* voltak a tagjai. A forradalmat, különösen az első hetekben az írók egész sora támogatta, így például *Krúdy Gyula*, *Karinthy Frigyes*, s a szegedi *Móra Ferenc* és *Juhász Gyula*. *Tóth Árpád Az új Isten* és *Juhász Gyula A munkásotthon homlokára* című verse, továbbá *Móricz* lelkes riportjai: egy-egy hitvallás voltak a forradalom mellett. Akadtak természetesen olyan írók is, akik *szembefordultak* a munkáshatalommal. *Szabó Dezső* például április végétől egyre inkább fajvédő-nacionalista álláspontra helyezkedett, s az írói választmány májusi ülésén már élesen antikommunista és antiszemita beszédet mondott. Adig azonban, amíg a forradalom ügye nem fordult válságosra, ők alkották a kisebbséget.

Milyen volt a Tanácsköztársaság irodalompolitikája? Ami a dolog tartalmi részét illeti, a kultúrpolitika irányítói távolról sem nevezhetők szűkkeblűnek. Nemcsak a kommunista írók juthattak szóhoz, hanem a polgári költők és novellisták is leírhatták és megjelentethették gondolataikat. Lukács György ezzel kapcsolatban kijelentette: *„A kommunista kultúrprogram csak jó és rossz irodalmat különböztet meg és nem hajlandó sem Shakespeare-t, sem Goethét félredobni azon a címen, hogy nem voltak szocialista írók. De nem hajlandók arra sem, hogy szicalizmus címén ráeressze a dilettantizmust a művészetre..."*

Fiatal képzőművészek

A képzőművészeti direktórium különösen az utánpótlásért, a fiatal művészekért tett sokat. A modern művészeti irányzatokkal rokonszenvező fiatalok számára gróf *Andrássy Gyula* palotájában külön iskolát rendeztek be, vezetője *Uitz Béla* lett. *Kernstok Károly* Nyergesújfalun tanított tehetséges ifjúmunkásokat (köztük *Derkovits Gyulát*) a festészet alapismereteire. A felnőtt művészek nyári táborokban, illetve tanfolyamokon vettek részt Szentendrén és Balatonfüreden. A 133 nap alatt készült *Zala György* Marx-szobra és *Berényi Róbert* több híres plakátja.

A zenei életet *Reinitz Béla*, *Kodály Zoltán*, *Bartók Béla* és *Dohnányi Ernő* irányította. A zeneművek közül, amelyek ezekben a hetekben születtek, Bartók *Csodálatos mandarinja* emelkedett ki.

A rendelkezésre álló négy és fél hónap természetesen rövid idő volt ahhoz, hogy a művelődéspolitika és a kulturális élet területén megkezdett nagyszabású vállalkozásokat — különösen az iskolaügy terén — maradéktalanul be is fejezzék. Nagyobb részük valóra váltása 1945 utánra maradt.

Romsics Ignác

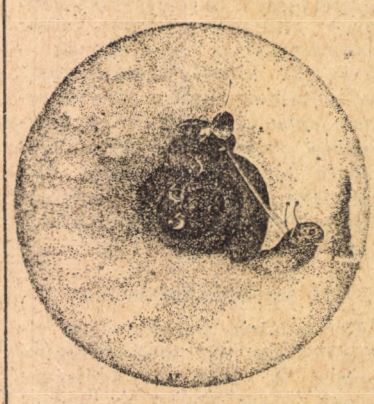

Axel Frohn grafikája (NDK)

Gonda Zoltán linómetszete

MEGKÉRDEZTÜK...

A video és a számítógép vámja

Kezdődik a turistaszezon — tájékoztatót tartott a héten a BM útlevélosztálya és a Vám- és Pénzügyőrség Országos Parancsnoksága. Mint ezen kiderült — egyes műszaki cikkek, számítógépek, VHS-rendszerű videók jelentős kedvezménnyel hozhatók be az országba.

Balogh György pénzügyőr ezredest, a VPOP helyettes vezetőjét a kedvezmények *részleteiről* kérdeztük — ezért térünk vissza a heti eseményre.

A tájékoztatás szerint a következőképpen alakul például a Commodore 64-es személyi számítógép vámértéke 27 000 forint, a kedvezmény 6000 forint.

Ha az utas a számítógépet megtartja magának, akkor a 21 000 forint vámból eredetileg fizetendő 6300 forint *további 50 százalékát elengedik*, s végül 3150 forintot kell fizetnie a VPOP számlájára.

Ha az utas eladja a vámértékkel egyenlő, 27 000 forintos áron a gépet — 6300 forintot kell fizetnie. Amennyiben a Bizományi Áruháznál, az OFOTÉRT-nél, vagy másutt a napi áron értékesíti, a 27 000 forint és a napi ár különbségének 60 százalékát illeték címén kell lerónia.

Példánkban: a Commodore 64 eladási ára 50 000 forint, akkor az 50 ezer és a 27 ezer forint között 23 ezer forint a különbség, ennek illetéke 13 800 forint. A fizetendő végösszeg: 13 800+6300=20 100 forint.

Nézzük a videók esetét. Ezeket átlagosan 50—100 ezer forint közötti vámértékre becsüli a pénzügyőrség. Például a gyakran behozott NATICN-PANASONIC NV 333 vámértéke 65 000 forint, kedvezmény 6000 forint.

Ha egy ilyen videót például háromtagú család hoz be, az új rendeletek értelmében *összevonhatják kedvezményeiket*, így a vámértékből 18 000 forintot enged el a pénzügyőrség. Ha a készüléket a család megtartja, akkor a 47 000 forint után fizetendő kedvezményes vám összege: 8050 forint.

(Eladásnál a helyzet ugyanúgy alakul, mint a Commodore 64 esetében.)

Fontosnak tartjuk ismételni: változatlanul érvényes, hogy 25 ezer forint (eredeti) vámértéken felül *az MNB engedélyét, illetve egy ajándékozási levelet szükséges bemutatni a vámoláshoz*. Továbbá: a saját használatra elszámolt készülékeket öt éven belül csak úgy lehet eladni, ha az említett vámérték és eladási ár közötti illetéket is kiegyenlítik Érdemes azt is tudni — videokazettákra nem vonatkozik a kedvezmény.

M. I. Gy.

Egy hét a világgazdaságban

Megszűnik az angol állami olajcég

Nyugodt hét, kivételes események. Így foglalható össze dióhéjban az, ami az elmúlt hét folyamán a devizatőzsdéken megfigyelhető volt. A „kivételes" jelző alighanem annak szól, hogy a dollár értéke — igaz, csak kis mértékben —, de az összes jelentősebb tőkés valutával szemben mérséklődött. Tény persze, hogy az értékcsökkenés a nyugatnémet márka, a japán jen és a francia frank viszonylatában mindössze fél százalékos és csak az angol fonttal és a svájci frankkal szemben érte el az egy százalékot.

A tavasz közeledtével egyre több elemzés jelenik meg ismét az olajpiacról. A szakértői elemzések egyetértenek abban, hogy a melegebb idő beköszöntével *növekszik az olajárakra nehezedő nyomás*, hisz a fejlett tőkés országokban *a kereslet ilyenkor rohamosan csökken*. Az OPEC ismét nehéz hónapok elé néz, *az olajárak stabilizálása a rendkívüli hideg ellenére nem sikerült*. Az olaj piaci helyzetét rontja továbbá az, hogy a brit bányásztrájk befejeztével az angol erőművek *visszaállhatnak széntüzelésre*, illetve ismét felfut majd a kivitele azon exportőröknek, ahol a szállításokban a rendkívüli hideg akadályt jelentett. Várható tehát az OPEC-en belüli feszültség növekedése annál is inkább, mivel a szervezet tagállamai február hónapban *jelentősen felfuttatták* termelésüket. Céljuk világos volt: kihasználni a kereslet átmeneti élénkülését, a kínálat mesterséges megélénkülését. Márciustól kezdve az OPEC *szigorúan ellenőrzi* tagjai termelését, méghozzá nem úgy, hogy azoktól jelentést kér be és az adatokat összesíti, hanem független ellenőrző szervet alkalmaz. (Az első alkalommal a megbízott holland cég jelentését március 18-án terjeszti a szervezet piacfelügyeleti bizottsága elé.)

A hét híre az olajpiaci fejleményekkel kapcsolatban az is, hogy az angol kormány bejelentette *az állami olajvállalat megszüntetésének szándékát*. A British National Oil Corporation-t 1976-ban még a munkáspárti kormány hozta létre, az ország olajellátásának biztosítására. A cég kitermeléssel *nem* foglalkozott, feladata a nyersolaj *forgalmazása* volt. Az olajpiac gyengülésével a BNOC üzletfelei egymás után pártoltak át más szállítókhoz — az állami vállalatnak a kormány *adminisztratív eszközökkel* nem biztosított monopóliumot. Annak érdekében, hogy a piacról teljesen ne szoruljon ki, a BNOC végül is *rákényszerült arra, hogy veszteséggel adja a nyersolajat tovább*. 1985 eddig eltelt hetében egy hordón átlagosan *1 dollár ráfizetése* volt, a legutóbbi mérlege 25 millió fontos veszteséget mutatott.

A jelek szerint a kormány megelégelte azt, hogy *az adófizetők pénzéből szubvencionálja* a gyakran nem is brit vállalatok kitermelő tevékenységét és a BNOC *megszüntetése* mellett döntött. A jövőben tehát az észak-tengeri olajat felszínre hozó vállalatok a termelés 51 százalékára *nem rendelkeznek értékesítési garanciával, még kevésbé fix árral*. A lépés azt bizonyítja, hogy az angol kormány nem kíván az olajárak mesterségesen magas szinten való tartásában részt venni.

(Gonda—Szentgáli)

Véget ért a lipcsei vásár

Szombaton délután bezárta kapuit Lipcsében a tavaszi nemzetközi vásár. A magyar vállalatok képviselői szinte az utolsó pillanatig folytatták üzleti tárgyalásaikat NDK-beli partnereikkel. Bár az összegezés még folyamatban van, az előzetes remények beváltak: 300—400 millió rubel értékben jöttek létre új üzleti megállapodások.

A MOGÜRT 1986-ban körülbelül ezer Ikarus autóbuszt exportál, Magyarország összesen 34 ezer Wartburg és Trabant személygépkocsit importál a jövő évben az NDK-tól.

A TECHNOIMPEX idei és jövő évi szállításra 13 millió rubeles importszerződést kötött. A Transelektro külkereskedelmi vállalat összesen 46 millió rubel értékű export-, illetve importszerződést kötött NDK-beli cégekkel.

Helyzetkép az ingatlanpiacról

Többségben a naiv ügyfelek

Változik az ingatlanpiac. Persze, ha az árakra gondolunk, akkor ez csak fölfelé értendő. De a jogszabályok is mind rugalmasabban pórbálnak alkalmazkodni e terület speciális igényeihez, s alapvetően piacjellegéből adódó törvényszerűségeihez. Ahhoz, hogy minden vállalat, bank legalább hasonló lehetőségekkel fogjon hozzá a vételhez, az eladáshoz, vagy a közvetítéshez. Év elején például a takarékszövetkezet és az ingatlanközvetítéssel foglalkozó tanácsi szervek — a fővárosban a FIK — lehetőséget kaptak arra, hogy részt vegyenek a használt lakások szervezett vásárlásában.

E szakszerű kifejezés az ingatlanpiac egy speciális területét jelzi: amikor valaki a tanácstól, a saját vállalatától vagy az OTP-től vesz lakást, akkor nem adhatja el a meglevőt szabadpiacon. Korábban csak az OTP, most már mindkét említett szerv *megveheti* azokat. A lehetőség tehát adott, de kérdés, hogy például az ügyben a fővárosban leginkább érdekelt FIK mit kezd vele?

A Bajcsy-Zsilinszky úti iroda kirakatában látható a cég reklámja: a hirdetésekkel telerakott tábla. Van itt családi ház 2 millióért — az 5 milliósat a tulaj maga adta el, így a papírt gyorsan levették —, lakótelepi lakás 600 ezerért, egy másik majd egymillióért.

Reális árakat

Foki Lajos, a kirendeltség vezetője szerint egyszerűbb *a teljes vételárat* számolni, s nem a négyzetméterre eső összeget.

— Olyan ez, mintha nem azt kérdeznénk, mennyibe kerül egy öltöny, hanem mennyi folyómétere. — A piacon ez idáig mégis a négyzetméterenkénti egységárat számolták. (Igaza lehet a vezetőnek, a bíróság már tárgyalt olyan pert, ahol arról vitatkoznak, mi is az a négyzetméterenkénti ár.) A kirendeltség forgalma 1983 után ugrott meg, akkor vehettek először ingatlanokat, s nemcsak közvetíthettek. *Évente körülbelül 100 szerződést kötnek*, a forgalomhoz pedig a különböző szakértői díjak is hozzájárulnak — egyszóval nem panaszkodhatnak az üzletmenetre.

— Számunkra az az előnyös — magyarázza Foki Lajos —, ha hamar eladjuk az ingatlant. Ezért *reális* árakkal dolgozunk, a szabadpiacinál valamivel alacsonyabban. Természetesen, ha közvetítünk, akkor *mi is érdekeltek* vagyunk abban, hogy *a lehető legmagasabb* legyen az ár, de őszintén szólva, irreális értéken nem lehet eladni. A megvásárolt lakások árát 3—10 százalékkal növelhetjük, s ha nagyon nem megy, csökkentjük a részesedésünket.

— *Ez az elv azokra a lakásokra is vonatkozik, amelyeket nem lehet a szabadpiacon eladni, de január elseje óta az OTP-n kívül a FIK szintén megvehet? Az eladók kényszerhelyzetben vannak.*

— Forgótőke hiányában egyelőre még nem foglalkozunk ilyen lakások vételével. Talán májusban kezdhetünk majd hozzá. De nem hiszem, hogy néhány százaléknál nagyobb eltérés lenne. Hiszen ha túlságosan alacsony árat kínálunk, akkor nem jön létre az üzlet. Nekünk viszont elemi érdekünk, hogy hozzánk kopogtasson be a kedves ügyfél. Egyébként, bár a jogszabály hónapokkal ezelőtt megjelent, alig van érdeklődés.

— *A potenciális ügyfelek enyire tájékozatlanok?*

— Nemcsak ők. Az évek során megfigyeltem: akár eladni, akár venni jön hozzánk valaki, általában rettenetesen naiv. Tízből kilencnek fogalma sincs az üzlet buktatóiról, a reális lehetőségekről. Tíz százalékuk viszont dörzsöltnek számít, többször adott, vett ingatlant.

Fékezett üzletek

— A FIK és a belvárosi kirendeltség forgalma jórészt a hitelektől függ. Kapnak-e a vevők bankkölcsönt, hogyan vállalhatják át esetleg az OTP-t. Egyáltalán, lehet ilyenkor biztosra menni?

— Az utóbbi időben jó néhány problémás esetünk volt. De a bankkölcsönös sohasem biztos, még akkor sem, ha az ügyfél egyértelműen hitelképes. Egyelőre semmiféle garanciát, előzetes ígéretet nem kapunk az OTP-től, hogy ad és mennyit. Így viszont nagyon nehéz szerződni. Pedig, ha létrejön a megállapodás szóban, akkor azt hamarosan *írásba kell foglalni*, s természetesen az eladó *előleget kér*. Ha viszont kevés a bankkölcsön, a vevő nem tud fizetni, s vége az üzletnek De mi lesz az előleggel?! Az eladó joggal tarthat igényt valamiféle *kártérítésre*, pedig nem a vevőn múlott, hogy nem tud fizetni. Sajnos, semmiféle előzetes ígéretet nem adhatunk az ügyfeleinknek, így meglehetősen *nagy a kockázat*.

Pedig — legalábbis szerintem — éppen a magas kamatlábak miatt mindenki megfontolja, kérjen-e egyáltalán ilyen kölcsönt. A bizonytalanság *fékezi* az üzletet. Éppen abban a szférában, ahol a viszonylag kispénzűek próbálnak élni az új lehetőségekkel, s akiknek nincs más választásuk, ha saját otthonhoz akarnak jutni.

Lakatos Mária

MI HOL OLCSÓBB?

Porszívó, köntös, szőrme

A CENTRUM HÉTFŐ akció keretében az alábbi cikkeket lehet kapni 20 százalékkal olcsóbban: a Kálvin téri Áruházban üveg-porcelán árukat, a Lottó Áruházban gyermek kerékpárokat 396, 1002, illetve 1900 forintig, a Budai Lottó Áruházban cseh vastalicskát 750 forintért, Dabason a Mini Centrumban MÉDEA sampont 26,40-ért, a Centrum Compack Raktáráruházban pedig műanyagárukat, tőkés import kivételével (ez az eddig felsorolt tételekre érvényes).

A CSEPEL ÁRUHÁZ női fél- és pumacipőket, a Corvin Áruház Rakéta porszívót, a Kőbányai Áruház férfiöltönyöket, a Csillag Áruház egyes női kabátokat, a Verseny Áruház egyes belföldi férfi kötöttárukat, a Textiláruház maradék méterárukat, és a Luxus Áruház egyes belföldi női kötöttárukat kínál vásárlóinak. Az Újpesti Áruházban hímzett női papucsok 268 forintért vásárolhatók, az Óbudai Áruházban kis- és nagykamasz szövet-, kord-, illetve ballonkabátokat és zekéket 216 forinttól 1160 forintig.

A BÁV a VIII. kerület, Népszínház utca 11—13. szám alatt lévő boltjában a húsvéti akció keretén belül az alábbiakat kínálják: különféle női cipőket 30—40, műszálas női köpenyeket, férfi-, kamasz- és bakfispulóvereket, valamint női kardigánokat 30 százalékkal olcsóbban.

A CENTRUM COMPACK RAKTÁRÁRUHÁZBAN (XIV., Nagy Lajos király útja 110—112.) az iparcikk osztályon minden magyar hanglemeznek 30 százalékkal mérsékelték az árát, amíg a készlet tart. Az olcsó áruk osztályán plüss köntöst 785 forint helyett 690 forintért, gyermek pólókat — 1-től 5 éves korig — 45 forint helyett 25-ért, bakfis pulóvert 376 helyett 270-ért, női csíkos pamutruhákat (több színben) 398 helyett 290-ért, gyermek pamut pizsamákat (több színben) 199 helyett 110-ért és gyermek steppelt garnitúrát (nadrág + dzseki) 98-as mérettől 116-osig, 592 helyett 395-ért vásárolhatnak az érdeklődők, amíg a készlet tart.

AZ ALKALMI tavaszi kínálata az alábbi: minden áruházban és szaküzletben gyermek pamutpólók 129 forint helyett 82,50-ért, illetve 124 helyett 79-ért; férfi pulóver reklámáron kapható — 294 forint helyett 198-ért, férfiöltöny 1990 helyett 1470-ért, valamint többfajta női táska 88 forinttól 165 forintig kapható (legnagyobb a választék a IV. kerület Árpád út 56. szám alatt lévő boltban). Két üzletben (V., Kálvin tér 3., Csepel, Kossuth L. u. 84.) valódi szőrmét négyzetdecimétere-nként 4 forintért lehet kapni. A kedvezmény időtartama minden tételnél a készlettől függ.

Pihennek a nádaratók

Hosszú idő után most először pihentek vasárnap a Fertő-tavi nádaratók. Miután a jég már nem bírja el a gépeket és még el sem olvadt egészen, aratási szünetet tartanak. A nádaratók a tervezett 2,4 millió kéve nádból 2,3 milliót már learattak.

A feldolgozott nád exportja is folyamatos. *(MTI)*

Az Állami Fejlesztési Bank kötvényárfolyamai

Érvényben: 1985. március 18-tól

A kötvény megnevezése	Éves kamatozás százalékban	A kamatfizetés időpontja	Lejárati idő	A kibocsátás összege mFt	Árfolyam a névérték százalékában VÉTEL*	ELADÁS	Változás az előző héthez képest
GAZDALKODÓ SZERVEZETEK ÁLTAL VÁSÁROLHATÓ KÖTVÉNYEK:							
COMPORGAN	14—15	III. 31.	1989—94.	100	bizományba	100,0	—
SZÜV	15	X. 15.	1990.	55	bizományba	n. k.	—
MKB-Vörös Csillag MGTSZ	12	XII. 10.	1991.	180	bizományba	100,0	—
Szegedi ált. telefon	11	III. 31.	1998.	27	bizományba	100,0	—
ÁFB—OKGT gáz	11,5	III. 31.	1993.	400	bizományba	100,0	—
Építőipari Innov. Alap	11,25	XII. 20.	1990.	50	bizományba	n. k.	—
AGRIT	13	VI. 30.	1992.	100	bizományba	100,0	—
MAGANSZEMÉLYEK ÁLTAL VÁSÁROLHATÓ KÖTVÉNYEK:							
Pest m. Iparcikk Ker. V.	11	III. 31.	1991.	20	109,5	111,5	—
SKÁLA	11	V. 31.	1991.	136	109,5	111,5	—
PIÉRT	11	VI. 30.	1991.	50	107,0	109,0	—
Somogy Ker. V.	11	VII. 1.	1991.	25	106,0	108,0	—
Borsod Iparcikk Ker. V.	11	IX. 1.	1988.	30	106,0	108,0	—
KONZUM Áruház V.	11	IX. 30.	1991.	30	105,5	107,5	—
Pest m. Ruházati Ker. V.	11	XI. 20.	1991.	20	102,5	104,5	—
Győr-Sopron m. Ruházati Ker. V.	11	XI. 20.	1991.	15	102,0	104,0	+0,5
AMFORA Ker. V.	11	XI. 30.	1991.	30	101,5	103,5	—
PANNONKER	11	XII. 10.	1991.	15	102,0	104,0	—
Bp. Harisnyagyár	11	XII. 10.	1991.	40	102,0	104,0	—
DOMUS	11	XII. 10.	990.	20	101,0	103,0	—
CENTRUM Áruház Vállalat	11	XII. 15.	1991.	50	102,0	104,0	—
Fehérvár Áruház	11	XII. 17.	1990.	30	101,5	103,5	—
Alföldi TÜZÉP	11	XII. 18.	1989.	39	101,5	103,5	+0,5
Szolnoki Városi Tanács	11	XII. 20.	1992.	6,3	101,5	103,5	+0,5
ARRABONA	11	I. 15.	1992.	20	100,5	102,5	+0,5
Vásárosnaményi gázkötvény	11	III. 1.	1992.	10	99,0	101,0	—
Császári MGTSZ	10	III. 15.	1992.	15	94,0	96,0	—8,5**
KUNÉP	10	VII. 1.	1989.	30	100,0	102,0	—
Nagyrédei MGTSZ	9	III. 1.	1988.	10	93,0	95,0	—**
Lakossági gázkötvény	7,5		1992.	79	82—88,0	84—90,0	—
	7,5—9		1988			91—	
Kommunális kötvények	5,5—7		—89.	32	89—99,0	101,0	—

* A vételi áron a bank a kötvényeket megvásárolja.

Tévénapló

Unokáink jambósapkában

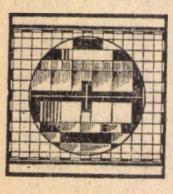

Híve vagyok a gyermekszínjátszásnak, az iskolainak is. Az adatok — a legfrissebbek is — arra gyaníttatnak, hogy nem így a gyerekek, az iskolák. A színjátszómozgalom körükben is sokat veszített népszerűségéből. Nincs idő és nincs energia ilyesmire — magyarázzuk a jelenséget, miközben saját emlékeinken mélázunk. A szereptanulás és színpadra lépés, az összjáték ízei, a bakik mulatságossága, az egyetlen előadás izgalma és sikere iskolai múltunkat koszorúzzák, gyerekeink viszont félötig napközisek. Ahol nem színjátszanak, hanem elfáradnak.

Persze, más a helyzet, ha felcsillan a *tévéközvetítés* reménye. Elmúlik a fáradtság, ideje kerül a pedagógusnak, és még arra is futja, hogy több iskola koordináljon az ügy érdekében. A nagy készülődés, szervezkedés közepette szinte nem is érdekes, hogy mi az, amire négy iskola aprajanagyja idejét-erejét fordítja.

A *Kis rongyos* című daljáték zenéjét a 48-as időkről *Szőnyi Erzsébet* szerezte, a szöveget írta és rendezőként működött *Fáy Hildegard*. Utóbbi tény tájékoztatja hitelt érdemlően a nézőt arról, hogy *kortárs* alkotóról van szó. Mert ami a Kis rongyos szövegkönyvét és történetét illeti, nyugodtan hihetnénk, hogy a harmincas években születtek. Ilyen negédes, giccses tanmesét a szegény, de becsületes kisfiú keserveiről és méltó megdicsőüléséről, kebeldagasztóan hazafias történetbe illesztve, utoljára akkoriban volt sikk közreadni.

A Kis rongyosban színre lépő gyerekek persze kedvesek és lelkesek. Ügyetlenkedéseiket a táncban, énekben észre sem vennénk, az épületes giccset is elfelejtenénk, *ha a fellépést ott láttuk, volna, ahová rendeltetett: az iskolai díszteremben, vagy egy közeli művelődési ház színpadán.* Igen ám, csakhogy a díszteremnek vagy a művelődési háznak szánva aligha jött volna létre ez a produkció...

Hiba lenne a pedagógusokat, netalán a gyerekeket kárhoztatni, amiért tisztán a maguk örömére ritkán vágnak bele ilyen feladatokba. A *hamis értékrendet* az a *hamis értékrend* szülte, amiben az iskolai dísztermet *nem jegyzik*, ám eleve rangja, becsülete van a nagy nyilvánosságnak. Azon a nagy lyukú szűrőn se lepődjünk meg, amelyen *átfért* a televízióban bemutatott daljáték avíttas szelleme. Csak azt a *bizonytalanságot* mutatja, amely sokszor jellemzi a gyerekeknek szóló művészettel kapcsolatos döntéseket.

A *mente és uniformis*, valamint *a nemzeti öntudat* összefonódása a rendezői tudatban mintha egyébként is jellemző lenne. Tizenötödikén a televízióban *Varga Miklós* háromszor is elénekelte a Nemzeti dalt *(Tolcsvay László* zenéjével) a Nemzeti Múzeum lépcsőjén, márciusi ifjúnak öltözve. Egyszer délelőtt, a múzeumkerti közvetítésen, egyszer a TV-Híradóban, egyszer a Péntek esti randevú különkiadásában. Varga Miklós *igen tehetséges*, és a Nemzeti dal jól illik neki. A *kosztüm* nem annyira.

Az ünnepség, aminek a tévé révén szemlélői lehettünk, az idén szokatlanul nagyszabású volt. Rengetegen koszorúztak és rengetegen vettek részt a *Koltay Gábor* rendezte műsorban. Ez egyébként hasonlóan látványos és hatásos volt, mint előző híres munkája, az István, a király; gyönyörűen fegyelmezett népitáncosokkal, három együttesből (a koreográfus *Szigeti Károly*), jó zenével, népszerű énekesekkel, előadókkal (Varga Miklós mellett *Deák Bill Gyula*, a *Kormorán* együttes, *Szakácsi Sándor, Kováts Adél, Hegedűs D. Géza)* és a Nemzeti Múzeum homlokzatát teljes szélességében és magasságában beborító, a börtönt ábrázoló kulissza mögül hirtelen kibomló, fantasztikus méretű *magyar trikolórral.*

A zsúfolt múzeumkert közönsége megadóan tűrte a szemerkélő esőt (*akkor* is ilyen idő lehetett) és volt, aki abbahagyta a rágózást a Nemzeti dalra. De még azok, akik Varga Miklóssal együtt énekeltek, sem vették le kalpagjukat, jambósapkájukat. Valószínűleg egyszerűen nem tudják, hogy ez a *tiszteletadás* ősi gesztusa.

Az unokák sok mindent nem tudnak. Történelmi ismereteik elnagyoltak. A Péntek esti randevú húszperces irodalmi összeállítása a nevezetes márciusról már csak ezért sem volt fölösleges. Egyébként is tisztesre sikeredett: ismert (de *nem unásig* idézett) részletek a korabeli leírásokból, dokumentumokból. Természetesen ezeket is kosztümben, állszakállal mondták fel a közreműködő színművészek.

A délelőtti, az esti jól sikerült maszkok, korhű jelmezek 1848 emlékét történelmünk panteonjába távolították. Bár kellő tisztelettel, illően tették, mégis sajnálhatnánk, ha kiderülne: telnek az évek, és márciusnak *nem a szelleme, csak emlékezete marad.*

Virág F. Éva

Elmarad a Cziffra-koncert

Kajagoogootól a fesztiváléjig

Szabadtéri esküvő a Skála-Metró Áruház előtt, nemzetközi akrobatikus rock and roll verseny, parasztbútorok kiállítása Szentendrén, atómatuzsálemek találkozója a Hungexpo főbejáratánál, szocialista országok gasztronómiai versenye a Duna Intercontinentálban, Neoton-koncert az Erkel Színházban, tíz fesztiváléj Cserháti Zsuzsával a Moulin Rouge-ban... száz helyszínen ezer esemény!

— Ezért a sokszínűségért — mondja *Kiss Imre, a budapesti tavaszi fesztivál direktora* — sokan hibáztatnak is bennünket. A fesztivál túlságosan populáris és eklektikus — hangoztatják.

— *A tavaszi fesztivál, úgy tudom, telt házzal indul. A kurrens, nagy eseményekre, a Fesztiválzenekar koncertjére, Cziffra György zongoraestjére vagy az Operaház bármelyik rendezvényére már február közepén nem lehetett jegyet kapni.*

— Hát igen, ezért ugyancsak jó pár bírálat és támadás ért bennünket. Mert miért nem adagoljuk úgy a jegyeket, hogy minden napra jusson belőlük. Mi azt valljuk, egy produkciónak a sikerfokmérője az, ha esetleg már az első jegyárusító napon — elfogynak a jegyek. A jegyek 30 százalékát egyébként mindig az adott helyszínnek juttatjuk vissza. A megmaradó 70 százalékot pedig megpróbáljuk úgy elosztani, hogy az egész országban jussanak hozzá az érdeklődők. Három évvel ezelőtt például bevezettük az országos jegyterjesztést. 1984-ben 142 ezer jegyet adtunk el, ennek 9,8 százalékát külföldre, a fönnmaradó rész 60 százalékát a fővárosban, a többit pedig vidéken értékesítettük. Idén hasonló a helyzet: a *Filmglóbusz* és az idegenforgalmi rendezvények jegyeit nem számítva, az érdeklődők körülbelül 150 ezer jegyet vásároltak meg kulturális eseményre. Minden évben fölmerül és hosszas töprengés után el is vetjük, hogy legyen-e bérletrendszer s hagyományos értelemben vett közönségszervezés a fesztiválon. Az „árukapcsolásos" módszerben ugyanis előfordulhatna, hogy jó néhányan egyetlen Cziffra-koncertért vennék csak meg a bérletet, a többi előadás pedig esetleg félházzal mene. Így hát inkább a direkt értékesítés hívei vagyunk.

— *A Cziffra-koncertet említette; valóban elmarad a március 25-re hirdetett zongoraest?*

— Sajnos, úgy néz ki, hogy igen. És a március 26-ra hirdetett kántorhangversenyt, a Héber liturgiai énekeket sem tudjuk megtartani — technikai akadályok miatt; a Dohány utcai zsinagóga mennyezete ugyanis leváltt, életveszélyessé minősítették. Más különösebb problémánk nincs, csak az időjárás. Talán ennek köszönhető a mérsékeltebb nemzetközi turizmus. Bár ha jól emlékszem, tavaly, közvetlenül a fesztivál előtt is ugyanilyen tapasztalataink voltak, az érdeklődés mégis minden rekordot megdöntött. Visszatérve még a jegyeladásra, esetleg jó hír az érdeklődőknek, a külföldi csoportok utolsó jegylemondási határideje hétfő, így tehát *még az utolsó napokban is érdemes ellátogatni a Népköztársaság útja 18-ba*, a fesztivál-jegyirodánkba. Az angol *Kajagoogoo* együttes popkoncertjére, a *Rockgálára* (16 ország profi táncosainak a versenyére, itt lesz a világ- és Európa-bajnok táncos!) és a *Pesti Vigadó* egyes koncertjeire kis számban, de még kaphatók jegyek.

(Scipiades)

Bizonytalan találmányok

Már csak ez hiányzott!

A New Scientist című ismeretterjesztő hetilap élesszemű munkatársa jóvoltából ismét a technika néhány valóban bámulatra méltó új eredményével ismertethetjük meg olvasóinkat.

ILLATOS TETOVÁLÁS. Ha a jövőben valaki egy bájos angol vagy amerikai gyermekhez vagy kamaszlányhoz közelhajolva *sör, martini* vagy esetleg *ropogós bankó* illatát érzi, ne saját józan eszében kételkedjék, hanem tudatosítsa magában, hogy a technika egyik újdonságával találkozott. Amerika után ugyanis most már Nagy-Britanniában is árusítják az illatos, bőrre ragasztható címkéket. Ezek a bizonyos címkék egyébként valóban figyelemre méltó *technikai nóvumot* tartalmaznak: *hátukra a ragasztót nem egyenletes rétegben kenik fel, hanem az anyagot mikroszkópikus méretű gömböcskékbe zárva rögzítik.* Felragasztáskor nyomás hatására a gömböcskéknek *csak egy része* pukkad ki — 20—40 ezer darab, a nyomás nagyságától függően —, a sértetlen gömböcskék a *további* felragasztásnál még felhasználhatók. Ezek az üzleti életben már használatos címkék kb. 100-szor ragaszthatók fel ismételten papírra, bőrre... Az illatos tetoválás esetében a tetoválást imitáló címkéknek nemcsak a hátoldalára rögzítenek ilyen gömböcskéket, hanem a *külső oldalukra* is, és a gömböcskékbe ragasztó helyett *illatanyagot* zárnak. A gyerek vagy a kamasz felragasztja a címkét testének arra a részére, ahova véleménye szerint az a legjobban illik, majd diszkréten végigsimítja a rajzot, s máris ömlik az illat. Amerikában sör, martini, pénz, gyümölcsök illata, a technikailag kétségtelenül elmaradóban lévő egykori brit világbirodalomban azonban egyelőre csak az eperé, a banáné és a narancsé. S ha az ifjú **ne adj isten mosakodni is óhajt,** a művelet után visszaragaszthatja a „tetoválást" ismét, amelynek illata kétségtelenül hatásosan nyomja el a divatjamúlt szappan árulkodó illatát.

ILLATLEMEZ. Korunk rohamosan fejlődő technikája nemcsak az éretlen gyermekek számára kínál illatélményeket. Egy amerikai feltaláló *illatlemezjátszót* hozott forgalomba, tekintélyes lemezválasztékkal. A készülék külsőre sztereó lemezjátszóra emlékeztet, még két „hangszórója" is van, amely, persze, ez esetben az illatot szórja. Az ötlet egyszerű, de zseniális. A hangulatnak megfelelően kiválasztott illatot — a forrás a repertoárt sajnos nem sorolja fel — *lemez formájú korongok közé* zárják, mint sonkát a szendvicsbe. A lemezt egy nyíláson kell az illatfejlesztőbe berakni — mint a hajlékony lemezeket a számítógépbe —, ahol is egy meleg tű halad végig a lemezen, kipárologtatva a bezárt illatanyag egy részét. Az illat az illatszórókon keresztül jut a helyiség légterébe. A feltaláló vérmes reményei szerint a jövőben az értők épp olyan illatlemeztárat fognak otthonaikban tárolni, mint amilyent ma a zenebarátok hanglemezből tartanak.

ZENÉLŐ GYERTYA. S végül még egy nélkülözhetetlen eszköz: a születésnapi tortára állítható *gyertya*, amely ha meggyújtják, akkor a „Happy birthday to you" című dalt játssza. A találmány lényege az, hogy a gyertya talpában *miniatűr telepet, hangszórót és chipet* helyeznek el, amelybe *a kívánt dallamot programozzák be.* A gyertyában a kanóc mellett *optikai vezető* húzódik, amely az égő gyertya fényét a készülékhez vezeti. A fény *bekapcsolja* a berendezést, s míg a gyertya ég, szól a zene. Ha eloltják, elhallgat. Mivel a fényvezető *műanyagból* készül, a szál a gyertyával együtt ég el, a „csoda" a gyertya leégéséig rejtve marad.

z. e.

JEGYZET

Könyves számok

Évről évre figyelemmel kísérjük a hivatásos és a nem hivatásos könyvkiadás alakulásának számadatait.

Tavaly összesen 9128 könyv (cím!) jelent meg hazánkban, 103 008.900 példányban. A hivatásos és a nem hivatásos keretek közt megjelent címek száma majdnem egyezik. A hivatásos kiadóknál 4586 cím jelent meg tavaly, nem hivatásos formában pedig 4542.

Jelentős az eltérés viszont a példányszámok között. A hivatásosak kiadta művek 93 206 600 példányban láttak napvilágot, a nem hivatásosak könyvei pedig csak 9 802 300 példányban. Ez a szám kevesebb a tavalyelőttinél is. 1983-ban a nem hivatásos kiadók kiadványainak összpéldányszáma majdnem elérte a 11 és fél milliót.

(z. m.)

Kiállítás Dénes Zsófia munkáiból

Tudósítónktól.

Nagybecsű irodalomtörténeti anyaggal gazdagodott Kecskemét. Pénteken került a közönség elé *Dénes Zsófia* életét, pályáját, irodalmi munkásságát bemutató kiállítás, amelynek anyagát az írónő Bács-Kiskun megyének ajándékozta 100. születésnapja alkalmából. Bár az írónőt nem köti személyes élmény Kodály szülővárosához, de az itteni emberek művészetpártolása megnyerő számára, s ezért döntött úgy, hogy emléktárgyain kívül szerzői jogdíjának 50 százalékát is Bács-Kiskunra hagyja.

A kiállítást, amely teljes áttekintést ad Dénes Zsófia korából, a rendező, a férj, *Szalatnyay József* festőművész adta át *Geri Istvánnak*, a Bács-Kiskun megyei Tanács elnökhelyettesének.

Visszaadták a pénzt

Játszd újra, Omega!

Március 6-án és 7-én Miskolcon és Salgótarjánban elmaradt az *Omega* együttes két koncertje. Ilyenkor ki viseli a károkat? — érdeklődtem az érintetteknél, elsőként az Országos Rendező Iroda szervezési osztályának vezetőjénél, *Tar Mihálynál.*

— Én úgy tudom, a keverőpult csődöt mondott a turné hangos főpróbáján, és az indulásig már nem is sikerült megjavítani.

— *Ki viseli az elmaradt koncertből adódó veszteségeket?*

— Az ORI.

— *Összegszerűen ez mennyi?*

— Nem tudom. Szerencsére a legjelentősebb tételt, a sportcsarnokok terembérleti díját nem kellett kifizetnünk.

— *Az elmaradt koncertek helyett szerveznek újabbakat kárpótlás gyanánt?*

— Nem, a zenészeknek nincs már szabadnapjuk, így az eladott jegyeket visszaváltjuk.

— *Hogy hibásodhat meg egy erősítő?* — érdeklődtem *Benkő Lászlónál*, az Omega együttes vezetőjénél.

— A turné indítása előtt szerettünk volna egy hangos próbát csinálni, ahol az egész erősítő-hangfal-hangszerrendszert összeállítjuk és kipróbáljuk. Hiába házaltunk, városszerte sehol nem sikerült termet szereznünk. Így csak a legutolsó pillanatban derült ki, hogy valami nincs rendjén a keverőpulttal.

— *Fizet-e az ORI önöknek az elmaradt koncertért kártérítést, vagy önök tartoznak anyagi felelősséggel?*

— Korrekt üzleti alapon, azt hiszem, mindketten eltekintünk az anyagi kérdésektől.

— *Miért nem adnak pótkoncertet?*

— Mi szívesen adnánk.

— *Az ORI azt állítja, nincs idejük pótkoncertre.*

— Biztos tudnánk egyeztetni az időpontokat. Szinte soha nem mondtunk le bulit, legfeljebb, csak ha nagyon nagy baj volt. Ha már összegyűlt a közönség, játszani kell — mindenáron. Debrecenben Kóbor János 39 fokos lázzal énekelt. Mire Kaposvárra érkeztünk, már megfertőzte a basszusgitárosunkat, Mihály Tamást, aki a koncert előtt negyedórával kapott egy injekciót, hogy bírja, és minden második-harmadik szám után a színpad mögött orvos vizsgálta meg, hogy játszhat-e tovább.

B. V. P.

Honismereti tanácskozás

Honismereti tanácskozást tartottak vasárnap Győrött, a KISZ Győr-Sopron megyei bizottsága rendezésében. A találkozón *a honismereti mozgalom helyi eredményeit és tennivalóit* tekintették át a honismereti szakkörök kutatói, továbbá a szakkörvezetők és a kutatómunkát segítő közgyűjtemények szakemberei.

Bejelentették, hogy Győr-Sopron megye több országos és nemzetközi tábornak ad otthont az idén. Június 18-án nyílik a magyar—szlovák diák honismereti tábor. Július 15. és 26. között a szigetközi *Novákpuszta* ad helyet az országos középiskolai honismereti tábornak. Az idén Sopron lesz a vendéglátója a *III. Országos Honismereti Konferenciának* és az *Országos Honismereti Akadémiának.*

(MTI)

Magyar–lengyel tervtárgyalások

Manfred Gorywoda, a Lengyel Népköztársaság miniszterelnökhelyettese, a Minisztertanács mellett működő tervbizottság elnöke március 7. és 9. között Budapesten tárgyalásokat folytatott *Faluvégi Lajossal*, a Minisztertanács elnökhelyettesével, az Országos Tervhivatal elnökével.

Áttekintették a kétoldalú gazdasági együttműködés bővítésének lehetőségeit az 1986—1990. évi időszakra szólóan, értékelték a népgazdasági tervek egyeztetésének eddigi eredményeit alapul véve a két ország kapcsolatainak távlati fejlesztésére elfogadott programot. A felek a kölcsönös szükségletek mind teljesebb kielégítésével, a gazdasági és a kereskedelmi kapcsolatok további bővülésével számolnak.

Megvitatták a gazdasági kapcsolatok szilárd alapját képező termelési együttműködések szorosabbá tételének feladatait.

Manfred Gorywoda és az általa vezetett küldöttség szombaton az esti órákban elutazott Budapestről.

(MTI)

MI, HOL OLCSÓBB?

Öltöny, esernyő, magnó

A CENTRUM HÉTFŐ akció keretében az alábbi cikkek kaphatók 20 százalékkal olcsóbban: a Csepel Áruházban szövet-méteráruk, a Divatcsarnokban hanglemezek és műsoros kazetták (tőkés import kivételével). A A Corvin Áruház tapétákat, a Kőbányai Áruház férfiingeket, a Kálvin téri Áruház hanglemezeket, műsoros kazettákat, tapétákat, a Lottó Áruház pedig egyes női pömsz cipőket kínál a vásárlóknak. A Budai Lottó Áruházban kézi szerszámokat 20 forinttól 200-ig (import kivételével); Dabason a Mini Centrumban törlőgarnitúrákat 72,50-es egységáron vásárolhatnak az érdeklődők. A Luxus Áruházban egyes női szabadidőruháknak, a Csillag Áruházban egyes női ruháknak, a Verseny Áruházban egyes férfiöltönyöknek, a Textilházban pedig egyes maradék méteráruknak mérsékelték az árát. Az Újpesti Áruházban kubai táskákat lehet kapni 75 forinttól 145-ig, az Óbudai Áruházban háztartási kisgépeket 170 forinttól 2000-ig (tőkés import kivételével). A Centrum Compack Raktáráruház női, férfi- és gyermekcsizmákat, az Úttörő Áruház egyes bakfisruhákat árusít olcsóbban. Az Otthon Áruházban minden takarót 20 százalékos mérsékléssel lehet kapni, valamint az LD—67-es hajszárítókat 290, 390 és 395 forintért kínálják.

A LOTTÓ ÁRUHÁZ uniszex dzsekit 1450 forint helyett 1160-ért, női ballonkabátot — műszőrme béléssel — 3880 forint helyett 3104-ért és Wilgov RM. 302-es magnós rádiót 4100 forint helyett 3700-ért árusít, amíg a készlet tart. Az utóbb említett magnós rádió a Budai Lottó Áruházban ugyancsak olcsóbban kapható, szintén amíg a készlet tart.

A SKÁLA SZTRÁDÁBAN március 12-től bordázott pvc-tömlőt 77 forint helyett 46-ért, metlachit darabonként 3,60 helyett 2,50-ért és Lada gépkocsiba való gumiszőnyeget 367 forint helyett 289-ért vásárolhatnak az érdeklődők. A nagypárna angin árát 102 forintról 79-re, a szövetnadrágét 450-ről 310-re, a flűnadrágét pedig 243-ról 180-ra mérsékelték. Kapható még Jolly farmernadrág 750 forint helyett 580-ért, férfinyakkendő 85 helyett 60-ér, férfiesernyő 220 helyett 140-ért és női kendő 205 helyett 120-ért.

A RAVILL a budai Elektron Szaküzletében (II., Lövőház u. 11—13. szám alatt) mától árengedményes vásár van. Kínálatuk az alábbi: ETA 1503-as főzőlap 510 forint helyett 310-ért, LD hajszárító 450 helyett 270-ért és Carina hajszárító 550 helyett 330-ért kapható. Az ETA 010-es mixer árát 980 forintról 590-re, a HM 2-es mixerét 566-ról 340-re, a HV 82-es vasalóét pedig 399-ről 240-re csökkentették. Az MK 232-es magnót most 2300 forint helyett 1380-ért, Orvett kézszárítót 1590 helyett 950-ér és az ARS 9204 hangfalat 1950 helyett 1170-ért árusítják. Kétfajta lemezjátszót kínálnak a vásárlóknak: az NZC 431-est és az NC 420-ast; az előbbit 7850 forint helyett 4700-ért, az utóbbit pedig 3450 helyett 2070-ért. Kapható még 10 literes boyler 1080 forintért, ez eredetileg 1800 forintba kerül. Az engedményes vásár ideje a készlettől függ. Az üzlet nyitvatartási ideje: kedden és szerdán 8 órától 17 óráig, csütörtökön és pénteken 8-tól 18-ig és szombaton 9-től 13-ig.

A FEHÉRVÁR ÁRUHÁZ mezőgazdasági szakboltjában átlagosan 10—40 százalékos árcsökkentéssel nagy mezőgazdasági vásárt tartanak. A híradástechnikai cikkek közül a következőket árusítják olcsóbban: hordozható kazettás magnót 2990 forint helyett 2350-ért, Concert lemezjátszót 6150 helyett 4440-ért és Moderató asztali sztereó rádiót, lemezjátszóval egybeépítve, hangfalakkal együtt 7200 forint helyett 6130-ért. Ezen kívül a 2 és 3 méter széles padlószőnyeget 20 százalékkal olcsóbban kínálják, amíg a készlet tart.

Az Állami Fejlesztési Bank kötvényárfolyamai

Érvényben 1985. március 11-től

A kötvény megnevezése	Éves kamatozás százalékban	A kamatfizetés időpontja	Lejárati idő	A kibocsátás összege MFt	Árfolyam a névérték százalékában VÉTEL*	ELADÁS	Változás az előző héthez képest %-ban
GAZDALKODÓ SZERVEZETEK ÁLTAL VÁSÁROLHATÓ KÖTVÉNYEK:							
COMPORGAN	14—15—16	III. 31.	1989—94—99.	100	bizományba	100,0	—
SZÜV	15	X. 15.	1990.	55	bizományba	n. k.	—
MKB—Vörös Csillag MGTSZ	12	XII. 10.	1991.	180	bizományba	100,0	—
Szegedi ált. telefon	11,5	III. 31.	1998.	27	bizományba	100,0	—
ÁFB—OKGT gáz	11,5	III. 31.	1993.	400	bizományba	100,0	—
Építőipari Innovációs Alap	11,25	XII. 20.	1990.	50	bizományba	n. k.	—
MAGÁNSZEMÉLYEK ÁLTAL VÁSÁROLHATÓ KÖTVÉNYEK:							
Pest m. Iparcikk Ker. V.	11	III. 31.	1991.	20	109,5	111,5	—
SKÁLA	11	V. 31.	1991.	136	109,5	111,5	—
PIÉRT	11	VI. 30.	1991.	50	106,5	108,5	+0,5
Somogy Ker. V.	11	VII. 1.	1991.	25	106,0	108,0	—
Borsod Iparcikk Ker. V.	11	IX. 1.	1988.	30	106,0	108,0	—
KONZUM Áruház V.	11	IX. 30.	1991.	30	105,0	107,0	+0,5
Pest m. Ruházati Ker. V.	11	XI. 20.	1991.	20	102,0	104,0	+0,5
Győr-Sopron m. Ruházati Ker. V.	11	XI. 20.	1991.	15	101,5	103,5	—
AMFORA Ker. V.	11	XI. 30.	1991.	30	101,5	103,5	—
PANNONKER	11	XII. 10.	1991.	15	101,0	103,0	—
Budapesti Harisnyagyár	11	XII. 10.	1991.	40	101,0	103,0	—
DOMUS	11	XII. 10.	1990.	20	101,0	103,0	+1
CENTRUM Áruház V.	11	XII. 17.	1991.	50	102,0	104,0	+1
FEHÉRVÁR Áruház	11	XII. 17.	1990.	30	101,5	103,5	—
Alföldi TÜZÉP	11	XII. 18.	1989.	39	101,0	103,0	—
Szolnoki Városi Tanács	11	XII. 20.	1992.	6,3	101,0	103,0	—
ARRABONA	11	I. 15.	1992.	15	100,0	102,0	—
Császári MGTSZ	10	III. 15.	1992.	15	102,5	104,5	—
KUNÉP	10	VII. 1.	1989.	30	100.0	102,0	—
Nagyrédei MGTSZ	9	III. 1.	1988.	10	93,0	95,0	—**
Lakossági gázkötvény	7.5—9		1992.	79	82—88.0	84—90.0	—
Kommunális kötvények	5,5—7		1988—89	32	89—99,0	91—101.0	—

* A vételi áron a bank a kötvényeket megvásárolja.
** Az 1985. II. 1-én érvényes kamatszelvény nélküli árfolyam.
n. k. = nincs készlet

Bővült a Felina-kooperáció

Ismét hódít a bikini

Milyen a biztonságos fürdőruha? És miért kell hozzá öv? No, meg ezek a klipszek, övek és strasszok... Tájékozatlanabb nézők megdöbbenve figyelték a Duna Intercontinentalban tartott *Felina* fürdőruha-bemutatót, pedig hát mindez megszokott dolog a divatbemutatók világában. A legszebb, legjobb minőségű és magas árú fürdőruhát is *tálalni kell*, csillogó krémmel bekent bőrű manökenekkel, nagyszerű zenével, napszemüveggel és kézben lóbált gyöngysorokkal.

A divatbemutatón feltűnően sok volt a férfi. Véletlenül? Ugyan, dehogyis véletlenül, hiszen a fürdőruha-bemutatót megelőzte egy másik, a női fehérneműk lenge kavalkádja. Piciny tangaszerű kisnadrágok, ravaszul emelő melltartók, habkönnyű és a testet mégis tartó fűzőszerű tünemények. A manökeneknek persze ezekre is alig volt szükségük, igazán akkor derülne ki, mit tudnak e diszkrét darabok, ha nem nádszálkarcsú hölgyeken látnánk, de hát ennyire a világ egyetlen divatcége sem merész.

Igényes piacon

Miközben meglepődve tapasztaltuk, hogy ismét divatos a derékig érő nadrágrészes fürdőruha, megtört az egyrészes uralma és ismét hódít a klasszikus bikini — sok nagyon szép mintájú és fazonú darabot láthattunk. A legeredetibb egy, a nadrágrész felét pántokkal helyettesítő bikini volt. A jelszó: *csillogni a strandon*, így vonzani a tekintetet — hallhattuk a konferansziétől.

A kellemes nézelődést *Jancsesz Ferencné*, a Fővárosi Ruhaipari Vállalat képviselője és *Werner Baumgarten* úr, a Felina Gmbh. igazgatótanácsának tagja nyitották meg. Voltaképpen jubilálhatnának is, hiszen eddig 5 millió NSZK-márka értékű exportot bonyolítottak le és majd ugyanennyi importmegtakarítást értünk el itthon, hiszen ilyen minőségű fürdőruhát csak tőkés piacról tudnánk behozni. A magyar cég által a külföldi anyagokból és a legújabb divat szerint készült modellek nem harmadik piacon találnak gazdára, hanem az NSZK-beli vásárlók körében, akik köztudottan igényesek.

Új fejezet

Mint *Heinz Gyula* igazgatótól megtudtuk, az Intercontinental báltermének nagy tábláján lévő (ma még itthon ismeretlen) nevek jelzik, hogy új fejezet kezdődik a kooperációban. 1985-től kezdve *fürdőruhákat is* gyártanak hazai megrendelésre és vissza a nyugatnémet kereskedők számára. Ezzel alighanem nagy konkurrenciát jelentenek majd a *Triumph*-nak és a többi eredendően hazai gyártónak. A két említett márkanév a *Gisou Laffair Paris* — ezen a néven majd a *Módi* forgalmazza a fürdőruhákat — valamint a *Yessa* — ezt a betűcsoportot a *Centrum* áruházakban látjuk majd viszont. A két nagy kereskedelmi cég képviselői is jelen voltak a tegnapi divatbemutatón — és aligha nem szavaztak ők is, mert minden ülésre oda tettek a Mahir munkatársai egy közvéleménykutató lapot — Önnek melyik fürdőruha tetszett a legjobban, melyik fazonú fehérneműt vásárolná szívesen — és más kérdésekkel.

A sikeres divatbemutató után egy rövid beszélgetésre kiragadtuk az üzletemberek gyűrűjéből Werner Baumgartent, a Felina Gmbh. vezetőjét.

Újabb öt évre

— Mint megtudtam, újabb öt évre meghosszabitották az együttműködési szerződést. Ezek szerint meg vannak elégedve a magyar cég munkájával?

— Igen.

— Örvendetes ez a határozott igen, ezek szerint nincs semmiféle „de" sem. A minőséggel, a határidők betartásával, a szerződéses fegyelemmel sincs baj?

— Nincs. Másképpen nem is lehetne együtt dolgoznunk.

— Mit tart a mai divatiparágakban a legfontosabb gyártási követelményeknek?

— A mi receptünk; nagyfokú rugalmasság — csak így tudjuk követni gyorsan a divat változásait — viszonylag kis szériák — így lesznek szinte egyediek a termékek és még egyszer a kifogástalan minőség, ily módon tudjuk elérni, hogy minden országban magas árat érjünk el termékeinkkel.

— elek —

Egy hét a világgazdaságban

Dollár, autó, jóléti kiadások

Úgy tűnik, hogy a nyugat-európai kormányok lassacskán lemondtak arról, hogy saját valutáik árfolyamán javíthassanak. Mindenki tudja azonban, hogy az amerikaiak még „elronthatják" bármikor a dollárt. Ezt támasztotta mindenesetre alá az, hogy az elmúlt héten a Federal Reserve elnökének egy pesszimista nyilatkozata hirtelen jobban megrázta a dollárt, mint amire talán egy rossz gazdasági adatsor közzététele képes lett volna. (Nem is beszélve a központi bankok intervenciójáról.) Volcker a képviselőház egy bizottsága előtt azt fejtegette, hogy a költségvetés hiányát sürgősen mérsékelni kellene 50 milliárd dollárral, egyébként a dollár iránti bizalom megrendül és árfolyama gyorsan esni kezd. A világszerte ismert bankszakember azt is hangsúlyozta, hogy az infláció újraéledésének veszélye reális, a gazdasági növekedés jelenlegi ütemét pedig az Egyesült Államok aligha tudja tartósítani. Bár a hét vége árfolyamai szerint a dollár végeredményben tovább erősödött — 0,7 százalékkal a fonttal szemben, 14 százalékkal a francia és 1,0 százalékkal a svájci frankhoz viszonyítva, 1,2 százalékos felértékelést mutatva Frankfurtban és 0,3 százalékost regisztrálva Tokióban — szerdán és csütörtökön a tőzsdéken az árfolyamok erősen ingadoztak. (Az arany ára a hét végén 289,60 dollárt tett ki unciánként, ez 0,8 százalékos emelkedést jelent Londonban.)

Konok spekulánsok

Volcker szavainak visszhangja jól mutatja a devizapiacon tevékenykedő spekulánsok jó részének lelkivilágát. Viselkedésük egy olyan rulettjátékoséhoz hasonlít, aki már egymás után tizenöt alkalommal tett a feketére, nyert, és továbbra is konokul feketét játszik, azzal nyugtatva magát, hogy „idejében" áttér majd a megérzett vörös sorozatra. Ezek után már csak az a kérdés, mi is lehetett Volcker szándéka. A bankelnök szavaival erősíteni vagy gyengíteni kívánta a dollárt? Az is lehet, hogy nyilatkozata elsődlegesen nem a nemzetközi pénzügyi világnak volt szánva, hanem a belpolitikai csatározásokban, a második elnökség gazdaságpolitikája meghatározásában lett fontos érv. Miután azonban csütörtök délre kiderült, hogy a szavakat nem követi a központi bankok összehangolt piaci intervenciója, mindenki ismét megnyugodott. Lehetett tovább a rulettasztalon feketét játszani...

Az elmúlt hét végre arra is adott példát, hogy egy protekcionista intézkedést nemcsak meghozni lehet, hanem — bármennyire is hihetetlen — meg is lehet szüntetni. Az amerikai elnök ugyanis úgy döntött, hogy 1985 áprilisa után már nem hosszabbítja meg egy ötödik évre azt a rendelkezést, amely korlátozza a japánok által az USA-piacon eladható új gépkocsik számát. Áprilistól tehát a Nissan és társai nem kell, hogy marketingerőfeszítéseiket azzal a tudattal folytassák, hogy 1,85 millió darabnál többre vevőt hiába is hajtanának fel; a piac elvileg felszabadult a számukra.

Élénkülő verseny

A Fehér Ház — joggal — úgy érvelt, hogy az amerikai autóipar kilábalt a recesszióból, versenyképességét — igaz, munkahelyek árán — helyreállította. (A Chrysler-csodát végrehajtó Iacocca könyve az amerikai könyvpiac egyik bestsellere.) A védelemre tehát nincs szükség, a további korlátozás csakis a fogyasztók kárára történhetne. Az is előfordulhat, hogy az amerikai gyártóknak éppen az 1,85 millió darabos kontingens fenntartásával okozna a kormányzat kárt, hisz elkényelmesednének talán, és a verseny korlátozottsága őket sem sarkallná a megújhodásra. A szakszervezetek és — a General Motors kivételével — az érintett gyárak viszont egészen másképp értékelték a piaci verseny felszabadításáról hozott döntést. A dolgozók képviseleti szerve, az UAW szerint kétszázezer munkahely elvesztése várható, a gyártók szerint munkahelyeket fognak ezáltal az Egyesült Államokból Japánba exportálni. A nyilatkozatok hangneme kellőképpen szenvedélyes, a megfogalmazások pedig kellőképpen szélsőségesek. Másképpen aligha lehetne arra számítani, hogy kellő nyilvánosságot kapjanak. Az ember szinte várja, mikor kerül sor arra, hogy a kormányt „idegen érdekek szolgálatában állónak" minősítsék. Ténylegesen azonban Washington elvi jelentőségű döntést hozott akkor, amikor sok ágazat a kormánytól védelmet követel, az import kirekesztését szorgalmazza.

A fejlődés gondjai

Az elmúlt héten az OECD is közzétette jelentését arról, mit tart a népjóléti-szociális kiadások optimális szintjének. A szervezet véleménye szerint a szociális kiadások túlzott növelése a gazdasági fejlődés ütemét is visszafoghatja és a jóléti programok kivitelezésének minősége is romolhat. Az első esetben ugyanis a gazdasági fejlődéstől pénzt von el az állam, a másodikban viszont a pénzbeli juttatások nőnek olyan mértékben, hogy azokkal kórházi ágyakkal, tanteremmel stb. ténylegesen nem lehet lépést tartani. Az OECD ajánlása szerint az elképzelt „optimumhoz" képest — mely a tanulmány szerint valahol a népjóléti kiadásoknak a GNP-ben elfoglalt 1981-es aránya körül van — ma Nagy-Britanniában, az NSZK-ban és Japánban gyorsítani kellene, míg Olaszországban és az USA-ban a kiadások növekedési ütemének lassítása kívánatos. Elvileg. Azt ugyanis az OECD is elismeri, hogy a jóléti-szociális kiadásokhoz hozzányúlni igen nehéz, bizonyos jogcímek terheinek alakulása — például a nyugdíjaké — rövid távon aligha függ a kormánypolitikától.

Gonda György — Szentgáli Péter

Tévénapló

Az irodalom ünnepei

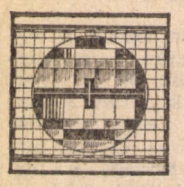

Nem túlzás azt állítani: az irodalom ünnepeit kísérhettük nyomon a most véget ért *Ki miben tudós?* adásaival. Sokat emlegetjük manapság az irodalmi élet, az irodalmi művek iránti érdektelenséget, az irodalom szerepének visszaszorulását, az irodalomoktatás csődjét, hogy valóban örömet jelentett nemcsak e sorok írójának — hanem a tévénézők tízezreinek is —látni és hallani a gimnazista versenyzők nyomatékos cáfolatát.

Jó volt tapasztalni, hogy az átkos tankönyvviták után mégiscsak haszonnal forgatták a versenyzők a reformtankönyveket, de éppoly alapossággal ismerték a korszerű irodalomtudomány legjelesebb képviselőinek munkáit is. És nemcsak ismerték és szerették az irodalmat , hanem beszélni, s — nem túlzás — értekezni is tudtak róla. Műsorról műsorra érzékelni lehetett a felkészülés fokozott ritmusát, s mögötte tudnunk a hathatós tanári munkát, s az OPI, valamint a televízió odaadó segítségét. Az első helyezett *Polgár László* pápai gimnazista nem egy feleletével bölcsészkari szigorlaton is elégedett lett volna az oktató. Lebilincselő intelligenciája, életkorához képest fantasztikusan fejlett beszédkészsége a különböző jelenségek és művek között könnyedén kapcsolatot teremtő fantáziája jogosan juttatta a megérdemelt győzelmhez. (Mellesleg, aki az első elődöntőben már látta őt, nemigen kételkedhetett sikerében.) *Kalafatics Zsuzsa* nyilván megosztott első helyezést kapott volna, ha a verseny szabályai ezt lehetővé teszik.

Szerencsére irodalomtanításunk eljutott már odáig, hogy a tanulók nemcsak a művek keletkeztörténetével, az írói pályaképekkel vannak tisztában, hanem ha kezükbe kapnak egy konkrét versszöveget, azt elemezni is tudják, s a vers szövetét felfejtve ágyazzák be a költői egészbe.

Ha imitt-amott, egy-egy adásban pontatlanságok, sőt időnként képtelenségek hangzottak is el, könnyű szívvel adok arra is felmentést. Hiszen három-négy percben olykor olyan nehéz átfogó kérdésekre kellett válaszolniuk, ami már „képesített irodalmároknak" is gondot okozna, nemhogy Jupiter-lámpák előtt szorongó gimnazista gyerekeknek.

Talán elgondolkodtató, hogy a képernyő elé került versenyzők közül csak egy pesti akadt. S az elismert budapesti „táltosképző" gimnáziumok hallgatói nem indultak, vagy nem jutottak tovább.

A zsüri munkájával, figyelmével igazán elégedettek lehettek a versenyzők; hiszen *Király István* akadémikus mindvégig atyai szeretettel, meleg, biztató tekintetével segítette a versenyzőket, és kollégája, a műsorvezető *Tarján Tamás* is mindent elkövetett, hogy az elkanyarodó válaszokat időben a helyes ösvényre terelje vissza.

Végül dicséret illeti a televíziót is, hogy minden segítséget megadott a felkészüléshez, s minket, nézőket mellesleg jó néhány gyönyörű vers meghallgattatásában részeltetett. Tetszett a döntő rendezői ötlete is; immár a Tudósklub kerekasztala köré ültette a kis és nagy tudósokat.

V. Bálint Éva

Rádiófigyelő

Bronzba öntött hazugság

Néhány évvel ezelőtt kiállítást rendeztek Székesfehérvárott az ötvenes évek műveiből, ahol a sematizmus korszakának legnevezetesebb „szocreál" képzőművészeti alkotásai voltak láthatók. Egyik kulturális hetilapunk ez alkalomból ragyogó karikatúrát közölt, amelyen a korszak egyik leghíresebb műve, a fényképpontossággal ábrázolt nőalak, az a bizonyos „füttyös kalauz" volt látható. A hozzátartozó sárga villamost a gúnyrajzon a korszak egyik jeles képzőművész-ideológusa vezette. Történetesen ugyanő volt a kiállítás megnyitója is.

Hogy látta-e ezt a karikatúrát *Vészi Endre* vagy sem, az talán itt nem is lényeges. Ám új rádiódrámájában ő is ugyanebből a közelmúlt kiállításból indult ki, és az ő hangvétele is szatirikus. A készülő tárlat hírére felbolydulnak a kedélyek az érintett és még élő alkatók körében, s egy szemfüles riporternő elhatározza, hogy interjút készít, az akkori egyik prominens személyiséggel, aki jó ideje nem alkot már, afféle belső emigrációba vonulva. Be is cserkészi a szobrászt, szóra is bírja — csakhogy a szenzáció elmarad, mert kiderül, hogy a demonstratív hallgatás helyett tulajdonképpen alkotói válságról van szó: a művész maga is lelkiismeretével viaskodik, a múlt árnyékai ellen folytat hadjáratot.

A szituáció viszont alkalmat ad Vészinek arra, hogy villanásnyi körképet adjon a korszak különféle művésztípusairól. Nem ítélkezik kívülről, nem helyezkedik a fölényes kritikus pózába — pedig megengedhetné magának —, sőt az ő hősét éppenséggel *Ólmosi-Bleier*-nek hívják, s e névről korábbi írások alapján tudjuk, hogy bizonyos tekintetben Vészit magát fedi: ő tehát annak ellenére sem határolja el magát a korszaktól, hogy *megtehetné* ...

Arcképcsarnokában bemutat nekünk azután egy szélkakas típust, aki annak idején teljesen azonosul a sematizmus-ideológiával, most viszont azzal védekezik, hogy azóta „csupán absztrakt képeket" fest. Megérkezik a kor másik reprezentatív alakjának riadt telefonja is, aki attól fél, hogy gúnyt fognak űzni a kiállításból. Hősünk még egy festőözvegyét is a nyakába kap, aki férje nehezen felcsiszolt emlékét félti ettől a tárlattól. És Vészi darabjában is utalás történik arra a bizonyos karikatúrában szereplő ideológusra, akiből nem kis indulattal *az ideológiai könnyűegforgató* típusát mintázza meg.

Bronzutókor című hangjátékának legárnyaltabban jellemzett figurája maga a főhős, aki *szenvedve éli meg* ama korszakának tévedéseit — amelyek voltaképp nem is minősíthetők ez esetben *rosszhiszemű* tévedésnek, hiszen a jóra való készség, a szolgálat, és a hibásan értelmezett művészi alázat motívumai keveredtek akkori meggyőződésében. Ám éppen mivel nagy tehetségű alkotóról van szó, ténykedése mégiscsak az marad, ami — *drámai vétség* —, és el is nyeri büntetését. Végig kell néznie, hogyan züllik el művészileg, és hogyan lesz végül az alkohol rabságában vétlen-öngyilkos legkedvesebb és legtalentumosabb tanítványa, akit még a szobrász régi nagy híre, „párizsi korszakának" emléke vonzott bűvkörébe. Csekélyke vigasz, és inkább a szatíra *lekerekítésének*, mint a megbánás jelének, vagy életelégtételnek tűnik, hogy az önmaga múltjával szembesülő művész azon a bizonyos tárlatmegnyitón végül is bronzfestékkel leönti az ideológust, mintegy jelképesesn érccé merevítve példázatértékű alakját az utókor számára.

Ha Vészi Endre munkáit, de kivált, ha hangjátékait egymás mellé állítjuk minden egyébben túl azoknak a morális konfliktusoknak körképe is kikerekedik belőlük, amelyeket az elmúlt évtizedekben a társadalom, a művészvilág vagy éppen a magános értelmiségi megélt. Az írónak rendkívül érzékeny antennáia van az etikai kisiklások érzékelésére: nyilván ez mentette meg őt magát attól, hogy különféle szélfúvásokra írói tisztességében meginogion, de ugyanez az érzékenység kínál neki rendre témákat művészet és morál, szocializmus és erkölcsiség témakörében. Szeizmográfia most ismét kilendült: a látlelet lehetne dramaturgiailag mozgalmasabb talán, de *pontosabb* aligha.

És még egy végső megjegyzés. Hangjátékokat hallgatva az utóbbi időben egyre ritkábban kapunk meglepetést. A korábbi esztendők formai kísérletei elmaradtak, ha úgyan nem tűntek el nyomtalanul. Legjobb rádiórendezőnk, *Varga Géza*, aki Vészi darabját is mikrofon elé vitte, megfogvatkozni látszik új ötleteiben. Noha kitűnő munkatársakkal dolgozott — *Bárdos Pál* dramaturg: *Sinkovits Imre, Mensáros László, Sulyok Mária, Avar István, Dörner György, Udvaros Dorottya* és mások — az alkotás mint speciális rádiós teljesítmény nem villanyozott fel különösebben.

Az is igaz, hogy morális példázatként annál inkább.

Lukácsy András

Zárókoncert Varsóban

Magyar kulturális napok

Szombaton véget értek Lengyelországban a hazánk felszabadulásának 40. évfordulója alkalmából rendezett magyar kulturális napok. A varsói Chopin Társaság hangversenytermében magyar zeneszerzők műveiből tartott koncert és a Magyar Állami Népi Együttes lódzi fellépése volt az utolsó akkordja az egyhetes rendezvénysorozatnak Varsóban és öt vidéki városban.

A premier hagyományai

Vastaps minden mennyiségben

A hét végén három vidéki színházban — *Kaposvárott, Győrben* és *Szolnokon*, — valamint a budapesti *József Attila Színházban* és a *Népszínház Józsefvárosi Színházában* tartottak bemutatót. *Popplewell-Thomas* A hölgy fecseg és nyomoz című bűnügyi bohózatának premierje szombaton, *Pospisilova—Tömöry—Madarász* Visszhanghercegnő című mesejátékának bemutatója vasárnap délelőtt volt.

*

Tordai Terinek nincs hintója, így hát lelkes rajongói nem foghatták magukat a lovak helyére szombaton este, A hölgy fecseg és nyomoz című bűnügyi bohózat bemutatója után. Pedig a művésznő igencsak nagy sikerrel debütált új szerepkörében, *komikaként*. Mint nyilatkozta, főiskolás kora óta várja, hogy kitörjön a *végzet asszonya* szerepkörből. Ennek is eljött hát az ideje. *Alice Postic*, a bohózat főszereplője ugyanis enyhén szólva nem a végzet asszonya, inkább hóbortos, örökké pityókás *vénkisasszony*, akinek azért — persze — megvan a magához való esze.

A darabról ennyit, s nem többet, hadd elemezze (ha méltónak találja a feladatot) a kritika; krimiről árulkodni amúgy is illetlenség. Mindenesetre ha az előadásnak hasonló lesz a fogadtatása *a továbbiakban*, mint amilyen a premieren volt, új sikerszéria indul az Angyalföldön.

Ebben az esetben ez elég valószínű. Egyébként nemegyszer tombol a vastaps a premieren, majd az előadás hatalmasat bukik. Amiből arra következtethetünk, hogy a premierközönség vagy elfogult, vagy túlságosan udvarias. De egyáltalán, *kik ülnek a bemutató előadás nézőterén?* Például tegnap délelőttre kiket hívtak meg? *Kovács Erzsébet*, a Józsefvárosi Színház művészeti titkára:

— Jegyet nem árusítunk a premierre. Mi hívjuk meg a közönséget: *csupa illusztris vendéget.* Elvárjuk a színházi szakma reprezentánsait, színházunk barátait, a filmeseket, rádiósokat, tévéseket, színikritikusokat, és természetesen meghívunk vezető embereket is. Ez a közönség valóban másképpen viselkedik, mint a többi előadásé: tudják, hogy ilyenkor sokkal feszültebbek, elfogódottabbak a színészek, görcsösebb az előadás. Elnézőek, *együttérezznek* a művészekkel. Általában azt is tudják, hogy milyen lesz *igazából* az a produkció, aminek a premieren egy idegesebb változatát látják.

— *A színészek viszont azt tudhatják, hogy a premieren keltett ováció nem sokat jelent.*

— Az előadás további fogadtatását illetően nem. De akkor, ott, nagyon jól esik, lelkesít, önbizalmat ad, ebből a szempontból viszont nagyon fontos — mondja a művészeti titkár.

A színházi szokások is változnak. Mostanában egyre többször fordul elő, hogy már jó pár előadás lezajlik, s csak akkor tartják meg a premiert. Miért, miért nem, s hogy miben premier az ilyen premier, azt most ne firtassuk. Ellenben vegyük sorra a premierszokásokat.

Premier előtt a színház igazgatósága *köszönti* a művészeket. Az előadás utáni meghajláskor *virágkosár* érkezik a színpadra, és a hagyományok szerint *megjelenik a rendező*, sőt, ha megoldható, a *szerző* is. A bemutató alkalmából *premierajándékot* adnak egymásnak az előadás létrehozói közül azok, akik *szívesen dolgoztak együtt*. A premierajándék lehet saját készítésű és jelképes, lehet drágán vett apróság is — lényeg, hogy *személyre szóló legyen*. A premier záróakkordja a *bankett*. Akár a színházi büfében, akár a Fészekben, akár egy vendéglőben rendezik, mindenki a maga vendége, a közös cél pedig a bemutatóig felgyűlt összes feszültség feloldása ...

V. F. É.

Ugródeszka – az éjszakába

Ki akar ma cirkuszi táncosnő lenni?

Újsághír: A Magyar Cirkusz és Varieté felvételt hirdet a Fővárosi Nagycirkusz tánckarába — alapfokú tánctudással rendelkező, 18—24 éves, 160—165 centiméter magas lányok, budapesti lakosok részére. A felvételre próbaruhát és tornacipőt hozzanak magukkal.

Több száz jelentkezőre számítottak, hát felmosták a cirkusz első emeleti széles és hosszú folyosóját. De 11 óra után is csak mindössze nyolcan álldigáltak a nézőtér egyik nyitott ajtajában és bámulták állhatatosan a manézst, s a fűrészporban lomhán ügető, elképesztően széles farú szürke cirkuszi lovat, amelynek hátára már a negyedik-ötödik akrobata ugrott föl.

— A tánckar a cirkuszi világ ugyanolyan természetes velejárója — mondja *Fejes Sándor, a Fővárosi Nagycirkusz* egyik *igazgatója* —, mint például a zenekar. A tánckar színesíti, szépíti a műsort. S mivel önálló produkciókkal nem jelentkezik — a körülmények nem engedik meg a nagy lélegzetű táncképeket — így a tánckarral szemben támasztott szakmai elvárásaink sem lehetnek túlságosan magasak.

— *A cirkuszi tánckarról többen azt tartják, menedékhely; azoknak, akik artistáknak már nem felelnek meg, mert kiöregedtek* ...

— Ez így egyáltalán nem igaz. Olyan előfordul, hogy valaki 18 éves, kikerül az artistaiskolából és például házasság vagy sérülés miatt felbomlik az évek hosszú sora alatt összekovácsolódott csoportja és nincsen száma. Ilyenkor, bizonyos időre, amíg az új mutatvány megszületik, beállhat a tánckarba. ..

— *A cirkuszi táncosnők bájaikat és tánctudásukat havonta negyven-ötven előadáson mutatják meg — mennyiért?*

— Nagyon kevés a fizetésük, 2500—2600 forint.

— *Ki akar ma ennyiért cirkuszi táncosnő lenni?*

— Akinek nincsen működési engedélye. Eljönnek hozzánk, tanulnak a kiváló koreográfusunktól és a balettmesterünktől, idővel a működési engedélyt is megszerzik, azután ...

— *Képzeljék, hogy diszkóban vannak!* — kiáltja túl a zenét a koreográfus, miközben a balettmester a folyosó közepére vezeti a nyolc, többé-kevésbé szemrevaló hölgyet. — *Most a csípőjüket mozgassák meg! Figyeljenek, mutatok pár egyszerű lépést, csinálják utánam, egy-két-há-négy!*

— A tánckar költsége egyetlen műsorhoz, legkevesebb *félmillióra* rúg — mondja *Fejes Sándor*. — Mert a 12 táncoslány havi bére körülbelül 30 ezer forintba kerül, ehhez jön még az SZTK, az öltöző, a fürdő s a jelmez is elvisz vagy 200 ezret.

— *E költségben a legkisebb mennyiséget teszi ki a munkabér.*

— A színvonal emelése anyagi korlátokba is ütközik. Képzelje el, ha mi megfelelő, magas szaktudású táncosokat akarnánk alkalmazni.

— *Így tényleg egyszerűbb; kicsi bérért keveset lehet követelni. De hosszabb távon nem érné meg a drágább, ám jóval színvonalasabb tánckar szerepeltetése?*

— Ki tudja! Különben is először a pénzt kellene rá előteremteni.

— Egy-két-há-négy! Nézze — *fordul hozzám a koreográfus* —, ezeknek a lányoknak csak a fiatalságuk adott. Nyersek, stílusérzékük nincsen, ám a nézőkkel mihamarabb el kell hitetnünk, ők is tudnak táncolni.

— *Mert kevesen vannak a tánckarban?*

— Nemcsak ezért. Nekünk e hónap 29-én premierünk lesz.

— *A most felvételizőkkel?*

— Bizonyára ismeri a mi örök problémánkat — *sóhajt a balettmesternő*. — Intenzív oktatásunknak az az eredménye, hogy mire a kislányok megtanulnak táncolni, már el is csábították őket az éjszakai mulatóhelyek, a sztriptízfellépések.

— *A cirkusz hogyan is tarthatná vissza táncosnőit — éhbérrel?*

— A Fővárosi Nagycirkuszban éppen ezekben a napokban rendezik a táncosbéreket; a fizetett próbákkal, a túlteljesítésekkel, a táncosok fizetése ezentúl *még a 3400—3500 forintot is elérheti.*

A zene elhalkul, a lányok, ki sután, ki tehetségesebben, kitáncolták magukat. Közülük kettőt örökre eltanácsolnak, hatukkal pedig a cirkusz vezetősége a társalgóba megy — tárgyalni. A lányok bizakodóak. A cirkusz kegyetlen-szép világáról (a havi 40—45 fellépésről, a szűkös fizetésről; a többségének 3500—4300 forint a jelenlegi óvónői, laborasszisztensi, büfésnői, füszértalkalmazotti bére) még mit sem tudnak. — A látszat ellenére — kezdi meg kortesbeszédét *Radnóti Tamás, a Fővárosi Nagycirkusz másik igazgatója* — ez egy normális, polgári, ám nagyon szép, érdekes, furcsa élet ...

Scipiades Erzsébet

Kína–Hongkong

Egymásra nézve

Az elmúlt évtizedekben a Kínai Népköztársaság és Hongkong fontos szerepet töltött be egymás gazdasági életében, tavaly ősz óta azonban a brit koronagyarmat számottevően felértékelődött Peking számára. Ismeretes, hogy hosszas tárgyalások után Kína és Nagy-Britannia tavaly megállapodott a koronagyarmat státusáról az 1997-et követő időszakra.

1997 után Hongkong visszakerül kínai fennhatóság alá, de 50 évig nem változik meg jelenlegi gazdasági rendszere: *a területi valutája a hongkongi dollár marad, saját maga dönt majd költségvetéséről és adórendszeréről,* fenntarthatja kapcsolatait a különféle nemzetközi pénzintézetekkel és gazdasági testületekkel, szervezetekkel. A kínai—brit megállapodás kétesztendős gazdasági bizonytalanságnak vetett véget, a tárgyalások idején ugyanis a helyi kereskedők, bankárok és iparosok meglehetősen visszafogták gazdasági tevékenységüket, elsősorban a beruházásokat. Miután azonban bizonyosságot nyertek, hogy a gazdasági rendszerben még hosszú ideig nem lesz változás, ismét beindult a régi „üzletmenet".

Fontos tranzitkikötő

Az elmúlt hónapok arról tanúskodnak hogy a Kínai Népköztársaság nagy ütemben növeli gazdasági jelenlétét a koronagyarmaton, amely eddig is fontos kereskedelmi és pénzügyi „ablak" volt Peking számára a világra. *Igen fontos feladatának tekinti a pekingi vezetés a hongkongi üzletemberek bizalmának növelését a jövendő anyaország iránt.* Ennek érdekében jelentős beruházásokat hajt végre Hongkongban, és külkereskedelmének is mind nagyobb részét áramoltatja keresztül a koronagyarmaton. Érdemes röviden áttekinteni Kína jelenlegi gazdasági szerepét Hongkongban, valamint annak jelentőségét a hatalmas ázsiai ország számára.

Nyugati statisztikai adatok szerint a Hongkongban számba vehető kínai vagyon mintegy 20—25 milliárd dollárra tehető. Nem is olyan nagy ez az összeg, ha figyelembe vesszük, hogy Peking évente mintegy 7,5 milliárd dollár jövedelemre tesz szert hongkongi kereskedelmi, pénzügyi és ellátási ügyleteiből. (Érdemes megjegyezni, hogy az Egyesült Államok 3 milliárd dollár közvetlen beruházással rendelkezik Hongkongban.)

Tudvalevő, hogy Kína látja el Hongkongot az élelmiszer mellett édesvízzel és energiával is. A koronagyarmat fontos tranzitkikötője a kínai külkereskedelemnek, a reexport 1978 óta csaknem húszszorosára növekedett, értéke tavaly elérte a 3 milliárd dollárt. Az elmúlt két év során Peking erőteljes ingatlanvásárlási tevékenységet fejtett ki a koronagyarmaton azzal a céllal, hogy növelje vállalatai ottani jelenlétét. Jelenleg a kínai központi bank, a Bank of China csaknem központi szerepet játszik Hongkong pénzügyi életében, s arra törekszik, hogy a jövőben kulcsszerepre tegyen szert a koronagyarmat fejlődésének előmozdításában. A Bank of China 12 társintézetével együtt 235 fiókból álló bankhálózatot tart fenn Hongkongban, s becslések szerint az ottani pénzügyi szektor 35 százalékát tartja ellenőrzése alatt.

Hongkong számára Kína fontos kereskedelmi és pénzügyi „hátországot" jelent. Növekszik a koronagyarmat *szolgáltató* szerepe is: területén kínai szállodai szakembereket képeznek, tőzsdei ismereteket nyújtanak a kínai üzletemberek számára, s mind fontosabb Hongkong szerepe a kínai *biztosítási és tranzitügyletekben* is. Érthető módon Hongkong is arra törekszik, hogy minél többet profitáljon — a szó szoros értelmében — a „kínai kapcsolatból", s minél jobban kihasználja a jelenlegi és az 1997 után várható politikai és gazdasági adottságokat.

Amennyiben továbbb folytatódnak a jelenlegi tendenciák, Kína is, Hongkong is jelentős hasznot húzhat a gazdasági kapcsolatok elmélyüléséből és kiszélesedéséből. Jó példa erre a már működő négy kínai „különleges gazdasági övezet"; vonzzák a hongkongi tőkét és a vámmentesség révén komoly fejlesztési és üzleti kilátások nyílnak a részvevők számára. Az említett övezetekben nyugati cégek beruházási és bérmunkáltató tevékenységet folytathatnak többek között, s Hongkong földrajzi közelsége jó ellátási és értékesítési lehetőséget nyújt számukra. Hongkong tehát bázisává válhat mindazon országoknak és cégeknek, amelyek beruházási, vagy kereskedelmi kapcsolatokra kívánnak lépni Kínával. (A tervek szerint hamarosan 14 part menti várost is megnyitnak Kínában a külföldi beruházók előtt — összefüggésben a négy modernizálás programjával.)

Az új bankszékház

Kína és Hongkong fokozódó — és a jövőben valószínűleg még nagyobb ütemű — gazdasági partnersége tehát kölcsönös előnyökkel jár. Mind Kína, mind pedig a koronagyarmat gazdasága ütemesen fejlődik, s kedvezőek a gazdasági kilátások az elkövetkező esztendőkre is. Hongkongban például idén 7 százalékos gazdasági növekedést várnak, s valószínűleg kétszámjegyű lesz a külkereskedelmi forgalom növekedése. Ismét élénk a pénzügyi tevékenység, alacsony az infláció. Megállt a bizonytalanság okozta tőkekiáramlás, sőt erősen élénkül a helyi tőke beruházási tevékenysége.

Az erősödő kínai jelenlétnek Hongkongban akár szimbóluma is lehetne a Bank of China terve, amely szerint 128 millió dollárért 70 *emeletes* székházat épít a koronagyarmaton. A bank vezérigazgató-helyettese nemrégiben a tervről elmondta, hogy Kína az új székházzal is hangsúlyozni kívánja: bizalommal tekint a terület jövőjére.

G. Gy. — Sz. P.

Energiaszűke idején

Felértékelődött takarékosság Élenjárók és tétlenkedők (1.)

Az Állami Energiafelügyelet megállapította: az ország mintegy 5000 gazdálkodó szervezetének több mint kétharmada (!) nem tud felmutatni valamire való energiatakarékossági intézkedést; holott, az erre felszólító első határozatok hat esztendővel ezelőtt megjelentek! Bár 1979 óta az ország energiafelhasználása alig növekedett, sőt 1983-ban még az 1978. évi fogyasztást sem érte el; tény, hogy a termelés „szintentartása", itt-ott visszafogása mellett nagy szerepe volt ebben a takarékosságnak is. A vállalatoknak, üzemeknek, gazdaságoknak az az egyharmada, amelyik tett érdemi intézkedéseket, összesen évi 17 petajoule energiát takarított meg, ez 400 ezer tonna olajjal egyenértékű. Tekintélyes mennyiség, azonban egyúttal azt is jelzi, mekkora lehetőségek vannak még. Hiszen, ama bizonyos kétharmad a kirívó, jelentősebb ráfordítást nem, vagy alig igénylő pazarlást sem szüntette meg.

És figyelmeztetőül itt volt ez a kemény tél. Az ország néha nyomasztó *energiagondokkal küzd.* Egyes üzemek energiafogyasztását *korlátozták;* itt szükségszerűen *visszaesett* a termelés. Számottevőek a *veszteségek.* Ennek tudatában *más megítélés alá esik az energiatakarékosság:* riportunkban annak néztünk utána, mit tettek, miben maradtak el e téren, néhány kimondottan energiaigényes terméket gyártó vállalatnál.

Háromszor annyiért

A Budapesti Vegyi Művek, mintegy 1700 dolgozójával, évi 3,6 milliárd forint értékben termel kemikáliákat, főként a mezőgazdaság számára. Míg 1973-ban költségeiknek csak 2,5—3 százalékát tették ki az energiahordozókra fordított összegek, ma ez már 10 százalék, legalább háromszor annyi. Az ok ismert — egy évtized alatt *meglódultak az energiaárak* — ez milyen intézkedésekre késztette a vállalatot? — kérdezem *Berecz Antal* főenergetikustól.

— Mindenekelőtt a *veszteségfeltáró* vizsgálatokat kellett elvégezni. Az ilyen 1978 előtt *országszerte ritkaságszámba ment,* mi is csak 1978—1979-ben mértük fel először a veszteségforrásokat az Energiagazdálkodási Intézettel közösen. Ezt követően intézkedési tervet készítettünk.

— *Tapasztaltak pazarlást?*

— Így is lehet mondani. Hiszen a legegyszerűbb tennivalókat minden felmérés nélkül látni lehetett. Így például szigeteltük az iroda-, műhely- és üzemi helyiségek nyílászáróit, megjavítottuk, átalakítottuk vagy kicseréltük a rossz hatásfokkal működő fűtőberendezéseket. És véget vetettünk a túlfűtésnek.

— *Ezek feltehetően az olcsóbban elérhető megtakarítások. Volt, ami többe került?*

— Nem is egy. Ám számításaink szerint azok is *hamar megtérülnek.* A fűtési rendszeren belül szabályozó berendezéseket, energiát megtakarító készülékeket szereltünk fel. Így beépítettünk gőznyomáscsökkentőket, a hőmérsékletet automatikusan a beállított értéken tartó szabályozószelepeket. Thermosztatikus kondenzvízleválasztókat szereltünk fel, az utóbbiakból két év alatt mintegy 1200 darabot. Ma hőgazdálkodás szempontjából ez a legjobb.

Kétharmad gőzzel

— *Az országban még nagyon sok a korszerűtlen kondenzleválasztó...*

— Pedig, ezek már az 1978-as energiahordozóárak mellett is *egy év alatt garantáltan megtérültek* a tüzelőanyag-megtakarításból, s azóta az energiaárak csaknem kétszeresükre nőttek. Mi gőzenergia-fejlesztésre 1978-ban 894 terrajoule hőértékű tüzelőanyagot fordítottunk, 1983-ban már csak 630-at. Azaz, *egyharmadát* sikerült megtakarítani. S ebben még nincs benne, hogy 1973—1975 között a széntüzelésű kazánokat földgázra állítottuk át, így a korábban 60 százalék körüli hatásfok 80 fölé javult. Ugyanakkor korszerű műszereket építettünk be; például a gázfogyasztást, a gőzigénytől függően, szintén automatika szabályozza.

— *A modern berendezés, gondolom, önmagában kevés.*

— Valóban, *sok múlik a karbantartáson* is. Nemcsak a gőztermelő, hanem a technológiai gőzfogyasztó berendezéseket is rendszeresen át kell vizsgálni, beállítani, ha szükséges, megjavítani. Ezt a munkát nálunk, a „hivatásos" karbantartók mellett, két éve vállalati gmk is segíti.

— *Az, hogy mennyi energiára van szükségük, nagymértékben függ a gyártás technológiájától is.*

— Gyakorlatilag változatlan áramfogyasztás mellett 1978-ban 25,5 ezer tonna marónátront állítottunk elő, 1983-ban pedig több mint 27 ezret. Látható, ma lényegesen kisebb a termék fajlagos energiatartalma.

— *Látványos, de mi van mögötte?*

— A technológia módosítása. Korábban az elektrolizáló cellákban anódként grafitot használtunk, 1982 óta viszont titánelektródákat.

— *De az jóval drágább...*

— Sőt a titánanódokat 20-22 hónaponként regeneráltatni kell, s ezt csak az NSZK-ban végzik el, *devizáért. Mégis megéri.* A vállalat 1978-ban még 1410 terrajoule energiát használt fel. Valamelyest növekvő termelés mellett 1983-ban már 290-nel kevesebbet. *Ez 20 százaléknyi megtakarítás, 7250 tonna olajjal egyenértékű, pénzben is szép summa.*

A korlátozás „nevel"

— *Úgy tűnik, itt önöknél nincs nehéz dolguk az energetikusoknak...*

— Látszólag. Mert, különösen a középvezetőket *nem kis harc árán sikerült meggyőzni,* hogy gazdálkodni kell az energiával. Ma sem állíthatom, hogy e téren minden rendben van, ám, a korlátozások most alighanem mindenkit „megnevelnek". Egyébként nálunk ma már meghatározó szerepe van a termelésben az energiának, hiszen minden megtakarítás ellenére az energiahordozókra fordított 10 százalékos költséghányad igen jelentős. Ezt tudja a vállalatvezetés is, így fontosnak tartják, hogy — ahol lehet — takarékoskodjunk.

A Budapesti Vegyiművek munkájához ma *ötödével* kevesebb energia elegendő, mint korábban. Mint láttuk, módszeres és évek óta szakadatlan, célirányos tevékenység van mögötte. Ám, hogy ez még *távolról sincs mindenütt így,* arról holnap, írásunk második részében lesz szó.

Trömböczky Péter

(Folytatjuk)

Olcsóbb, divatosabb ruhákból

Bővülő választék

A ruházati kereskedelem ebben az évben mintegy 62 milliárd forintos forgalmat tervez. Mennyiségi forgalomnövekedésre nem nagyon számítanak, arra azonban igen, hogy az igények tovább differenciálódnak, növekszik a kereslet mind az olcsóbb cikkek, mind pedig az egyedi, különleges ruházati termékek iránt.

Az igények kielégítéséhez a szükséges árumennyiség a gyártókkal és a külkereskedelemmel folytatott tárgyalások alapján rendelkezésre áll. Az árualap mintegy háromnegyed része belföldi termék, a többi importból származik. Annak érdekében, hogy a hazai gyártású ruházati cikkek választéka mindjobban megfeleljen az igényeknek, a kereskedelem tovább bővíti a termeltetést, egyebek közt alapanyagokat biztosít a gyártóknak, s anyagi eszközökkel támogatja a technológiai fejlesztéseket.

A ruházati cikkek importja a tavalyihoz hasonlóan alakul. A szocialista partnerországok közül Kínából érkezik a korábbiaknál több holmi: az eddig szállított ingeken, alsóneműkön, gyerekholmikon, kordtermékeken, anorákokon és pamut-méterárun kívül a közeljövőben megjelennek a hazai üzletekben a kínai harisnyák, felső-kötöttáruk és cipők is. *(MTI)*

Az álomhatáron túl

Turistabörze

Tavaly, 1984-ben, igen eredményes évet zárt az idegenforgalom — hangzott el Nyugat-Berlinben a nemzetközi idegenforgalmi kiállításon, a „Turistabörzén". 13,4 millió látogató kereste fel Magyarországot, harminc százalékkal több, mint 1983-ban. Nyugati viszonylatban sikerült elérni az „álomhatárt": csupán az NSZK-ból és Nyugat-Berlinből 816 ezer vendég érkezett Magyarországra, 16 százalékkal több, mint egy esztendővel korábban. A nyugati látogatók száma összesen három és fél millió volt, ami nem csekély devizabevételt jelentett a magyar népgazdaság számára, hiszen a pozitív devizaszaldó elérte a 173 millió dollárt.

Az idegenforgalom fellendülésében nagy szerepe volt a magyar szállodaipar látványos fejlődésének. Az idén — a növekvő igények kielégítésére — újabb szállodák nyílnak Magyarországon, többek között Budapesten a Hotel Taverna, Sárváron pedig a Hotel Thermal. A Béke, a Hungária és az Erzsébet szálló újjáépül. Ezzel megnövekszik az igen keresett, közepes kategóriájú, háromcsillagos szállodák száma.

A tervekről szólva hangsúlyozták, hogy előtérbe került a szolgáltatások minőségének megjavítása, ami persze nem zárja ki a további mennyiségi növekedést.

1986 végéig

Kedvezmények új vállalatok létesítéséhez

A *pénzügyminiszter* rendelete alapján az állami költségvetésből pénzügyi kedvezménnyel ösztönzik az állami vállalatok szervezeti decentralizációjának gyorsítását. Elkülönült szervezeti egységek, gyáregységek, telephelyek, ha új vállalatként, illetve leányvállalatként folytatják tevékenységüket, több kedvezményben részesülhetnek.

A Pénzügyminisztériumban elmondották: az intézkedéssel a versenyfeltételek javítását, a monopol jellegű szervezetek számának csökkentését, a kis- és középüzemek számának növelését kívánják elősegíteni. Az önállósulás jogi lehetőségei eddig is megvoltak, a folyamat felgyorsulását azonban nehezítette az érdekeltség hiánya.

A rendelet hatálya kiterjed az állami vállalatokra, a tröszti vállalatokra (az 1985. január 1. után alapított, korlátozott jogú tröszti vállalatok kivételével), a vállalati gazdálkodás szabályai szerint működő egyéb állami gazdálkodó szervezetekre, szövetkezeti vállalatokra. Feltétel, hogy *az új vállalat cégbejegyzése 1984. december 31. és 1986. december 31. között történjen meg, s a vállalati vagyon ne haladja meg az egymilliárd forintot.*

Az indulás gondjaival küszködő új vállalat ennek nem mindig tud eleget tenni. Az ilyen jellegű kötelezettség — legfeljebb két évre — felfüggeszthető. Emellett az új önálló vállalat az indulás évében, és az azt követő első esztendőben vagyonadó-mentességet, a további egy éven keresztül pedig 50 százalékos kedvezményt kap.

Egyedi kérelem alapján az új vállalat a hatékony gazdálkodás biztosításához szükséges szakemberek letelepedéséhez, lakásigényének kielégítéséhez — legfeljebb öt dolgozó esetében — *nyereségadó-kedvezményt* kaphat.

Az újonnan alakult leányvállalatok kedvezményei kisebbek, mivel önállóságuk korlátozott, s számíthatnak az anyavállalat segítségére is. Ők az alapítás évében és az azt követő első esztendőben 50 százalékos vagyonadó-kedvezményt kaphatnak. Ha azonban a leányvállalat három éven belül megszűnik, a vagyonadó igénybe vett kedvezményét az alapító köteles a költségvetésnek visszafizetni.

(MTI)

Jubileumi nőnapi ünnepség a Vigadóban

Szűrös Mátyás köszöntője

(Folytatás az 1. oldalról)

igazságosabb világ, a szocializmus megteremtésén fáradozva, célul tűztük ki a társadalmi egyenlőtlenségek fokozatos megszüntetését, köztük a nők tényleges egyenjogúságát gátló tényezők felszámolását. A szocialista építés elmúlt négy évtizede alatt történelmi mértékben és nemzetközi összevetésben egyaránt sorsfordító változások mentek végbe, és vannak folyamatban ma is a magyar nők társadalmi helyzetében. Ezt bizonyítja például, hogy *hazánkban a munkaképes korú nők körében az aktív keresők aránya 82 százalék, a középfokú iskolai végzettségűeké 34 százalék, a diplomásoké pedig hat százalék.* Szinte teljessé vált a gyermekek óvodai elhelyezésének lehetősége.

— A pártunkat jellemző realizmussal és nyíltsággal ehhez persze hozzá kell tenni, hogy a nők törvényeinkben biztosított egyenlősége csak hosszú, kitartó, tudatos fáradozás eredményeként válhat valódi társadalmi egyenlőséggé. Ennek elérése érdekében még sok a teendőnk, hiszen az új társadalom egészét kell marxista értelemben emancipálnunk, megteremtve a még hátrányos helyzetű rétegek, csoportok felemelkedésének jobb lehetőségeit. Olyan anyagi körülményeket, demokratikus feltételeket és közgondolkodást kell kialakítanunk, amelyben a képességek kibontakoztatása, az önmegvalósítás egyre kevésbé függ az ember nemétől, vagy más adottságaitól.

— A felszabadult Magyarország négy évtizedének társadalmi-gazdasági vívmányai elválaszthatatlanul összefonódtak a magyar nők, asszonyok, lányok áldozatos munkájával, teljesítményével. *Felszabadulásunk 40. évfordulóján elismeréssel és hálával gondolunk mindazokra, akik odaadással szolgálták népünk előrehaladását.* A Magyar Nők Demokratikus Szövetsége jelentős érdemeket szerzett mind az ország újjáépítésében, mind a demokratikus közélet megteremtésében és a társadalmi viszonyok szocialista átalakításában.

— Úgy vélem, hogy a nők egyenjogúságának gyakorlati érvényesülését jól szolgálta és szolgálja pártunk *1970-es nőpolitikai határozata*, a kormányzat és a társadalmi szervezetek erre alapozott intézkedései. Ugyanakkor az ország gondjainak megszaporodása, a mindennapok gazdasági szorítása következtében sok tekintetben bonyolultabbá vált az emberek helyzetét könnyítő, főbb társadalompolitikai céljaink elérése is. Az elmúlt években az életszínvonal megtartása a családokat fokozott erőfeszítésekre kényszerítette. Különösen az asszonyok, az édesanyák érzékelték, hogy a szűkebbre szabott családi költségvetés beosztása milyen körültekintést igényel. Azt hiszem, legalább ilyen teher hárul rájuk abban is, hogy a többletmunka vállalása miatt megcsappant szabad idő ellenére tovább erősítsék a család összetartozását, a kölcsönös törődést egymással.

— *Meggyőződésem, hogy megengedhetetlen mulasztás lenne beletörődni a jelen gazdasági gondjaiba és a nők helyzetének javítását arra az időre halasztani, amikor újra gyorsabb gazdasági növekedési szakaszba léphetünk.* A mostani helyzetben is számos lehetőség van arra, hogy a nők egyenjogúságának kiteljesítése érdekében országosan és helyi keretekben egyaránt erősítsük a tudatformálást, szemléletváltoztatást. Társadalmi méretekben ösztönöznünk kell az *új tipusú család* kialakulását. Az elmúlt évben a családvédelem terén tett társadalmi kezdeményezések jól érzékeltetik azt a felismerést, hogy a családnak, mint az emberi együttélés legtermészetesebb formájának igenis alapvető értékátörökítő küldetése van.

— E nemzetközi ünnepen együttérzéssel és szolidaritással gondolunk azokra a nőkre, akiknek a föld számos pontján a megaláztatás, a kiszolgáltatottság, a megnyomorítás jut osztályrészül. Bár a szocialista országokban, a fejlett tőkés és a fejlődő államokban különböző a nők társadalmi helyzete, megbecsülése, a nőkkel szembeni megkülönböztetés valamennyi formájának felszámolása érdekében lehetséges és szükséges a *nemzetközi méretű összefogás.* Az *„egyenlőség, fejlődés, béke"* jelszavának jegyében hirdette meg az Egyesült Nemzetek Szervezete 1975-ben a *nők évtizedét.* Néhány hónap múlva *Nairobiban* ül össze az *ENSZ világkonferenciája,* hogy megvonja e tíz év mérlegét.

A népek biztonságát fenyegető fegyverkezési verseny fokozódása, a helyi háborúskodások pusztításai szerte a világon különös aggodalommal töltik el a nőket. Évezredek tragikus élettapasztalatai munkálták ki a nőkben, asszonyokban az béberség ösztönét, szeretteik féltését. A négy évtizeddel ezelőtt véget ért világháború pusztításainak, a fasizmus elleni küzdelem véráldozatainak emléke is ösztönzi a nőket, amikor oly határozottan és elszántan emelik fel szavukat a béke megőrzése érdekében. *Meggyőződésem, hogy a nők fellépésükkel képesek elősegíteni a józan ész érvényesítését, a vitás nemzetközi politikai kérdések tárgyalások útján történő rendezését, a népek közötti kölcsönös megértés és bizalom erősítését.*

— A történelmi folytonosságot jórészt az emberi fajt megtartó asszonyi erő, évszázadokon keresztül a pusztulásokon és dúlásokon át is érvényesülő újjászületés akarása és képessége biztosította. A nőknek ez az egyetemes életküldetése és annak mindennapi megnyilvánulása teszi ünneppé *az egész társadalom számára* ezt a napot. Szóljon az önöknek most kifejezett tiszteletünk, megbecsülésünk, szeretetünk és köszönetünk az esztendő valamennyi napjára — mondotta befejezésül Szűrös Mátyás.

Az ünnepi beszéd után a gálaműsorban közreműködött a Budapesti Madrigálkórus, a Magyar Állami Operaház Szimfónikus Zenekara, valamint számos neves előadóművész.
(MTI)

*

Ünnepi nagygyűlést tartottak csütörtökön a moszkvai Nagy Színházban a nemzetközi nőnap tiszteletére. Az ünnepségen részt vett *Nyikolaj Tyihonov* miniszterelnök, valamint az ország több más párt- és állami vezetője. Ismertették azt az üdvözletet, amelyet az SZKP Központi Bizottsága intézett a szovjet nőkhöz, majd *Valentyina Tyereskova,* az SZKP KB tagja, a szovjet nőbizottság elnöke mondott beszédet.

A Szocialista Magyarországért Érdemrend

Berki Mihályné, a Miskolc IV. kerületi Tanács nyugalmazott elnöke, **Bodonyi Pálné,** a Magyar Filmtudományi Intézet és Filmarchívum nyugalmazott igazgatóhelyettese, **Borsi Sándorné,** a Dombóvári Járási Népi Ellenőrzési Bizottság nyugalmazott elnöke, **Bürös Lászlóné** rendőr ezredes.

Czerván Mártonné dr., a Ruházatipari Dolgozók Szakszervezetének főtitkára, a Magyar Nők Országos Tanácsának alelnöke, **dr. Csonka Tiborné,** a Fővárosi János Kórház Pártbizottságának nyugalmazott titkára.

Ernszt Antalné, a Csepel Vas- és Fémművek nyugalmazott főelőadója,

Fricska Margit, az MSZMP Kiskőrösi Járási Bizottságának nyugalmazott első itkára.

Görög Erzsébet, a Külügyminisztérium nyugalmazott főosztályvezető-helyettese.

Háy Károlyné, a Kultúra Külkereskedelmi Vállalat nyugalmazott főosztályvezetője

Kovács Károlyné, az MSZMP Szabolcs-Szatmár megyei Bizottságának nyugalmazott nőreferense

Mester Erzsébet, a Vízgazdálkodási Tudományos Kutatóintézet nyugalmazott osztályvezetője.

Orosz Tiborné, a Termelőszövetkezetek Országos Tanácsának főtanácsosa, a Magyar Nők Országos Tanácsa tagja.

Pusztaházi Istvánné, a Magyar Vöröskereszt Országos Központjának nyugalmazott osztályvezetője

Sárdi Antalné, a Magyar Nők Országos Tanácsának nyugalmazott főmunkatársa.

Telek Gyuláné, a Salgótarjáni Vasöntöde és Tűzhelygyár nyugalmazott telefonközpont-kezelője.

A Munka Érdemrend arany fokozata

Balogh Jenőné, a dombóvári Unió Ipari Szövetkezet csoportvezetője, **Baradlai Sándorné,** a kalocsai Háziipari Szövetkezet nyugalmazott főkönyvelője, **Berezvai Imréné,** a Csongrád megyei Moziüzemi Vállalat nyugalmazott üzemvezetője, **dr. Blahut Jánosné,** a FÉKON Ruházati Vállalat békéscsabai gyárának nyugalmazott szakoktatója, **özv. Bognár Lászlóné,** a Szekszárdi Állami Gazdaság szőlőmunkása.

Csapó Mihályné, az MSZMP Dorogi Járási Bizottságának nyugalmazott osztályvezetője, **Csirik Imréné,** a füzesgyarmati Vörös Csillag Tsz nyugalmazott tagja.

Darvas Józsefné, a Zala megyei KISZÖV nyugalmazott személyzeti vezetője, **Dobondy Lászlóné,** az MSZMP Budapest II. ker. Bizottságának munkatársa, **Domine Jánosné,** a MEZŐGÉP Vállalat mosonmagyaróvári gyáregységének nyugalmazott könyvtárosa,

Fekete Jánosné, a kartali Petőfi Tsz nyugalmazott csoportvezetője, **Forró Gáborné,** az MSZMP Központi Bizottságának szakelőadója.

Galambos Lajosné, a Mezőkövesd és Vidéke ÁFÉSZ nyugalmazott párttitkára, **Gál Lászlóné,** a gönci Kossuth Tsz nyugalmazott személyzeti vezetője, **Gregor Sándorné,** a Hazafias Népfront Baranya megyei Bizottságának nyugalmazott nőpolitikai titkára.

Horváth Sándorné, a Szakszervezetek Somogy megyei Tanácsának nyugalmazott munkatársa.

Iski Gy. Lajosné, révleányvári háziasszony

Jókai Anna író, a Magyar Nők Országos Tanácsának alelnöke,

Kancsár Sándorné, a Bács-Kiskun megyei Tanács nyugalmazott előadója. **Katona Jánosné,** a kaposvári KAPOS Ruhaipari Szövetkezet elnöke **Kámán Istvánné,** az MSZMP Budapest XVI. ker. Bizottságának munkatársa, **Keszthelyi Gyuláné,** a Nemzeti Színház nyugalmazott technikai dolgozója, **Klupp Judit,** a Magyar Nők Országos Tanácsának főmunkatársa, **Koch Jánosné** nemesnádudvari háziasszony,

Kovács Elemérné, az Ipari Szövetkezetek Vas megyei Szövetségének nyugalmazott csoportvezetője, **Kratochvill Edéné,** a Ceglédi Városi Nőbizottság nyugalmazott nőmozgalmi titkára.

Ligmann Ferencné isztiméri háziasszony.

Markovics Lászlóné, a Pénzügyminisztérium Bevételi Igazgatóságának nyugalmazott vezetője, **Marosán Györgyné,** a Budapest XIII. ker. Sütőipari Vállalat nyugalmazott pénztárosa, **Meruk Vilmosné,** a Budapest XI. kerületi Tanács nyugalmazott személyzeti vezetője, **Mostyák Andrásné,** az MSZMP Szabolcs-Szatmár megyei Bizottsága Oktatási Igazgatóságának tanszékvezetője.

Ozsvár Istvánné, az MSZMP Nógrád megyei Bizottságának munkatársa,

Péter Jánosné, a Magyar Nők Országos Tanácsának tagja.

Szabó Béláné, a Fejér megyei Termelőszövetkezetek Területi Szövetségének munkatársa, **Szabó Mihályné,** a Szolnoki Patyolat Vállalat nyugalmazott dolgozója.

Tóth Mihályné, a Bikali Állami Gazdaság nyugalmazott betanított munkása, **Törcsvári Istvánné,** a Kőbányai Gyógyszerárugyár osztályvezetője,

Valent Sándorné, a Szabolcs-Szatmár megyei Nőtanács nyugalmazott főmunkatársa, **Vándor Lászlóné,** a Zala megyei Társadalombiztosítási Igazgatóság nagykanizsai kirendeltségének nyugalmazott vezetője, **dr. Vidosfalvy Magda,** a budapesti Weil Emil Kórház-Rendelőintézet nyugalmazott főigazgató főorvosa.

*

A Munka Érdemrend ezüst fokozata kitüntetésben 64-en, bronz fokozata kitüntetésben 59-en részesültek, hárman pedig a Kiváló Szolgálatért Érdemrendet kapták.
(MTI)

„Itt élned, halnod kell"

Forradalmi ifjúsági napok

Minden eddiginél látványosabb és gazdagabb programmal rendezik meg az idén a forradalmi ifjúsági napokat. Ez lesz a huszadik alkalom, hogy a *KISZ Központi Bizottsága* a jeles ünnepekhez kötött rendezvényekkel igyekszik hozzájárulni a fiatalok történelemszemléletének formálásához. A megkülönböztetett figyelem azonban nem ennek az évfordulónak szól. Március végén lesz az MSZMP kongresszusa és a forradalmi ifjúsági napok egyben keretül szolgálnak a párt októberi ifjúságpolitikai állásfoglalásának feldolgozásához is — mondta el *Emőd Péter,* a KISZ KB titkára a tegnapi sajtótájékoztatón.

Március 15-én a központi rendezvény — a Petőfi-szobor megkoszorúzása után — a Nemzeti Múzeum kertjében lesz. Az ünnepi alkalomra készített félórás zeneművet *Koltay Gergely* és a *Kormorán* együttes írta, *Arany János, Petőfi Sándor* és *Szécsi Margit* verseinek, valamint népdaloknak a felhasználásával. A műben felhangzik *Tolcsvay László* Nemzeti dal-megzenésítése, amelyet *Varga Miklós* énekel.

A tanácsköztársasági központi emlékünnepség idei színhelyén, Egerben egésznapos programokat szerveztek.

Magyarország felszabadulásának 40. évfordulója alkalmára *„Itt élned, halnod kell"* címmel zenés történelmi játékot mutatnak be a Hősök terén, Koltay Gábor rendezésében, *Viktor Máté* zenéjével. Az alcím — *A hazáért és a haladásért a honfoglalástól a felszabadulásig* — elárulja, hogy a zenés játék ezer év magyar történelmét tekinti át. A darab célja — a rendező szavai szerint —, a progresszív törekvések bemutatása és az, hogy április 4-ét elhelyezzék ezek sorában. A szövegek alapjául az elmúlt hétszáz év versei szolgáltak. Az élményt fény- lézer és pirotechnikai effektusokkal teszik teljessé. Az *István, a király* előadásának tapasztalataiból okulva a rendezők arról is gondoskodnak, hogy a nézők láthassák is az előadást, a színpadot, amelyen egymás mellett szerepel például *Berek Kati* és *Nagy Ferő.* (Az előadásra március végétől a KISZ-bizottságokon, az Express budapesti irodáiban és a hagyományos színházjegyárusító helyeken válthatók belépők.)

Nemzetközi akciók is színesítik a forradalmi ifjúsági napok programját. Autótúra indul Moszkvától Berlinig *Győzelem 40* címmel, az érintett országok honvédelmi és ifjúsági szövetségeinek szervezésében.

(r.)

KÖZÉLET—DIPLOMÁCIA

Borisz Ponomarjov kitüntetése

Óvári Miklós, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, a Központi Bizottság titkára szerdán Moszkvában átnyújtotta *Borisz Ponomarjovnak,* az SZKP KB Politikai Bizottsága póttagjának, a Központi Bizottság titkárának a Magyar Népköztársaság Rubinokkal Ékesített Zászlórendjét. Az Elnöki Tanács a kitüntetést a magyar—szovjet kapcsolatok ápolása, a szocialista országok együttműködésének erősítése terén a békéért és a biztonságért vívott harcban szerzett kiemelkedő érdemeiért, 80. születésnapja alkalmából adományozta a szovjet vezetőnek.

A kitüntetés átadásánál jelen volt *Rajnai Sándor,* az MSZMP Központi Bizottságának tagja, hazánk szovjetunióbeli nagykövete.

Kapolyi László Varsóba utazott

Kapolyi László ipari miniszter csütörtökön Varsóba utazott. A lengyel partnerminiszterekkel tárgyalásokat folytat az együttműködés továbbfejlesztéséről a bányászat és energetika, a kohó- és gépipar, valamint a könnyű- és a vegyipar területén.

Az Országos Közművelődési Tanács ülése

Csütörtökön a Parlamentben *Győri Imre* elnökletével ülést tartott az Országos Közművelődési Tanács. A testület áttekintette az MSZMP művészetpolitikájának időszerű feladatairól szóló állásfoglalást, amelyet a Központi Bizottság mellett működő művelődéspolitikai munkaközösség készített el. Az OKT megtárgyalta az állásfoglalásból adódó közművelődési tennivalókat, s megvitatta a művészetpolitika irányításának néhány időszerű kérdését.

Hazaérkezett Irakból a magyar nőküldöttség

Csütörtökön hazaérkezett Bagdadból az Országos Béketanács és a Magyar Nők Országos Tanácsának küldöttsége, amelyet *Deák Lívia,* az Országos Béketanács elnökségének tagja vezetett. A delegáció, amelynek tagja volt *Mikes Lilla* színművésznő is, egyhetes látogatása során részt vett az Iraki Nőszövetség megalakulásának 16. évfordulóján rendezett ünnepségeken.

Tudományos tanácskozás

Magyarország és Csehszlovákia utóbbi negyvenéves történelméről az MSZMP KB és a CSKP KB Politikai Főiskolájának együttműködésével tudományos tanácskozást tartottak csütörtökön a Prágai Magyar Kulturális Központban.

Kovács Béla prágai magyar nagykövet és *Jakub Netopolik,* a CSKP KB Politikai Főiskolájának rektorhelyettese megnyitója után *Simon Péter,* az MSZMP Politikai Főiskolájának tanszékvezetője és *Blaskovits János* tanszékvezető-helyettes, valamint prágai kollégáik tartottak előadásokat Magyarország és Csehszlovákia negyvenéves politikai, társadalmi és gazdasági fejlődéséről.

Ülésezett az Opus Pacis és az OBT Katolikus Bizottsága

Március 6—7-én *dr. Paskai László* kalocsai koadjutor érsek elnökletével együttes ülést tartott az Opus Pacis és az Országos Béketanács Katolikus Bizottsága. *Biró Imre* kanonoknak, az OBT Katolikus Bizottsága főtitkárának előterjesztése alapján megvitatták az elmúlt esztendő békemozgalmi tevékenységének tapasztalatait, és meghatározták az idei feladatokat. Ezek közül kiemelkednek a hazánk felszabadulásának 40. évfordulójáról és a katolikus papi békemozgalom megalakulásának 35. évfordulójáról történő megemlékezések. Az ülésen megjelent és felszólalt *Fodor István,* az Országos Béketanács titkára is.

Magyar—lengyel tervtárgyalások

(Folytatás az 1. oldalról)

hogy tárgyalásokat folytasson *Faluvégi Lajossal,* a Minisztertanács elnökhelyettesével, az Országos Tervhivatal elnökével a két ország közötti gazdasági együttműködés kérdéseiről, valamint az 1986—1990. évekre készülő népgazdasági tervek egyeztetéséről.
(MTI)

Egy hét a világgazdaságban

Támadás a dollár ellen

Nem maradt hatástalan a nyugat-európai központi bankok elmúlt heti összehangolt akciója az ismét az egekig szökő dollárárfolyam leszorítására. Szerdán a jegybankok mintegy 1 milliárd dollárt dobtak a piacra az amerikai valuta iránti kereslet némi csökkentésére, s bár ez az összeg nem volt túl jelentős, mégis sikerült valamelyest lefékezni a „szuperdollár" magasrepülését. A hét második felében a dollár árfolyama a legfontosabb nyugati valutákhoz képest ismét erősödött, de nem érte el a keddi csúcsokat. Egy dollár az elmúlt hét második felében 3,33 nyugatnémet márkával, 1,09 angol fonttal, 10,18 francia frankkal, 23,40 osztrák schillinggel és 2,83 svájci frankkal volt egyenlő. Valutapiaci szakértők véleménye szerint egyelőre nem lehet számítani az amerikai valuta számottevő gyengülésére. Zuhan az arany ára, az elmúlt héten egy uncia aranyat 288 dollár körül jegyeztek.

Hitel Jugoszláviának

Hosszas előkészítő tárgyalások után az elmúlt héten *megállapodás született* a Nemzetközi Valuta Alap és Jugoszlávia között egy 300 millió dolláros készenléti hitel folyósításáról. Noha az IMF által folyósítandó összeg nagysága sem elhanyagolható, az egyezmény nyomán új lehetőségek nyílnak déli szomszédunk számára adósságainak kedvezőbb ütemezésére. Belgrád külföldi adósságát mintegy 19 milliárd dollárra tehetjük. A hitelezők a tartozások átütemezéséről folyó tárgyalásokat attól tették függővé, sikerül-e Jugoszláviának megállapodnia az IMF-fel az újabb hitel feltételeiben.

Belgrádban arra számítanak, hogy hamarosan megkezdődhet az újabb tárgyalási forduló a hitelezőkkel, s ezúttal 1988-ig szóló átütemezési megállapodás megkötésére kerülhet sor. (Érdemes megjegyezni, hogy 1983-ban és tavaly a hitelezők csak 1 esztendőre szóló átütemezésről voltak hajlandók tárgyalni.) A Nemzetközi Valuta Alap kedvező döntésében nagy szerepet játszottak azok az erőfeszítések, amelyeket a jugoszláv gazdasági vezetés tett az ország helyzetének javítására. A gazdaság élénkítését szolgáló intézkedések ugyan még nem hoztak látványos sikereket, de mindenesetre sikerült megállítani a kedvezőtlen folyamatok nagy részét. Jelentősen csökkent tavaly az ország külkereskedelmi mérlegének hiánya, s a fizetési mérleg 750 millió dollár aktívummal zárta az 1984-es esztendőt.

Folytatódik a gazdaságszerkezet átalakítása, a termelés versenyképesebbé tétele is, de — amint azt az OECD Jugoszláviáról készített jelentése is megállapítja — idén még további küzdelemre lesz szükség a gazdasági problémák enyhítéséért. Az OECD egyébként az országnak hatékonyabb inflációellenes harcot, szigorúbb bérpolitikát, további kamatlábemelést és a hitelpolitika megszigorítását tanácsolja.

Egyelőre nem sikerült eredményt elérni az infláció mérséklésében. Tavaly az infláció Jugoszláviában 60 százalék körül alakult, s a számítások szerinti 1985. első félévében elérheti a 100 százalékot, és újabb áremelésekre kerül sor.

Az elmúlt héten jelentős fordulat következett be az „ibériai belépő" kérdésében, mégpedig kedvező fordulat a jelentkezők számára. Miután a Közös Piac mezőgazdasági miniszterei új borrendtartási politikát fogadtak el, elhárult az első számú akadály a csatlakozással kapcsolatban. (A hírügynökségek külön kiemelik Olaszország — amely maga is jelentős bortermelő — pozitív szerepét a kompromisszumos megoldás kialakításában.) Valószínű, hogy rövid időn belül sikerül megoldani a még vitás kérdéseket, a halászattal és a vendégmunkásjogokkal kapcsolatos problémákat, s a jövő év elejétől mindkét dél-európai állam teljes jogú tagja lehet a Közös Piacnak.

A farmer alkonya?

S végül egy múlt heti hír a könnyűiparból, amelynek „fajsúlya" ezúttal sem könnyű. A világ első számú farmerruházati cége, a San Francisco-i Levi' Strauss bejelentette, hogy nyugat-európai gyárai közül rövidesen hármat felszámol. A bejelentés mögött az áll, hogy kontinensünk nyugati részén is számottevően visszaesett a kereslet a farmerruházat iránt, s a kereslet csökkenése hosszú ideje veszteségeket okoz a Skóciában és Franciaországban működő üzemeknek. A cégbezárások után a kontinensen a Levi' Strauss 11 gyárban folytatja a farmernadrágok és egyéb farmercikkek előállítását.

A patinás Levi' Strauss tavaly veszteséggel zárta az évet, s a kedvezőtlen eredményt nemcsak a kereslet visszaesésének, hanem a versenytársak üzletpolitikájának is köszönheti. A Wrangler, a Lee Cooper és a többiek mind több országgal kötöttek és kötnek licencmegállapodást, amelynek értelmében bővül a márkás farmerruházat termelése. Az elmúlt években több szocialista országban — így Magyarországon is — kezdődött meg a márkás divatcikkek helyi termelése, amelynek egy része kivitelre kerül.

Gonda György—Szentgáli Péter

Mit csinálnak ma a kéksapkás küldöncök?

A „lánnyá" változott Boy

Leány lett a fiúból? No, ne tessenek valami különleges műtétre gondolni, mindössze arról van szó, hogy a Belkereskedelmi Szállítási Vállalat 1983 végén megalapította az ágazat első leányvállalatát, a Boy Szállítási és Szolgáltató Leányvállalatot.

A születésnapi virágcsokrok küldéséből, tarifájából persze aligha hozhatta volna össze 1,3 milliónyi tavalyi nyereségét a cég, amelynek tevékenységét, a lakosság számára is kedvező lehetőségeit kevéssé ismerjük. Külföldön annál inkább. Sok-sok ügyfelük van például Svédországból, az USA-ból, Franciaországból. A hajdani magyar állampolgár — persze devizaátutalás ellenében — a legváltozatosabb teendőkkel bízza meg a Boyvállalatot. Van például, aki kéthetenkénti bevásárlást kér pomázi rokona számára. Hogy ez miképp zajlik? Egyszerűen felemeli valaki például *Olofstromban* a telefont, amely a Bajcsy-Zsilinszky úti irodában cseng és elsorolja: mit is vegyenek a nagynéninek? Más arra kéri őket, hogy exhumáltassák a rég elhunyt dédit, megint más anyakönyvi kivonatmásolat megszerzését óhajtja.

Házhoz viszik az ebédet

Olyan érzésem van a Bazilikához közeli irodába belépve, mintha illatszerboltban volnék — a *Fabulissimo* meg a *Mystere de Rochas* és szép rúzsok is kínálják magukat, ráadásul leértékelve.

— Minek álljon üresen a kirakat? — mondja *Kuhár Endre*, a leányvállalat igazgatója. — Így napi tíz-tizenötezer forint forgalmat bonyolítunk le — az is pénz — és aki ezért betér, talán felfigyel egyéb szolgáltatásainkra is.

Megdöbbenek azon, hogy az irodában a legújabb filmsikerekre kaphatók jegyek — sorbanállás nélkül! — míg a Corvinban egymást ölik az emberek *Dustin Hoffmann* Tootsie-jáért. Igaz, csak a legutolsó két előadásra, de hát ezek a kapósabbak egyébként is. Aki akarja, házhoz is szállítják — harminc forint a kiszállási díj. De ez akkor is annyi, ha Pesterzsébet végéről kéri valaki. Mégis sokszor vissza kell vinni a mozipénztárakba a legkapósabb jegyeket, mert kevesen tudnak a lehetőségről.

A hagyományos küldöncmunka csak nagyobb ünnepeken prosperál, mikuláskor, karácsonykor. Ebből ma már aligha tudnának megélni. Viszont vállalkoznak nagy bevásárlásokra — 500 forint felett *ingyenes* a szolgáltatás —, a Duna Füszért árulistája alapján. Aztán itt van az *ebédkihordás*. Negyvenhárom forint ötvenért minden nap helybe viszik a háromfogásos menüt. Becsönget a kéksapkás fiú, orkán dzsekijén a kis Boy emblémával. Elsősorban a tanácsok szociálpolitikai gondoskodása keretében szállítják így az ebédet. Van olyan idős néni, akinek „a Boy" az egyetlen napi látogatója, ő jelenti számára az emberi kapcsolatot... Szállítanak persze iskolának, vállalatnak is. Majd' mindenféle fuvarozást elvállalnak, most már akár két-három órán belül teljesítve a megbízást: CB-antenna van ugyanis a ház tetején.

Sikerük egyik titka, hogy saját gépkocsiparkkal nem rendelkeznek. A gépkocsikat a BSZV-től, mint anyavállalattól bérlik — és maszekoktól! Főleg ez utóbbiak *kis* kocsijai azok, amelyekkel *nem ráfizetéses*, akár néhány csomaggal is járni a várost.

Persze csak úgy, ha nem kell garazsirozni, javítani a kocsikat, gondoskodni az alkatrészekről. Nem ők adják a gépkocsivezetőket sem — száz emberük a küldöncök, rakodók, szervezők, az iroda dolgozói szerepelnek. Természetesen az autók igénybevételéért bérleti díjat fizetnek a magánfuvarozóknak. Utóbbiak is jól járnak, mert kihasználják a kocsijukat. Az eredményük bizonyos százalékát befizetik az anyavállalat kasszájába. Tavaly 230 ezer forint volt ez, ami alig-alig tétel ekkora nagy cég büdzséjében, hiszen a BSZV bonyolítja le az élelmiszer- és a tüzelőszállítások jelentős részét. A kis megbízatások számára csak veszteséget hoznának, így viszont mégis részesednek a nyereségből.

Fradi-színek

Bár az 1984-es év is sikeres volt — mind forintban, mind devizában megkétszerezték eredményeiket — mindez nem jelenti, hogy állandóan ne törnék valami ujdonságon a fejüket. A már említett központi irodában például *Fradi*-trikókat és -jelvényeket is árulnak; közös reklámakció eredményeképp.

Nagy lehetőségek rejlenek még a kereskedőknek való besegítésben, elsősorban az élelmiszerszállításban. Itt nem kell konkurrenciától tartaniuk, annál inkább a *költöztetésnél*, erre ugyanis „ráálltak" a maszekok is. Nagy vonzerejük viszont, hogy *állami, szabott díjtételeket* alkalmaznak. A változó piac igényeihez, a hullámzásszerű árukínálathoz, egy kisvállalat — amely egyik napról a másikra felvesz rendelést —, jobban tud alkalmazkodni, mint egy „behemót", ez lehet mozgásterük alapja.

Elek Lenke

Téka-talány

Kéthónapos szünet után — március elsején — ismét megnyílt a Fehérhajó utcai Téka bútorbolt. Némileg új köntösben fogadja a vásárlókat; kicserélték a fehér deszkapadlót szőnyegre, s a megkopott falat átmázolták. De ez — az üzletvezető szerint — alig több, mint egy nagytakarítás. Éppen ezért csak némiképp indokolja a hosszúra nyúlt „zárvatartást". Bőven voltak tavalyról áthúzódó, le nem zárt adminisztratív teendők, no meg igyekeztek megoldást találni arra, amitől a leginkább fő a fejük. De nem sikerült, így az örömbe máris üröm vegyül: az újonnan megnyitott Tékának mától, hétfőtől nincs Budapesten raktára — a Régiposta utcai helyiséget más célokra kell „átadni".

Persze ezt a vásárló alig érzi meg, annál inkább a bajai szövetkezet, amelynek igencsak megemelkednek a költségei. Rendszeresen kell indítani bútorral megrakott kocsikat Bajáról, hogy a vevők óhajait kielégítsék. Hogy mekkora utat tesznek meg a gépkocsik, a számlából nem derül ki, a díjat — természetesen — az V. kerületi üzlettől számolják. Így a „házhozszállítással" csak azoknak lesz bajuk, akik egy-egy széket, vagy kisebb bútordarabot vesznek, nekik nehéz lesz megmagyarázni, hogy az árut miért nem fuvarozhatják haza a saját kocsijukon — benzinárban.

Cs. Gy.

MI, HOL OLCSÓBB?

Ágynemű, vasaló, eke

A CENTRUM HÉTFŐ akció keretében az alábbi cikkeket lehet vásárolni 20 százalékos árengedménnyel: a Csepel Áruházban felsőkötöttárukat (tőkés import kivételével), a Kálvin téri Áruházban női félcipőket és Puma cipőket, a Corvin Áruházban női- és bakfis kötöttárukat, hálóingeket, kombinékat (tőkés import kivételével) és a Kőbányai Áruházban női hálóingeket. A Lottó Áruház ágyneműgarnitúrákat kínál a vásárlóknak 467 forinttól 863-ig, a Budai Lottó Áruház pedig kozmetikai szereket 20 forinttól 200-ig (ugyancsak tőkés import kivételével.) A Mini Centrumban (Dabas) kötött bébiegyüteseket 80 forinttól 270-ig árusítanak. A Luxus Áruházban egyes női szabadidő ruhák, a Csillag Áruházban egyes női ruhák, a Verseny Áruházban egyes férficipők és a Textilházban maradék méteráruk kaphatók. Az Újpesti Áruházban női (hétnapos) nadrággarnitúrát kínálnak, az Óbudai Áruházban selyemkendők és sálak 58 forinttól 186-ig és női zsebkendők 8 forintos egységáron vásárolhatók. Az Otthon Áruházban minden csaptelepet és textil falinaptárat olcsóbban lehet venni. A Divatcsarnok tapétákat (tőkés import kivételével) valamint női szoknyákat és blúzokat kínál a vásárlóknak. Az Úttörő Áruházban csillárok kaphatók, a Centrum Compack Raktáráruházban pedig Compack fémdobozos, aromás teákat és hanglemezeket (ugyancsak tőkés import kivételével) árusítanak.

A KERAVILL híradástechnikai készülékeket, háztartási gépeket, lakásvilágítási cikkeket, kerékpárokat, autóápolási- és -felszerelési cikkeket átlagosan 30 százalékos kedvezménnyel árusít. Néhányat felsorolunk kínálatukból: a Concert 2030 típusú lemezjátszó 4950 forintba kerül 6150 helyett, a WM 66 és a 690 típusú keverőtárcsás mosógép 1900 forintba 2490 helyett. A szovjet gyártmányú hőfokszabályozós vasalót 320 forint helyett 220-ért, az NDK Q 17 típusú kvarclámpát 860 forint helyett 600-ért és az ugyancsak NDK SWM 4 típusú kávéőrlőt 280 forint helyett 196-ért árusítják. A Túra férfi kerékpár (28 colos) 400 forinttal, a női Túra és a Velence 600—600 forinttal, a Csaba kemping kerékpár (merev vázas) 700 forinttal és a Csillag (összecsukható) kerékpár 400 forinttal olcsóbb. Minden tételnél a kiárusítás időtartama a készlettől függ.

A DEBRECENI ÁFÉSZ DÉLIBÁB ÁRUHÁZA lakástextil osztályán jugoszláv takarók (150×200-as) 1360 forint helyett 950-ért kaphatók, amíg a készlet tart.

A FEHÉRVÁR ÁRUHÁZ mezőgazdasági boltjában Robi 52-es rotációs kapa 17 500 forint helyett 15 000-be kerül. A Robi 151-es rotációs kapa, oldalvédő tárcsa, töltögető eke és utánfutó 39—40, terménymérő és szőlőzúzó most 30 százalékkal olcsóbb. Ezen kívül még számos cikket 10—40 százalékos árengedménnyel kínálnak.

Az Állami Fejlesztési Bank kötvényárfolyamai

Érvényben 1985. március 4-től

A kötvény megnevezése	Éves kamatozás százalékban	A kamatfizetés időpontja	Lejárati idő	A kibocsátás összege MFt	Árfolyam a névérték százalékában VÉTEL*	ELADÁS	Változás az előző héthez képest %-ban
GAZDÁLKODÓ SZERVEZETEK ÁLTAL VÁSÁROLHATÓ KÖTVÉNYEK:							
COMPORGAN	14—15—16	III. 31.	1989—94—99.	100	bizományba	100,0	—
SZÜV	15	X. 15.	1990.	55	bizományba	n. k.	—
MKB—Vörös Csillag MGTSZ	12	XII. 10.	1991.	180	bizományba	100,0	—
Szegedi ált. telefon	11,5	III. 31.	1998.	27	bizományba	100,0	—
ÁFB—QKGT gáz	11,5	III. 31.	1993.	400	bizományba	100,0	—
Építőipari Innovációs Alap	11,25	XII. 20.	1990.	50	bizományba	n. k.	—
MAGÁNSZEMÉLYEK ÁLTAL VÁSÁROLHATÓ KÖTVÉNYEK:							
Pest m. Iparcikk Ker. V.	11	III. 31.	1991.	20	109,5	111,5	—
SKÁLA	11	V. 31.	1991.	136	109,5	111,5	—
PIÉRT	11	VI. 30.	1991.	50	106,5	108,5	—
Somogy Ker. V.	11	VII. 1.	1991.	25	106,0	108,0	+0,5
Borsod Iparcikk Ker. V.	11	IX. 1.	1988.	30	106,0	108,0	+0,5
KONZUM Áruház V.	11	IX. 30.	1991.	30	105,0	107,0	—
Pest m. Ruházati Ker. V.	11	XI. 20.	1991.	20	102,0	104,0	—
Győr-Sopron m. Ruházati Ker. V.	11	XI. 20.	1991.	15	101,5	103,5	—
AMFORA Ker. V.	11	XI. 30.	1991.	30	101,5	103,5	—
PANNONKER	11	XII. 10.	1991.	15	101,0	103,0	—
Budapesti Harisnyagyár	11	XII. 10.	1991.	40	101,0	103,0	—
DOMUS	11	XII. 10.	1990.	20	101,0	103,0	—
CENTRUM Áruház V.	11	XII. 17.	1991.	50	102,0	104,0	+1
FEHÉRVÁR Áruház	11	XII. 17.	1990.	30	101,5	103,5	+0,5
Alföldi TÜZÉP	11	XII. 18.	1989.	39	101,0	103,0	—
Szolnoki Városi Tanács	11	XII. 20.	1992.	6,3	101,0	103,0	—
ARRABONA	11	I. 15.	1992.	15	100,0	102,0	—
Császári MGTSZ	10	III. 15.	1992.	15	102,5	104,5	—
KUNÉP	10	VII. 1.	1989.	30	100,0	102,0	—
Nagyrédei MGTSZ	9	III. 1.	1988.	10	93,0	95,0	—8,5**
Lakossági gázkötvény	7,5—9		1992.	79	82—88,0	84—90,0	—
Kommunális kötvények	5,5—7		1988—89	32	89—99,0	91—101,0	—

* A vételi áron a bank a kötvényeket megvásárolja.
** Az 1985. II. 1-én érvényes kamatszelvény nélküli árfolyam.
n. k. = nincs készlet

Demokráciánk önéletrajza

A velünk élő történelem

Legsajátabb örökségünk

Túljutottunk a sorozat felén *„A velünk élő történelem"*, a Magyar Televízió dokumentumsorozatának sugárzásában. A műsor vállalt feladata szerint legutóbbi 40 esztendőnk történetét fogja át, s ha belegondolunk ennek a feladatnak hallatlanul komplex jellegébe, a sorozatot minden bizonnyal televíziónk egyik legnagyobb jelentőségű kezdeményezésének minősíthetjük.

A nézők egy részének mindaz, ami a sorozat első darabjainak témája: a távoli múltat jelenti, *történelmet* csupán, amelyhez személyes emlékek, magánindulatok semmiképpen sem kötődnek, legfeljebb családi legendák szülőktől öröklött, óhatatlanul másodlagos impressziói. A közönség másik felének, az érettebb korúak nemzedékének viszont a személyes élmény forróságát jelenti. A saját ifjúságát. Az a bizonyos első szabad május 1-e, amelyen sokszázezred magammal ott meneteltem a Hősök terén felállított tribün előtt, és torkom szakadtából énekelve is gyorsan felkapkodtam a földről a vadonatújonnan gyártott, aznapi premierjét ünneplő *Magyar*-márkájú cigarettát (amelyet a tribünről szórtak közénk két marokkal) — nekem ma is elevenen élő *közelmúlt*. Szinte érzem a torkomban a Ligetben ingyen mért hűvöshabos kőbányai világos sör kesernyés pezsgését, s a Magyarnak a rég nélkülözött Szimfóniára emlékeztető, békebelien erős, karcos füstjét. Micsoda mámorító érzés volt a plantateából sodort, a csikkekből újságpapírba tekert ostromcigaretták után! És micsoda érzés volt tele tüdővel énekelni a tavaszi napfényben a Marseilles-t, a Köztársasági Indulót, az Internacionálét! Szabadon! A letartóztatás, a kínzások, az egész elmúlt rémálom visszatérésének veszélye nélkül, mindenkivel együtt énekelni, végre *szabadon!*

Rémülten tapasztaltam, hogy már a saját gyermekemnek sem tudtam pontosan elmagyarázni, hogy ugyan *miért* volt mindez eltéveszthetetlenül *egyszeri* és életem végéig *felejthetetlen*. Mert az én gyerekem a felvonulásban már valamiféle hivatalos állami aktust lát, inkább szeret kirándulni május 1-én, mint felvonulni: neki már nem lehetnek személyes emlékei a legegyénibb érzelmek e túlcsorduló mámoráról, amit akkor politika és magánszféra tökéletes egybeesése, azonossága jelentett számunkra.

Ezért is volt szükséges már ez a sorozat.

Amely első darabjában közel hozta azokat a hónapokat: az első igazán szabad választást, a küzdelmet a földosztás tisztességes és alapos végrehajtásáért, az ország életének újrakezdéséért, a romok eltakarításáért. Azt, hogy itt nem egyszerűen egy elveszett háború után szükséges talpraállásról volt csupán szó, hanem egyúttal és ugyanakkor, ugyanebben a történelmi pillanatban egy ezer esztendeje tartó küzdelem eldöntéséről is, amelyet egy lerombolt, lerongyolódott és gyászoló ország népéért, *csak akkor és csak így* lehetett megvívni: *együtt* ezzel a néppel.

Mindez ott látható a képernyőn; s az egykori híradó képei egyáltalán nem mondanak ellent a mai fülben talán túl patetikusan hangzó narrátorszövegeknek: ezeken a csontos, súlyos szenvedések nyomait viselő arcokon tényleg félreérthetetlenül ott látható az a bizonyos, nem pontosan meghatározható, nem is pontosan leírható *„boldog mosoly"*, amely manapság szemérmesen elhallgatható ugyan (mostanában igazán nem divat leírni) —, de *akkor* és ott bizony *igaz volt. Őszintén* ott fénylett az emberek szemében, az új életben és a változásban reménykedők tekintetében.

Ma is drága kincsünk ez a mosoly, amely a néphatalom születésénél csillant fel milliók arcán. És hogy ne feledkezzünk meg róla: igenis jól teszi a televízió, hogy most felidézi, közel hozta: sokan már nem emlékeznek rá, sokan soha nem láthatták, sokan meg *elfelejtették*.

Ez azonban csak az egyik része a történetnek. Éppen annak a generációnak az érdekében, amely évekkel, évtizedekkel később született, egyszer már *egységesen kell megjelenítetni ezeket az évtizedeket*. Megérezletni, megláttatni a lassú folyamatot: miként is borult be az ég. Hogyan, miként és miért fordultak a dolgok a nemzeti egység kezdeti (és sok illúzióval is keveredő) korszaka után a kezdeti hibák után torzulásokba is, majd súlyos bűnök, gyilkos gazemberségek szörnyűségeibe.

(Atyaúristen, gondolom a képernyőre meredve — *milyen fiatalok voltak*! A NÉKOSZ-közgyűlésen fehér ingben beszélő *Rajk László*, a győztes olimpikonokat a Keleti pályaudvaron hatalmas tömeg élén fogadó *Kádár János*, a szaktanács tömeggyűlésén szónokló *Apró Antal*: csupa, még csak nem is javakorabeli fiatalember. És köröttük mindenütt, mindig, folytonosan, lelkesen éljenző, kezüket szorongató, tekintetüket kereső, velük egyet akaró, egyet gondoló emberek ezrei, tízezrei. Ott szónokol egy sihederkorú vékony fiatalember, *Marosán*, és egy ránctalan arcú ifjú agitátor: *Révai József*. És ujját a felolvasott papír megfelelő során tartva, saját nagyméretű képmása alatt: *Rákosi*. Ő az egyetlen, aki úgy maradt meg vizuális emlékeimben, ahogy akkoriban kinézett.)

Történészek elemzik a filmben *a torzulások felé vezető utakat:* az archívumok mélyéről feltárt dokumentumok adják az érveket, s a történelmi távlatot. Elmondják, hogy a Tájékoztató Iroda emlékezetes határozata, amely a népi demokráciát mint állami berendezkedést, a proletárdiktatúra egyik formájának minősítette, eltúlzott és hamis reakciót váltott ki a pártvezetésben. Ez a definíció indította el azt a gyakorlatot, amely *szinte kizárólag a proletárdiktatúra elnyomó funkcióit helyezte előtérbe*, s amely később *törvényszerűen* vezetett ahhoz a szinte paranoiás gyakorlathoz, hogy az osztályharc mesterséges élezésének korában az ellenséget folytonosan a kommunisták soraiban keresték — és találták is meg.

Berend T. Iván akadémikus, kommentátorként, a tudomány egzakt pontosságával magyarázza el a kor gazdaságpolitikai vakvágányát: a nagy- és középüzemek után a kisüzemek államosítását, a *beadás* beszolgáltatássá történő átalakítását, a parasztsággal szemben alkalmazott elnyomó politika vésztjósló következményeit.

Összességében már most állíthatjuk: hallatlanul fontos, országos jelentőségű feladatot old meg a televízió ezzel a sorozattal, amelynek félidejénél tartunk. Hogy miért? Azért, mert pontos, világos, érthető választ ad arra a megkerülhetetlen kérdésre: *mi az, ami ma is legsajátabb örökségünk*, mi az, amit ma is nyílt tekintettel, teljes önérzettel vállalhatunk saját múltunkban, saját történelmünkként; és *hol a határvonal?!* Vagyis: melyek azok a jelenségek, összetevő elemek ebben a 40 éves történelemben, amelyek viszont *nem tartoznak, nem is tartozhatnak ehhez az örökséghez*, s amelyeknek felszámolása, korrekciója és jóvátétele a *szocialista építés identitásának feltétele* és a jövő sikereinek záloga is. Ennek világos és becsületes ábrázolása a *Radványi Dezső* és *Berecz János* főszerkesztésében elkészült műsor legfőbb érdeme. A sorozat zárófejezeteinek elemzésére visszatérünk.

Geszti Pál

Rádiófigyelő

„Mi, az Egyesült Nemzetek..."

Másfél esztendővel ezelőtt egy hónapot *Münchenben* töltöttem az Internationale Jugendbibliothek ösztöndíjasaként, s az egész világra kiterjedő gyűjtőkörrel rendelkező könyvtárban sikerült is egy hónap alatt egy kultúrtörténeti témájú kötet anyagát összeszednem. Ez az intézmény úgynevezett *UNESCO báziskönyvtár*, vagyis költségvetésének egy részét ez a szervezet biztosítja; így végső soron az ENSZ fedezte a számlámat.

E példát azért hoztam fel, hogy jelezzem: milyen közvetlen kapcsolatba kerülhet egy közember a kulturális és tudományos világszervezet tevékenységével, rendes napi munkája során. És akkor még csak az UNESCO másfél tucat bizottságának és munkacsoportjának egy töredékéről beszéltem: a műemlékvédelmi, illetve a könyvtárügyi munkáról. (És nem említettem például azt a hatalmas pedagógiai támogató munkásságot, amelyet csak az analfabetizmus felszámolásáért folytat világszerte.)

Az UNESCO pedig csupán csak egy az Egyesült Nemzetek Szervezetének úgynevezett szakosított szervei közül; belőlük is van jó tucatnyi, elég, ha csupán a nagyközönség által legjobban ismert egészségügyi, munkaügyi és élelmezésügyi szervezetekre, és szerteágazó tevékenységükre utalok, mindenekelőtt a harmadik világban, de nemcsak ott.

Ezt pedig azért kellett előre bocsátanom, mert az ENSZ-nél gyakorta olyan a látszat, hogy tevékenysége csupán *formális*, és nincs tényleges, illetve ütőképes *hatalma*. Nos, ha csupán a szakosított bizottságok munkáját vonnánk ki az elmúlt évtizedek világfejlődéséből, bizonyos, hogy alultápláltak millióival, analfabéták százezreivel és egészségügyi ellátásban nem részesülők roppant tömegével kellene számolnunk. És igaz persze, hogy maga az ENSZ, illetve a Biztonsági Tanács nem mindig és nem minden kérdésben volt ütőképes. De vegyük csak számba, hány helyi konfliktus kirobbanásának *megelőzésében* volt az elmúlt négy évtizedben szerepe, és mennyi már meglevő konfliktust sikerült *mégiscsak* meggátolnia. Vegyük tekintetbe azt a szakadatlan munkát, amelyet csupán a leszerelés, illetve az atomfegyverek betiltása, korlátozása érdekében, ha nem is mindig sikerrel, de mégis bizonyos eredménnyel végez.

Ezidén ünnepeljük az Egyesült Nemzetek Szervezete fennállásának 40. évfordulóját, és ebből az alkalomból mindenekelőtt azt a tényt kell leírnunk és megjegyeznünk, hogy noha számos háború sújtotta a kontinenseket, de a világméretű konfliktust ezen a négy évtizeden keresztül sikerült megőrizni. Azon a bizonyos jaltai konferencián Roosevelt úgy fogalmazott, hogy a világszervezet életre hívása segítségével talán megkönnyebbedik a küzdelem a világbékéért. Sztálin pedig azt mondotta, hogy a szervezet feladata *legalább ötven esztendőre* megőrizni a békét. Nos, ennek a terminusnak negyötöde már *eltelt*.

...Hasznos, mert jószerivel hiányzó ismereteket pótló vállalkozásba fogott a rádió, amikor az elmúlt héten *Negyvenéves az ENSZ* címmel műsorsorozatba fogott, amely folyamatosan tart majd szeptemberig, az alapokmány tényleges aláírásának évfordulójáig. A tapasztalat ugyanis az, hogy a világszervezet *tényleges tevékenységéről* a közönség kevesebbet tud, mint kellene, s ha vannak is ismereteink, főleg a nagypolitika terén kifejtett munkásságára és a Biztonsági Tanács eredményes (vagy eredménytelen) beavatkozásaira vonatkoznak. A napi aprómunka — amely világméretekben milliós tömegekre és milliárdos dollárösszegekre vonatkozik — többnyire homályban marad. Az első adásban az ENSZ előzményeivel, vagyis *a Népszövetséggel* ismerkedhettünk meg, valamint a világszervezet megalakulásának következményeivel. (És ismét egyszer elámulhattunk azon a magabiztosságon, amellyel a négy nagyhatalom képviselői már 1942-ben — vagyis szövetséges szempontból a háború mélypontján — kinyilvánították azt a rendíthetetlen meggyőződésüket, hogy a háborút a tengelyhatalmak feltétel nélküli kapitulációjáig vívják. Ez a nyilatkozat volt az Egyesült Nemzetek Szervezetének életre hívására vonatkozó első okmány.) 1943-ban Moszkvában már csak meg kellett erősíteni a szövetség továbbélésének gondolatát; 1944-ben már a részletekről lehetett tárgyalni; 1945 februárjában Jaltában már nem volt akadálya egy deklaráció elfogadásának, és ugyanazon év szeptemberében San Franciscóban már aláírhatták az alapokmányt.

Csillag Pál és *Kulcsár István* műsorsorozata ismeretterjesztő szempontból hasznosnak ígérkezik, kivált, ha a tények és adatok halmozását nem szorgalmazzák olyan intenzíven, mint az első adásban.

Lukácsy András

Vitriolos muzsika

Elsötétedő a nézőtér. A zongora szabálytalan akkordjait a metronóm lüktető, majd ritmuszavaros ketyegése kíséri. A pianista sátáni kacaja hasít át a termen, miközben vadul sarkantyúzza a pedált. A feszültség fokozódik. Végül a szerzői instrukciónak megfelelően az előadó sem állja tovább, a szívéhez kap. Nem a Rakéta regényújság legutolsó folytatásáról van szó, hanem *Fellegi Ádám* pénteki nagysikerű Vigadó-beli koncertjéről. A neves zongoraművész a kortárs zene szórakoztató bemutatására, ismertetésére vállalkozott. Így a közönség körülbelül 90 perc zenét, és 45 perc magyarázó szöveget kapott. A koncert végén megkérdeztem a művészt:

— *Más koncertjén is ennyit beszél?*

— Nem — nyugtatott meg Fellegi Ádám —, de itt nem volt műsorfüzet, s új művekről lévén szó, valami fogódzót kellett a közönségnek adni.

— *Ne bántódjon meg, de engem egy kicsit a Kossuth klubbeli zenés TIT-előadásokra emlékeztetett ez a hangverseny.*

— Meggyőződésem, hogy a művészetnek magyarázatra van szüksége. S különösen az új műveket kell elmagyarázni az embereknek,

— *Mit gondol, hogy fogadta a közönség ezt a zenét?*

— Kiválóan reagált. Mindenki szemlátomást nagy jóindulattal jött el ide, és elhatározták, hogy élvezni fogják.

— *A modern zene élvezetéhez sokkal magasabb zenei kultúra kell, mint a hagyományos zene befogadásához?*

— Esetenként nem. A modern zene kedvelői részint a vájtfülűek, a legjobban képzett kultúremberek közül kerülnek ki, részint pedig olyanokból, akiknek úgyszólván semmi zenei kultúrájuk nincs. Viszont az ütőhangszerek, a ritmus, a modern zene hangzásvilága rögtön közel kerül hozzájuk.

— *Amint figyeltem ezt a sor soha nem látott hangszert, a preparált zongorát, a pedálsarkantyúzást stb., arra gondoltam, a modern zene interpretálásához talán több tanulás szükséges, mint a hagyományoséhoz. Nem így van?*

— Tény, nagyon sokat kellett dolgoznunk. De azért egy Beethoven-szonáta sem könnyebb. Azt gondolom, hogy az elmúlt években talán bebizonyítottam, hogy a hagyományos műfajokban is otthon vagyok.

V. Bálint Éva

Varázsló a körúti kabarében

Salamon Béla száz éves lenne

A városi folklór klasszikusa

Isten ne vegye bűnömül, hogy épp jubileumán írom le: nem volt igazán jó színész — kísérletei a nagyszínházakkal rendre kudarccal végződtek. Nem volt igazán jó színházi ember sem: orfeum- és kabaréigazgatási próbálkozásai nemigen sikerültek. Honnét hát, hogy mégis szinte mitologikus személyiséggé nőtt? Hogy ő lett *a salamonbéla?*

Tudjuk, mert tapasztaljuk, hogy Kelet-Európában az elmúlt évszázadban kialakult egy sajátos folklór: a zsidó népi hagyományon alapuló elbeszélésirodalom, amelynek magyarra fordított köteteit a legkülönfélébb országokból — a finnországi *Katztól* az ukrán *Ribakovig* — mi is olvashatjuk. Ez az a folklór, amelynek még első generációs képviselői Nobel-díjasok vagy -jelöltek lettek a világ más tájain: *Singer, Malamud, Mailer* és társai. Ennek a folklórnak — amelynek természetesen megvan a képzőművészeti ága is; *Chagall* és követői, meg a színházi: *Hegedűs a háztetőn* — egy speciális ága, az úgynevezett *pesti vicc* és ennek dramatikus válfaja: *a budapesti kabarétréfa*. A téma szakértői, a komikum tudósai úgy is tartják számon e műfajt, mint sajátos *városi folklórt*. Nos, ehhez a különleges „népmesei" világhoz kapcsolódik az a színi ágazat, amelyet köznapi névvel körúti kabarénak nevezünk; a körúti kabaré mindmáig legnagyobb alakja pedig épp ő: *Salamon Béla*. Ő is első generációs: nyilván zsigereiben hordozta, élettapasztalataiból merítette azt a megjelenés- és gesztusrendszert, amelyre e kabaré nézőközönsége úgy ismert rá, mint önmaga mására. Ő volt *a tipikus pesti slemil:* a mindig elnyomott, a folytonosan megalázott, de ügyességével, élettapasztalatával mégiscsak a dolgok fölé kerekedő kisember jellegzetes megtestesítője. És ebben a tekintetben alig volt különbség *Nóti Károly* húszas években írott *Négykezesének*, vagy a közelmúlt kabarészerzőjének figurája között, akinek szavaival oly emlékezetesen tudta mondani: *Ha én egyszer kinyitom a számat!...*

Úgy gondolom, nemcsak Salamon Béla alakja, de *modelljei is* sokáig közöttünk élnek még — ezért lesz a színész emléke mégiscsak kitörölhetetlen.

L. A.

Duschek Lajosnéé, a Nőtanács elnökéé a szó

Közös feladatvállalás

Március 8-án, a Nemzetközi Nőnap alkalmából a nőket köszönti az ország. Az idei nőnap jubileum is egyben; 75 éve, 1910-ben Clara Zetkin kezdeményezésére határoztak a Nemzetközi Nőnap megünnepléséről. A nők helyzete, a társadalomban és a családban elfoglalt helyük a mának is aktuális kérdése. Napjaink nőpolitikai célkitűzéseiről beszélgetett Duschek Lajosnéval, a Magyar Nők Országos Tanácsának elnökével lapunk munkatársa, Légrády Eszter.

— A magyar nőmozgalom nemzetközi kötelezettségei mellett elsősorban a haza határain belül vállalja fel azokat a tennivalókat, amelyeket a nők speciális helyzete, a társadalmi munkamegosztásban elfoglalt helye, a családban betöltött szerepe jelöl ki a Nőtanács számára. Előljáróban egy rövid visszatekintésre kérem; mit tart az elmúlt négy évtized legfontosabb eredményének a nők életében?

— Röviddel a felszabadulás után a nők elnyerték a választójogot, majd 1949-től az alkotmány minden állampolgár — tehát a nők számára is — szavatolta a munkához való jogot. Ez a női egyenjogúság megvalósulásának fontos feltételét teremtette meg. Eltérően a háború előtti évektől, új ipari, mezőgazdasági, kulturális és művészeti pályák nyíltak meg a nők előtt. Jelenleg csak a legnehezebb fizikai és a leendő anya egészségét veszélyeztető foglalkozásokban nem dolgozhatnak nők. Hazánkban ma az ötmillió dolgozóból 2 millió 365 ezer a nő. A nők foglalkoztatásában elértük a demográfiailag lehetséges maximumot, az aktív kereső korban lévő 15—55 éves korú nők több mint 81 százaléka rendelkezik munkaviszonnyal. 1949-ben ez az arány még csak 35 százalékos volt. A hagyományos női szerepkörök is megváltoztak. 1983-ban például már a következőképpen oszlott meg a nők foglalkoztatása: 32,1 százalék az iparban, 18,6 százalék a mező- és erdőgazdaságban, 26,6 százalék különféle szolgáltatási ágakban, 14,2 százalék a kereskedelemben, 4,5 százalék pedig a szállítás és hírközlés területén helyezkedett el. Megnövekedett a nők aránya a különböző ágazatokban a dolgozók között is. Például az ipari munkások 44,7, a mezőgazdaságból élők 40, a szolgáltatást végzők 61, a kereskedelemben dolgozók 65 százaléka nő.

— A közelgő nőnapot ünnepségsorozat, tanácskozások, kitüntetések átadása előzi meg. Ne vegye ünneprontásnak, ha az előbbi arányok felsorolását azzal szakítom meg, hogy bizonyos pályákon az átlagosnál több nő dolgozik. Ezt az arányt különösen két foglalkozásnál — a pedagógus és orvospályáknál — a közvélemény nem tartja szerencsésnek. Gondolok arra, hogy az ifjúság iskolai nevelésében a nők vállalnak döntő szerepet, illetve az orvosegyetemre pályázók és felvettek aránya is átbillent a nők javára. Mégis, amikor egy-egy állás betöltéséről van szó, két azonos képességű jelölt pályázata közül inkább a férfiét választják.

— Néhány szakmában valóban rendkívül magas a nők aránya, melyen véleményem szerint is indokolt lenne változtatni. Értelmiségi területen leginkább a pedagógus hivatást választják: az óvodák dolgozóinak 100 százaléka, az általános iskolai nevelők 79 százaléka, a középiskolai tanárok 56 százaléka nő. Hasonló a helyzet az egészségügyi pályákon: az ápolók 96, a gyógyszerészek 75 százaléka nő. Az orvosoknál 1960-ban még csak 20, 1980-ban már 43,6 százalék volt arányuk. A gondok abból adódnak, hogy egy nő pályája kezdetén rendszerint családot alapít, gyermekeket szül és így néhány évig valóban nem számíthat rá olyan mértékben a munkahely, mint egy férfire. Eleinte a körzeti orvosi pályákon is idegenkedve fogadták a nőket, és sorolhatnám tovább a hasonló példákat. De a nők a különféle hivatásokban rendre bebizonyították, hogy a rájuk háruló kettős feladattal is megbírkóznak, saját munkájukat jól megszervezik és otthon is helytállnak. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a társadalom számára ne lenne továbbra is követelmény: az otthoni feladatok nem pusztán a nőké, hanem az egész családé, benne a férfiaké is.

— A nők foglalkoztatottságának kiteljesedése felteszi azt a kérdést is: milyen szintű ma a képzettségük? Elismerésüket, bérezésüket ugyanis csak ennek tükrében vizsgálhatjuk.

— A nők szakmai és általános műveltség tekintetében leküzdötték a történelmileg örökölt hátrányokat. Ma az általános iskolát végzett leányok növekvő számban tanulnak tovább, a középiskolás diákok körében 58 százalék az arányuk. Többségük gimnáziumban tanul. Magas a lányok részvétele a kereskedelmi és közgazdasági, valamint az egészségügyi és óvónői szakközépiskolákban. Az ipari és mezőgazdasági oktatásban arányuk eléri a 20 százalékot. A szakmunkástanulók 33 százaléka lány. A többség a kereskedelmi, ruhaipari, a vendéglátóipari és más szolgáltató jellegű foglalkozásokra készül. A fizikai dolgozó nők mintegy 30 százaléka rendelkezik szakmunkás bizonyítvánnyal. Mindent összevetve: ma az aktív kereső nők 27,6 százaléka középiskolai, 10,1 százaléka felsőfokú végzettségű. A 20—29 évesek között a diplomás nők aránya ma már meghaladja a férfiakét. A felsőoktatásban a nappali tagozaton tanulók fele nő. Főként pedagógusnak, közgazdásznak, orvosnak, gyógyszerésznek és jogásznak készülnek.

— A közéletben és a vezetői beosztásokban a nők — noha óriási az előrelépés a kezdetekhez képest — nem érvényesülnek képzettségüknek megfelelően. A tanácsok tagjai között 31, az országgyűlési képviselők között 30, a szakszervezeti tisztségviselők között 51, az ifjúsági szervezetekben 42 százalékos a nők aránya.

— A legjobb eredmény a középszintű vezetőknél mutatható ki. A magasabb vezető beosztásúak között azonban az 1983-as adatok szerint még mindig csak 13,5 százalék a nők aránya. Ennek okát abban látjuk, hogy a vezető beosztású nőknek nagyobb nehézségekkel kell megküzdeniük, mint a férfiaknak. Kétszeresen kell bizonyítaniuk rátermettségüket. A nők bérezésénél az egyenlő munkáért egyenlő bért elve általában érvényesül, de a nők és a férfiak átlagjövedelme között mégis 20—30 százalékos a különbség a férfiak javára.

— A népesség több mint 83 százaléka családban él, s a gyermektelen családok aránya alig hat százalék. Az anyát és a gyermeket igen kiterjedt intézményrendszer segíti. A Nőtanács szerepe — különös tekintettel társadalmi jelzőfunkciójára — rendkívül megnőtt. Javaslataival, döntéselőkészítő szerepével befolyással van a nők és a gyermekek életére. Kérem, beszéljen arról a munkáról, amellyel a döntéselőkészítéseket segítik.

— A különböző, a nőket és a családokat érintő törvénytervezetek kidolgozásánál mindig építenek a Nőtanács állásfoglalásaira. A MNOT elemző munkát végez a nők érdekében, ajánlásokat és javaslatokat dolgoz ki az ország vezető testületeinek, segíti, hogy a nők egyenjogúsága a munkában, a családban, a közéletben és az élet minden területén teljessebbé váljék. A 235 fős Tanács, a 35 fős elnökség és a 7 munkabizottságban dolgozó jelentős számú aktívahálózat végzi ezt a munkát. Olyan szakembergárdát nyertünk meg céljainknak, amely felkészültségét, tudását a nők, a családok javára kamatoztatja. Bírák, jogászok, orvosok, pedagógusok, közgazdászok, statisztikusok és demográfusok — szakterületük elismert tekintélyei — dolgoznak a munkabizottságokban. Foglalkoztatáspolitikai munkabizottságunk például megvizsgálta és javaslatokat tett a változatosabb munkaidő- és foglalkoztatási formák alkalmazására. Az elmúlt években ugyanis a gazdaságban végbement változások egyre erőteljesebben vetették fel a munkaerővel és a munkaidőalappal való hatékonyabb gazdálkodás követelményét. A vizsgálat megállapította, hogy a teljes munkaidős foglalkoztatás, valamint az egységes munkaidőbeosztások rendszere nem igazodik sem az egyén, sem a társadalom tényleges szükségleteihez. A teljes foglalkoztatás fenntartása mellett a munkaidőalap ésszerűbb kihasználásának célszerű módja lehetne a változatosabb munkaidő- és foglalkoztatási formák elterjedése. Ez a jelenleginél hatékonyabb foglalkoztatás lehetőségét rejti magában, ugyanakkor a népesedéspolitikai és életszínvonal-politikai céljaink megvalósulását is előmozdítanák. Így harmonikusabban egyeztethetnénk össze a hivatást és a családi kötelezettségeket. Családpolitikai munkabizottságunk aktívan részt vett a szociál- és népesedéspolitikai távlati koncepció kimunkálásában. A családokhoz hozzátartoznak az idős emberek is. Az idős korúak helyzetével foglalkozó munkabizottságunk együttműködik az állami és társadalmi szervezetekkel, a körünkben élő idős emberek életkörülményeinek javításáért. A művelődéspolitikai munkabizottság — különös tekintettel a gyermekgondozási szabadságon lévőkre — a nők önművelésének különféle formáit vizsgálja. Jogi bizottságunk aktívan résztvesz minden olyan törvény, jogszabály előkészítésében, amely a családokat, a nőket, a gyermekeket és az időseket érinti. Jelenleg a családjogi törvény korszerűsítésének előmunkálataiban vesz részt.

— A nők évtizedének utolsó évében járunk; tíz éve, 1975-ben hirdette meg az ENSZ e rendkívül összetett, átfogó programot. Milyen számvetésre készül a magyar nőmozgalom az ENSZ fórumán?

— Az év kiemelkedő eseménye lesz Kenya fővárosában, Nairobiban az ENSZ által megrendezendő III. világkonferencia, amelyen a kormány képviselői beszámolnak a magyar nők és családok életében az elmúlt évtizedben végbement változásokról. Itthon a XIII. kongresszus határozatainak szellemében folytatjuk majd a sokszor látványosnak nem nevezhető, mindennapi munkánkat a nők, a családok érdekében. Számolva azzal, hogy az élet minden nap újabb és újabb feladatokat vet fel, s ez tőlünk, a nőszervezettől is szüntelen megújulást kíván munkánk tartalmában és módszereiben is.

Duschek Lajosné, a Magyar Nők Országos Tanácsának elnöke, 1929-ben született.

A Csepel Vas- és Fémművek betanított munkása volt 1943—52. között. 1953 óta politikai munkatárs. Képzettsége: képesített tervező és statisztikus. 1961-ben diplomázott a párt politikai főiskoláján. Volt a Lámpagyár üzemi PB-titkára, majd a Budapest IX. kerületi pártbizottság első titkára. 1971-től a SZOT titkára, a Magyar Nők Országos Tanácsának alelnöke. 1980. december 16-tól a MNOT elnöke. 1981 októberétől a Nemzetközi Demokratikus Nőszövetség pénzügyi ellenőrző bizottságának elnöke. 1975 óta tagja az MSZMP Központi Bizottságának. Alelnöke a Magyar—Szovjet Baráti Társaságnak.

Nyitány, enyhe időzavarral

Áprilistól: egy kis gyed

Társadalombiztosítási tájékoztató

Március 1-től jár a gyermekgondozási díj (gyed) az arra jogosult anyáknak és gyermeküket egyedül nevelő apáknak. A gyes összegénél átlagosan mintegy négyszer nagyobb díj kifizetésére először április első napjaiban kerül sor — mondta dr. Bartos István főigazgató, az Országos Társadalombiztosítási Főigazgatóság tegnapi sajtótájékoztatóján.

A gyermekgondozási díj bevezetése mintegy 100 ezer anyát és egyedülálló apát érint. Évente csaknem egymilliárd forintos költséggel terheli meg az államkasszát. Ismeretes, de nem árt újból elmondani, hogy a *gyed* a gyermekgondozási segélytől elsősorban mértékében különbözik, mert összege — az egyéni kereset függvényében — a *táppénzhez* igazodik. A gyermekgondozási díjat egyelőre az igényelheti, akinek gyermeke 1985. március 1-én első életévét még nem töltötte be. Ebből következik, hogy a gyed annak is jár, aki a szülési szabadság letelte után visszament dolgozni, és annak is, aki a gyest igénybe vette. A jogosultak szabadon választhatnak a két támogatási forma között.

A tájékoztatón elmondták, hogy a jelentős szociálpolitikai intézkedéstől önmagában nem várhatunk csodákat. A családok várhatóan csak akkor vállalnak több gyereket a jövőben, ha átgondolt állami intézkedések sora könnyít a gyereknevelés terhein. A népesedéspolitika komplex rendszerében, amely a családjog korszerűsítésétől a mainál kedvezőbb hitelfelvételi lehetőségekig az élet jó néhány területét érinti, a gyerekgondozási díj bevezetése csak egy, bár kétségkívül fontos döntés. Egyelőre az a jellemző — mondták a társadalombiztosítás szakemberei —, hogy tavaly temetési segélyt 11 ezerrel többen kértek tőlünk, mint anyasági segélyt. Ami mégis biztató: 1984. ősze óta hónapról hónapra többen veszik igénybe a gyerekgondozási segélyt. A cél egyértelmű: idővel a gyed teljes mértékben váltsa fel a gyest.

Mi történik, ha az anya a nyár közepén kéri a gyerekgondozási díjat, például azért, mert addig a gyes számára kedvezőbb volt? Ilyenkor — legfeljebb hat hónapra — *visszamenőleg* is jár a segély és a díj közötti különbözet.

A főigazgató felhívta a figyelmet arra, hogy a gyed kérelmezése során mindenféle formakényszert igyekeztek száműzni a gyakorlatból. A munkahelyi kifizetőhelyen elég szóban jelezni, ha az érintettek igényt tartanak a díjra. Azok pedig, akik kifizetőhely híján a Megyei Társadalombiztosítási Igazgatóságtól kapják a pénzt, a lakásukra postázott formanyomtatvány kitöltésével és visszaküldésével jelenthetik be kérelmüket. A tegnap óta „életképes" gyermekgondozási díjat olyan szempontból is rugalmasan kezelik majd a hatóságok, hogy aki akarja, megszakíthatja — visszamehet gyesre vagy munkába állhat — s később, ha körülményei úgy hozzák, ismét igénybe veheti azt.

A mezőgazdasági szövetkezetek tagjai is jogosultak a gyed-re, ha a szülést megelőző két éven belül legalább 90 napon át dolgoztak a közösben, és a gyerek gondozása miatt fizetés nélküli szabadságra mentek.

A Magyar Hírlap kérdésére; hogy megnyugtatóan halad-e az áprilisi első kifizetések előkészítése, a következő választ kaptuk: február közepén még helyenként *zavarok* voltak a kismamák tájékoztatásában, és az igények nyilvántartásában. (Akkoriban lapunk is megírta, hogy a budapesti igazgatóság sem állt feladata magaslatán.) Mostanra javult a helyzet, a munkahelyi kifizetőhelyek folyamatosan gyűjtik a kérelmeket, sokhelyütt meg is keresik azokat a dolgozókat, akik jogosultak a gyed-re. A megyei igazgatóságok kimutatást készítettek azokról a családokról, ahol egy éven aluli gyerek van, és postán értesítették mindazokat, akiknek ők fizetnek. Az igazgatóságok betegségi, ellátási és ellenőrzési osztályai minden felvilágosítást megadnak a hozzájuk forduló érdeklődőknek és panaszosoknak.

G. L. F.

Kezdődnek a megyei pártértekezletek

Jó munkalégkör, aktív vitaszellem

(Folytatás az 1. oldalról)

mi, a politikai élet minden területén. A pártértekezletek összegezték a taggyűlések, a párttagok sok irányú javaslatait és észrevételeit, s a kongresszusi irányelvek szellemében őszintén, kritikusan elemezték az elmúlt öt évben végzett helyi politikai munka tapasztalatait.

A pártértekezletek beszámolói és vitái egyértelműen tükrözték, hogy a területi pártszervek elmúlt ötévi munkájának középpontjában a XII. kongresszus által meghatározott gazdasági, társadalmi és politikai feladatok végrehajtása állt. Arról is számot adhattak, hogy a területen végzett politikai munka igazodott a körülményekhez, figyelembe vette a megváltozott s változó követelményeket.

Értékeink megőrzéséről, ennek biztosítékairól szólva a *hatékonyabb munka követelményeire helyezték a hangsúlyt.* Megkülönböztetett figyelmet kapott *a rend, a fegyelem megszilárdítása, a közéleti tisztaság megőrzése.* Az ipari üzemek pártértekezletein a figyelem elsősorban *a termelési feltételek javítására, a műszaki fejlődésre, a termékszerkezet korszerűsítésének gyorsítására* összpontosult. A városi és a nagyközségi pártértekezleteken a mezőgazdasági üzemekben folyó politikai munka és gazdálkodás került reflektorfénybe. Egyebek közt jelezték, hogy a termelőszövetkezetek egy részénél az elért gazdasági eredmények megőrzéséhez és továbbfejlesztéséhez hiányoznak a szükséges anyagi feltételek.

A pártértekezletek sokoldalúan foglalkoztak *az életszínvonal* és *az életkörülmények alakulásának* összetett kérdéseivel. Elemezték a különböző társadalmi rétegek helyzetét, s a kongresszusi dokumentumokhoz kapcsolódva sok hasznos észrevétel és javaslat hangzott el. Az állásfoglalások egyebek között az ellátás, a szolgáltatás, a közlekedés helyi feszültségeinek megoldását szolgálják.

Napjaink valóságával összhangban foglalkoztak a küldöttek a *pártélet aktuális kérdéseivel.* Megerősítették és méltatták a kongresszusi irányelvek megállapításait a pártmunka mozgalmi jellegének fejlesztéséről, a pártdemokrácia további kiszélesítéséről, a kommunisták példamutatásáról, kiállásának szükségességéről. A vezető testületek ujjáválasztása során elismeréssel szóltak a párt választási rendszerének néhány új vonásáról. Így például a pártértekezletek előtt létrehozott bizottságok túlnyomó többsége eredményesen tevékenykedett a jelölések előkészítésében. Mintegy kétszáz esetben több jelölt közül választották meg a pártbizottsági tagokat. *A választott testületekben egészséges cserélődés történt:* a pártbizottsági tagok csaknem 40 százaléka, a végrehajtó bizottsági tagok mintegy 30 százaléka újonnan került a testületekbe.

Primőr premier előtt

Azok a fekete csatornák – Adóhatárok és jövedelmek – Kibontakozást!

Ma már csak emlék, hogy tavaly zengett a ház. A télbe dermedt országban a káposzta-, gyökérzöldség- és burgonyabőségben épp csak rémlik: miféle ártáblák csúfították üzletben és piacon az életteli friss zöldséghalmokat. Bár a kígyóuborka 280 és a paradicsom 300 forint körüli ára a figyelmes szemlélőnek éppen eszébe juttathatja a kriminális múlt évi helyzetet. S a híradások is. Letépte a fóliát a viharos szél, összedőltek a sátrak. Drágább lett a háztartási tüzelőolaj. Mi lesz itt az idén? Zöldségkrízis előtt állunk? A Minisztertanács épp a héten tűzte napirendre a zöldségtermelés és forgalmazás helyzetét. Írásunk ezúttal leginkább a termelésre összpontosít és a pénzügyi feltételeket veszi bonckés alá.

Tavaly elég volt egy kis ismétlődő aszály. Ami ráadásul a fóliák alatt nem is éreztette pusztító hatását. *Csak a szántóföldeken termett 15—20 százalékkal kevesebb paprika, paradicsom, uborka.* Csak a konzervgyárak és hűtőházak szűkölködtek és a szárazság mégis *hivatkozási alap volt* a piacon. Persze tudjuk: a magas árakat nem annyira a gyengébb termés okozta, mint *a rendezetlen, áttekinthetetlen visszaélésre lehetőséget adó, kusza kereskedelmi csatorna.* Mígnem megjelent végül a piacokon a gazdasági rendészet. De addigra lecsengett a szezon.

A rend őreinek idén is lesz dolga. Végtére is valóban lehetetlen állapot, hogy egy szűk csoport aránytalan gazdagodását az egész társadalomnak kelljen megfizetnie. Kár, hogy *a dolog azért ennyire nem egyszerű.* Kár, hogy a zöldségpiacon kicsit is tájékozott fogyasztónak jó oka van föltételeznie: *minél eredményesebben veszi föl a harcot a rendőrség a tavalyi belkereskedelmi minisztériumi rendelet után immár tilosban ténykedő láncker*eskedők, nepperek ellen, annál nagyobb lesz a piacon az áruhiány, annál magasabbra szökhetnek az árak.*

Az árbevétel nem haszon

Tudniillik, ha a fekete csatornákon nem jöhet az áru, elképzelni nehéz, miként jön majd a legálisakon. A kistermelők nagyrésze ugyanis nem azért adta elsősorban az őket fosztogató nepereknek áruját, mert valamiféle megmagyarázhatatlan vonzalmat érzett eme kéteshírű emberek iránt. Hanem azért adta, mert *ilyen módon termelőtevékenységét nagyrészt kivonhatta az adóhatóság ellenőrzése alól.* A napokban a Zöldségtermesztési Kutatóintézet szaktanácsadóival, *Szíjjártó Antallal* és *Bittsánszky Jánossal* volt alkalmam szót váltani arról, hogy miért létkérdés a fóliakertészek zömének a leginkább alvilági szabályok szerint működő fekete értékesítési csatornák igénybevétele. Az említett két szakember tapasztalatai igazán bőségesek. Több ezer termelővel van rendszeres kapcsolatuk, akik tanácsaikat nemcsak a levéltetvek elleni védekezés érdekében kérik, hanem arról is: *miként érdemes fejleszteni* tevékenységüket, *milyen útját-módját válasszák* az áru értékesítésének.

Nos, milyen tanácsot adhattak eddig, és milyet adhatnak most a tapasztalt szaktanácsadók? Törvénysértésre, adócsalásra nyilván nem buzdíthatnak. De javasolhatják-e kizárólag a másik csatornát? Az ellenőrzöttet?

A kisárutermelő tevékenysége 150 ezer forint *bruttó árbevételig* adómentes. Hogy ez szép pénz? A kiemelés nem ötletszerű. A bruttó árbevétel *nem a haszon.* Le kell belőle vonni a termelési költségeket, a befektetett tőke arányos részét és nem kell, de levonható belőle *a kistermelő saját órabére.* Mondjuk annyi, amennyit ugyanennyi munkával *alkalmazottként* kereshetne. Ezután marad vissza a vállalkozói haszon. Ami színvonalas munkát, elemi károktól mentes termelést és némi szerencsét alapul véve — tessék megkapaszkodni — talán 3—5 százalék. Vagyis 4500—7500 forint. A saját munka díja, ami végül is ugyancsak nyereség, a bruttó bevétel 10—15 százalékát teheti ki. Vagyis 15 000—22 500 forintot.

Ez az évi 25—30 ezer forintos jövedelem 60—80 ezer, esetleg százezer forintos, *rendkívül kockázatos* egyszeri beruházást igényel. Hogy mennyire kockázatosat, azt mutatja az idei tél, amikor a viharos szél kártyavárként sodorta el a sátrakat, ronggyá szaggatta a fóliákat. S a kárvallott gazdák mögött *a biztosító védőernyője sem feszült.* Mert biz-

tosítást csak a zöldkárra, vagyis a fólia alatt levő növényre lehetett kötni. A 60—100 ezer forint értékű termelőberendezés fenntartásának kockázatában a gazdálkodó *nem osztozhat* senkivel.

És ilyen körülmények között két dolgot tehet. Beveti fűvel a repülőszerkezetté vált fóliasátor helyét és 30 forintos órabérért *kockázatmentes pluszmunkát* vállal, vagy megteheti azt — csak idén már a lebukás fokozott veszélyét vállalva — amit a fóliakertészek zöme eddig is tett: évi 5—800 ezer forintos forgalomra fejleszti tevékenységét, *feketén értékesít, nem fizet adót* és így elérheti a havi 7—8 ezer forintos jövedelmet.

Megteheti persze a kertész, hogy fejleszt 500 ezer forint forgalomig, 800 ezerig, esetleg egymillióig, legálisan értékesít és becsületes magyar állampolgár módjára adót fizet. Ez esetben a fóliaváz *egyszeri* beszerzésére igénybeveheti a 40 százalékos állami támogatást és a fólia évi egyszeri cseréjéhez is. Ha a koratavaszi gyakori hideg napokon a növény egyenletes fejlődése érdekében fűteni akar, úgy a fűtőberendezést *teljes áron* kell beszereznie, helyesebben mert túl drága és nem is mindig kapható igazán jó — *összebarkácsolnia.* Ha öntözni akar a nagyobb hozam érdekében, az öntözőberendezés is teljes egészében *saját kasszáját terheli.* Ha a sátorváz megrongálódott, az elemek cseréjét *maga fizeti,* ha a támogatással beszerzett fóliát elfújja, szétszaggatja a szél, akkor is *zsebéből* vesz újat. Feltéve, ha éppen kapható és ha *az adó kifizetése után marad még a zsebében pénz.*

Inkább a virág

A már említett nagy tapasztalatú szaktanácsadók ugyanis egybehangzóan és érdekmentesen állítják: *egyáltalán nem marad.* A többletforgalom többletjövedelmét ugyanis *egyértelműen elviszi az adó.* Mi értelme van így a fejlesztésnek? Az ég világon semmi. S épp ezért a legális keretek között a gondolkodni, számolni képes ember *nem is vállakozik* a termelésfejlesztésre.

Mindenesetre a fóliáknak több, mint a fele *tizéves vagy öregebb.* Ami azt is jelenti, hogy a primőrzöldség-termesztésben *az évtizedes technológiai színvonal konzerválódott,* s jó ha konzerválódott. Mert leginkább az is lerohadt formában van jelen. Napjainkban Nyugat-Európában a fóliasátrakban *komputerrel összekötött hőérzékelők* vigyázzák a növényt és ha a hőmérséklet a kritikus szint alá csökken, a mikroszámítógép *automatikusan* bekapcsolja a fűtőberendezést és vezérli, hogy csak annyi hőt termeljen, amennyit és amennyi ideig kell. A növény persze hálás az extra gondoskodásért és extra hozamokkal fizet.

Magyarországon *extra luxus* még az időszakos fűtés is (leszámítva a thermálvizes területeket) és csak a két-háromszáz forintos uborka- és paradicsomárakkal térül meg.

Ezt a helyzetet súlyosbítja a fóliakertészetekben elterjedten használt *háztartási tüzelőolaj legutóbbi hatósági áremelése.* Szakértőink ezzel együtt úgy vélik, hogy az idei primőrzöldségárakat *ez az áremelés* — legalább is a termelési költségek növelése révén — *nem befolyásolja.* Mert milyen kertészet az, ahol az áremelés időpontjában *még nem voltak csurig tele az olajtárolók?* Viszont, hogy jövőre is föltöltik-e a tárolókat az nagy kérdés. Azon múlik, hogy az idei zöldségtermeléssel mekkora nyereséget sikerül elérni.

A termelők nyeresége azonban egyértelműen attól függ, hogy *rendbetehetők-e a forgalmazási csatornák és változnak-e az adózási szabályok.* Hogy mennyire így igaz, azt minden szónál ékesebben bizonyítja két adat. 1975-ben a termelők még megkapták a fogyasztói ár 65—70 százalékát. 1984-ben részesedésük a fogyasztói árból 35—50 százalékra csökkent. És eközben az 1984-es primőrzöldség fogyasztói átlagárak — újra csak tessék megkapaszkodni — alig 30 százalékkal haladták meg az 1975-ös átlagárakat.

Hogy akkor mért érezzük azt: *a zöldségárak minden más cikket meghaladó mértékben emelkednek?* Mert az utóbbi években már akkor is fólia alatt hajtatott primőrzöldséget vagyunk kénytelenek vásárolni, amikor a korábbi esztendőkben már régen megjelent a piacon és az üzletekben a szabadföldön termelt olcsó zöldség. Az ok kézenfekvő: a szántóföldekről mindinkább a konzervgyárakat és a hűtőházakat látják el a nagyüzemek és különösen rossz termésű évben alig szállítanak a piacra. A tartósítóiparnak ugyanis megfelel a gépi szedés, *a kézi munka viszont egyre drágább* és egyre kevésbé kapható.

Csak nyereséggel megy

Elnyúlt tehát, *szinte egész évre kitolódott* a primőrszezon. S ennek megfelelően a drága piac is. Amelyet — legalább is eddig — az extrahaszonért mindenre kapható láncba-klánba fonódott nepperek tartottak kézben.

Ilyenkor, a március eleji vitaminéhségben csak egyet mondhat a tavaszi fáradtság elé néző, szerény fizetőképességű fogyasztó: *a kibontakozás útját meg kell találni!* Szakértőink szerint ez *a termelőszövetkezetek által integrált primőrzöldség-termesztő háztáji gazdálkodás lehet.* A téesz ugyanis a szolgáltatások széles körét jellegzetesen és hagyományosan *nyereség nélkül, önköltségi alapon* nyújtja. Ez a termelő számára 15—20 százalékos költségmegtakarítást jelent. S ettől már a legalizált tevékenység is *normál hasznot* eredményez(het). *De miért szolgáltatna a téesz mindent haszon nélkül?* Hogy ilyen módon megtartsa tagságát? Az új bérszabályozás keretei között erre milyen oka volna? Ma még a téeszelnök fizetése attól függ, hogy mekkora a termelőszövetkezet. De meddig?

Egyre inkább *minden a jövedelmezőségen múlik.* A termelőszövetkezet életében is, az országéban is. Miért pont a primőrzöldséget termelő kertészektől volna elvárható, hogy gazdaságpolitikánk lényegétől eltérő játékszabályoknak engedelmeskedjenek?

Gádor Iván

Az űripar új fejleményei

Vállalatként, nyereségért

Néhány évtizeddel ezelőtt még csak a tudományos-fantasztikus irodalom világába tartozott a világűrben folyó iparszerű termelés, illetve az ipari célokat szolgáló kísérletek végzése. A hetvenes években az élet „behozta" lemaradását az irodalommal szemben, mert mind a szovjet, mind pedig az amerikai űrrepülések számos alkalmat nyújtottak ipari és mezőgazdasági kísérletek végzésére.

Az amerikai űrrepülőgépprogram fejlesztési költsége szerény számítások szerint megközelítette a 15 milliárd dollárt. A Challenger egy útja 125 millió dollárba kerül, s hasonló működési költséggel „dolgozik" a Columbia, valamint az idén szolgálatba álló Discovery és Atlantis űrrepülőgép is. A hatalmas kiadások — és a csökkenő költségvetési támogatás — arra késztették az amerikai űrhajózási hivatalt, a NASA-t, hogy *üzletszerűen működtesse* űrrepülőgépeit. A NASA „szabott árak" szerint dolgozik, egy 1300 kilogrammos műhold pályára állítása például jelenleg 13 millió dollárba kerül a megbízónak. A hivatal a jövő évben jelentős *áremelést hajt végre*: a már említett súlyú műholdtípust az űrrepülőgépek 1986-tól már 23 millió dollárért szállítják fel, és állítják Föld körüli pályára.

Különleges előnyök

Az űrrepülőgép-program már 1985. elejétől kereskedelmi vállalkozásként működik. 1994-ig összesen 312 indítást terveznek, s a katonai feladatoktól eltekintve, az űrrepülőgépek szinte kizárólag *magánmegrendeléseket teljesítenek.* A jelentősebb tőkeerővel rendelkező amerikai cégek ugyanis nagy profitlehetőséget látnak a világűrben történő termelésben, igaz, mindez nem kevés beruházást igényel. A kozmosz valóban olyan termelési körülményeket nyújt, amelyek a földön még mesterséges körülmények között sem állíthatók elő, vagy utánozhatók. A teljes vákuum, a vegytisztán steril környezet, a vibráció hiánya, s nem utolsósorban a súlytalanság, forradalmi lehetőségeket kínál *a mikroelektronika, a gyógyszeripar és még számos ágazat számára.* A világűrben olyan anyagok állíthatók elő, illetve választhatók szét, amelyek mind a termelés, mind pedig a gyógyítás számára földi körülmények között elképzelhetetlenek.

A kaliforniai Rockwell International számításai szerint például a 90-es években az űrben gyártott, előállított termékek mintegy 30 milliárd dollár profitot hoznak majd a vállalkozóknak. A NASA eddig csaknem 20 céggel kötött szerződést világűrbeli termelésre, illetve ottani kísérletek elvégzésére. (A feladatokat vagy különlegesen kiképzett hivatásos űrhajósok, vagy pedig a megbízó cégek űrhajóssá kiképzett tudományos kutatói, mérnökei látják el.) A 3M cég például *70 űrrepülésre váltott „bérletet"*, illetve ennyi felbocsátást igényelnek a végrehajtandó feladatok. A NASA szabályos szerződést köt megbízóival, amelyben rögzítik a feladatokat, valamint a fizetés módját, s a felelősség megoszlását. (Nem rossz üzlet a világűr áruba bocsátása a biztosítótársaságoknak sem, amelyek úgyszintén részesei az űrbiznisznek.)

Milyen *békés célú* tevékenységre kerül sor az elkövetkező esztendőkben az amerikai űrrepülőgépek fedélzetén? Egyrészről folytatódik a távközlési, meteorológiai, navigációs és egyéb célú műholdak pályára állítása magáncégek, illetve külföldi kormányok megrendelése alapján. De mind több lesz a termelési feladat is. A McDonnel Douglas és az Ortho Pharmaceuticals például a világűrben fog *közös vállalkozás keretében nagy tisztaságú gyógyszereket előállítani.* A tervek szerint a — ma még titokként kezelt — gyógyszereket 1987-től hozzák majd forgalomba, s a 90-es évek közepére az éves profit eléri majd az egymilliárd dollárt.

A *John Deere* mezőgazdasági gépgyártó óriás cég ugyancsak földi termelése szolgálatában állítja a kozmoszt. Megbízása alapján az űrrepülőgépeken kísérleteket végeznek *az acélöntés pontosabbá tétele érdekében,* s a várható kedvező eredményeket a traktorok és egyéb mezőgépek minőségének javítására használják majd fel. A Honeywell elektronikai óriás cég az űrrepülőgép fedélzetén fog gyártani *ultraérzékeny detektorai számára kristályokat,* más elektronikai vállalatok pedig a világűr ideális körülményeit nagy teljesítményű mikroáramkörök gyártására veszik igénybe.

A NASA számára a bevételek fokozása azért is szükséges, mert a tőkés világ űrversenyében nincsen egyedül. Az Európai Űrhajózási Hivatal (ESA) — 11 nyugat-európai állam „klubja" — ugyancsak üzleti vállalkozásként működik. Igaz, az ESA *nem rendelkezik* űrrepülőgéppel, lehetőségei tehát korlátozottak. De rendelkezik egy úgynevezett Ariane-programmal, amely műholdak pályára helyezését vállalja.

USA–Nyugat-Európa-verseny

Az 1980-ban alakult Arianespace vállalkozás műholdak rakétával történő fellövésére fogad el megbízásokat. Árai egyelőre *magasabbak* a NASA-énál, de az amerikaiak jövőre tervezett áremelése után igencsak versenyképes lesz. (Az Ariane-válalkozás 24 millió dollárért teljesít egy 1300 kilogrammos műholdfellövést.) Az Ariane-program keretében idén 8, jövőre 10 műholdat bocsátanak fel, s a tervek szerint 1987—91 között *összesen 200 mesterséges holdat juttatnak fel a kozmoszba.* A rendelési könyvek tanúsága szerint jelenleg az Ariane-space 28 fellövésre „foglalt", mintegy 750 millió dollár értékben. Az amerikai és a nyugat-európai űrbiznisz ma már egyre inkább *vállalatként* működik.

Gonda—Szentgáli

300 millió rubel

Szovjet–magyar olajüzlet

Szovjet kőolajtermékek ez évi magyarországi szállításáról írt alá szerződést pénteken Budapesten *Tóth József*, a Mineralimpex külkereskedelmi vállalat vezérigazgatója és *Jurij Harlamov*, a Szojuznyeftyekszport Külkereskedelmi Fgyesülés vezérigazgató-helyettese. Az aláírásnál megjelent *Viktor Oszeretin*, a Szovjetunió magyarországi kereskedelmi képviselője.

A szerződés szerint *a Szovjetunió 300 millió rubel értékben szállít különböző kőolajtermékeket* — benzint, gázolajat, repülőgép-üzemanyagot, petróleumot, fűtőolajat stb. — hazánkba, s így jelentősen hozzájárul a magyar népgazdaság energiaellátásához. A benzin és a gázolaj túlnyomó része az Összefogás-csővezetéken érkezik az országba.

(MTI)

A Közös Piac előtt Spanyolország és Portugália

Nyolcadik éve folynak a csatlakozási tárgyalások a Közös Piac, valamint Spanyolország és Portugália között. Noha a tárgyalások befejezésére már több „végső" határidőt tűztek ki, március folyamán valóban *meg kell hozni* a döntést, ellenkező esetben nem tartható az eredeti „menetrend", amelynek értelmében 1986. január elsejétől a két dél-európai ország a nyugat-európai gazdasági integráció részévé válik.

Márciusban talán

Eredetileg tavaly szeptember végéig kellett volna dönteni a két ország csatlakozásának feltételeiről, de a tárgyaló felek *számos lényeges kérdésben nem tudtak megegyezni.* A Tízek számára Portugália jelenti a kisebb gondot, elsősorban a spanyol mezőgazdaság és halászat okoz sok fejtörést Brüsszelnek. A komoly túltermelési és pénzügyi problémákkal küszködő közös piaci mezőgazdaság számára nagy veszélyt jelent, hogy a csatlakozás után Spanyolország olcsó gyümölccsel, zöldséggel és borral árasztja majd el a piacot. Annak idején már nehéz volt áthidalni a görög csatlakozás okozta gondokat is, hiszen a Közös Piac nagy agrártermelői, Olaszország, Franciaország — joggal féltették piacukat és parasztjaikat az olcsó görög mezőgazdasági áruözöntől. Athén kénytelen volt hosszú „zsilipelési" időszakot elfogadni csatlakozása érdekében, agrártermékei tehát csak fokozatosan juthatnak be vámmentesen a többi tagország piacára.

A legújabb közös piaci javaslat úgy szól, hogy a spanyol gyümölcs- és zöldségbevitel csak a csatlakozást követő *tizedik esztendőben* lesz teljesen liberizált. Ebben a kérdésben egyelőre még folynak az alkudozások, s valószínűleg sikerül majd valamiféle kompromisszumra jutni, hiszen mind Madridnak, mind pedig Brüsszelnek érdeke a csatlakozás. Ugyancsak megoldásra vár a spanyol halászflotta kérdése. Az ibériai ország halászflottája — bár elavultnak számít — nagyobb mint a Tízek flottája összességében. Miután a közös piaci halászat *megélhetési gondokkal küszködik,* több tagország még jó néhány évig nem kívánja beengedni a spanyol halászhajókat saját vizeire. Brüsszel legutóbbi javaslata szerint a spanyol halászflotta a csatlakozás után csak 15 évvel (!) *használhatná teljes joggal a közösségi vizeket.* Hasonló nehézségeket vet fel a spanyol borexport is: az ország igen *olcsón termeli a bort,* míg a Közös Piac számára már ma is csaknem félmilliárd dollárba kerül az eladatlan borkészletek tárolása, feldolgozása. Megoldásra vár az olcsó olivaolaj és a citrusfélék exportja is. Nem sikerült eddig végleges megoldást találni a spanyol és a portugál vendégmunkások jövőbeni sorsára sem.

Kétségtelen, hogy a két ország csatlakozási szándéka *megosztotta* a Tízeket. Azok az államok, amelyek piaci érdekeit nem sérti a csatlakozás, sürgetik a döntést, a többiek viszont minél teljesebb körű biztosítékokat követelnek gazdáik és halászaik védelmére. Az aggályok és a kifogások ellenére március végéig valószínűleg *sikerül megállapodni* a csatlakozás végleges feltételeiről, hiszen Brüsszelben szeretnék mielőbb a Közös Piac tagjai sorában tudni a két dél-európai államot. Egyrészről így befejeződhetne a nyugat-európai „terjeszkedés", másrészről pedig a csatlakozás meghiúsulása eltávolíthatja Madridot a NATO-tól, s ez már szélesebb érdekeket érint. A Közös Piac azonban nemcsak Nyugat-Európára tekint. Spanyolország és Portugália csatlakozásától azt is reméli, hogy ezzel új megvilágításba kerülhetnek az integráció, valamint Afrika és Dél-Amerikai kapcsolatai is.

Különösen Spanyolország tett sokat az elmúlt években annak érdekében, hogy gazdasága *felkészülten fogadja* a csatlakozást. Madrid nagyszabású ipari programot hirdetett meg néhány évvel ezelőtt, amely a fő hangsúlyt a technológiai színvonal emelésére és a korszerűsítésre helyezi. Kedvezően alakulnak az ország gazdaságának legfontosabb mutatói is. Tavaly a gazdasági növekedés elérte a 2,5 százalékot, csökkent az infláció, a valutatartalékok pedig *elérték a 16 milliárd dolláros rekordot,* a kereskedelmi mérleg hiánya pedig egy év alatt felére — 4,7 milliárd dollárra — zsugorodott. Számottevően megnövekedett a külföldi tőke érdeklődése Spanyolország iránt, egyre több működő tőke áramlik be az országba.

Agrárexportőrök

Spanyolország és Portugália várható csatlakozásával *tizenkettőre nő a Közös Piac tagjainak száma,* pontosan kétszeresére, mint amennyi az alapításkor volt. A kibővült és „felhigult" Közös Piac irányítása, pénzügyeinek kezelése, s a döntések meghozatala egyre több nehézséget okoz Brüsszelnek. Ezzel együtt azonban szeretnék mielőbb „együtt tudni" Nyugat-Európát, hiszen egy talán sikeresebben vehető fel a küzdelem az Egyesült Államok és Japán kíméletlen versenyével és behatolásával a jelenlegi Tízek piacára. A Közös Piac kibővülése *gondokat okoz a kívülálló országok, elsősorban az agrárexportőrök számára.* A két ország csatlakozásával *tovább zsugorodnak a mezőgazdasági beviteli lehetőségek Nyugat-Európába, s a szállítók között még élesebb lesz a verseny.* A magyar agrárkivitel sem hagyhatja figyelmen kívül az ibériai „belépőt", hiszen sok termék vonatkozásában konkurrens szállítói vagyunk a két országnak a Közös Piac irányába.

G. Gy.—Sz. P.

Kisiparos brigádok

Mindkét félnek előnyös

Meglepetten forgattam a meghívót, amely a kisipari munkabrigádvezetők második országos tanácskozására invitált. Hogy kerül a csizma az asztalra? Miért kell lemásolni azokat a formákat, amelyek egy vállalat, egy szövetkezet felépítéséből, a közösségi életből adódnak? S ott, ahol kézenfekvő a létrejöttük, még ott sincs mindig megtöltve a forma tartalommal.

De a tegnapi tanácskozás részben megingatott. Az adatok mindenképpen *mennyiségi növekedésről árulkodnak.* 1979-ben 15 brigád működött, 1980-ban 145, 1983-ban 268, a tagok száma pedig megközelíti a háromezret. Ám az, hogy milyen területre összpontosul a tevékenységük — sokkal többet mond. Alapvetően az építőipari és gépjárműjavító szakmák iparosai törekedtek együttműködésre, de összefogtak a „vegyes szolgáltatók" is, s legújabban a taxisok.

A lakossági szolgáltatást *„mindkét fél"* számára egyszerűsíti: a megrendelő egy iparossal kerül kapcsolatba, a munka szervezése, összehangolása az ő dolga.

A *gépjárműjavításban* inkább csak ígéretes kezdeményezések vannak, pedig itt lényeges szerep hárulhatna a *kamplex brigádokra,* akik enyhíthetnék a lakosság autójavítási gondjait.

A jól működő brigádok számára valószínűleg az a legnagyobb dicséret, hogy több ügyfél *köszönő levél*ben ismerte el munkájukat. Az országos vezetőség a kitüntetett brigádoknak oklevelet, a tagoknak emlékplakettet s néhány száz forint pénzjutalmat ad — elismerésként.

Cs. Gy.

Robotébresztő

Elszigetelt fejlesztések a hazai gyártóknál – Hiányzik az egységes irányítás (1.)

A következő századot előrevetítő írói fantázia szülöttei a hasbeszélő, kezüket, lábukat mozgató robotok még ma is a nagy gépipari vásárok állandó reklám attrakciói. A laikusnak sem kell azonban már bizonygatni, hogy a nagytudású automaták valódi értéke nem az efféle öncélú mutatványokban rejlik. A gépies munkában sem lankadó robotok sokkal inkább a minőség javításának és a termelékenység növelésének az eszközei, s rájuk bízható jó néhány nehéz, embertelen, egészségre káros feladat. Az aggodalmaskodók vízióiban Nyugaton nyomban megjelent az embert a munkahelyéről kitúró új, „acélgalléros" munkáshad árnya is. Nekünk azonban ettől még nem kell tartanunk...

A hazai robotgyártásnak és -alkalmazásnak mintegy *másfél-évtizedes hátrányt* kellene ledolgoznia, s korántsem csupán a fejlett nyugat-európai országokkal szemben. *Bulgáriában* több száz munkatársat foglalkoztató intézetben, elsősorban japán licenc alapján gyártanak a szocialista piacon jó minőségűnek tartott robotokat. *Csehszlovákiában* saját fejlesztésekkel értek el sikereket. *Az NDK-ban* 1979-től kormányhatározat intézkedik arról, hogy ez év végéig 45 ezer robotot készítsenek és állítsanak rendszerbe, a *Szovjetunióban* az évtized végéig mintegy 120 ezerre kívánják növelni a robotok számát.

A hazai gyártást eddig mégis jobbára *tétova, elszigetelt fejlesztések,* olykor zsákutcák, ígéretesen induló, ám megtorpanó, egyéni kezdeményezések jellemezték. Az első fecske a hetvenes évek közepén a mérsékelt tudású „Robi" volt. Készült is belőle kettő, azután érdekeltség hiányában, zátonyra futott a kísérlet. Az Egri Finomszerelvény Gyárban egy lelkes konstruktőrcsapat kidolgozta a „FER" manipulátorokat, utóbb — vevő híján — könnyű szívvel mondtak le róluk az Egyesült Izzó gyöngyösi gyára javára. Itt a tapasztalatokat felhasználva képcsőrakosgató automatává fejlesztették, amiből viszont mintegy félezret exportáltak. E *gazdacsere* — mint majd kiderül — valószínűleg *sorsdöntő volt* a hazai robottörténelemben. Ám, amikor 1983-ban a gyöngyösieket a Mikroelektronikai Vállalathoz csatolták, *lefékeződött a lendület.* Az elsősorban az elektronikában érdekelt cég csak mostanában kezd új IC-mérő és -ellenőrző automataprofilt találni számukra.

Túl színes paletta

A megvalósulás küszöbén áll a Csepel Művek Egyedi Gépgyárának a japán Daido cég licence alapján gyártott berendezéssel felépített rendszere, s eddig két bolgár gyártmányú robottal felszerelt szerszámgépet értékesített a Szerszámgépipari Művek fejlesztő intézete. A Bosch licenc alapján készülő manipulátorok gyártását igyekszik felfuttatni a Bakony Művek nemrég alakult Szereléstechnikai és Automatizálási Gyára. A Győri Recard Lima hegesztő robottal dolgozik, s kooperációs szerződést kötött egy osztrák céggel. Szovjet megrendelést írt alá a Tungsram, ígéretesek a Videoton külföldi tárgyalásai is, s talán mondanunk sem kell, hogy mindig *más-más robottípusról van szó.* S ekkor még nem is említettük azokat, akik csendben, maguk fejlesztenek. *Túl színes a paletta,* főleg, ha hozzátesszük, hogy a már működő, valódi robotok száma *legfeljebb húszra tehető.* Mindez sajnos nem versenyszellemre, sokkal inkább a koordináció elmaradására utal.

A koncepciózus robotfejlesztés hiányának hátterében sokak szerint az Egyesült Izzó említett üzleti sikere húzódik meg. A több száz hazai képcsőrakosgató robot — nem lévén hazai képcsőgyártás — szinte kizárólag a szovjet piacon talált gazdára, márpedig ez a mennyiség robotok közt *óriási sorozatnak számít.* Így sajátos módon a minőségét tekintve messze az európai élvonal mögött járó hazai robotgyártás dicsekedhet földrészünkön az egyik legnagyobb sorozattal. A biztos piac nem ösztönzött a választékbővítő továbbfejlesztésre sem, s mindez — vélik a szakemberek — konzerválta a lemaradást.

Kezdetben nem gazdaságos

A világ legtöbb országában a gyártás helyett *az alkalmazással nyitottak.* A híresen fejlett japán robotipar is amerikai — Unimate — emlőkön nevelkedett. Más kérdés, hogy azonnal hozzáfogott a fejlesztéshez, és hamarosan a szülője fejére nőtt. A robottechnika első alkalmazói a magas szerve-

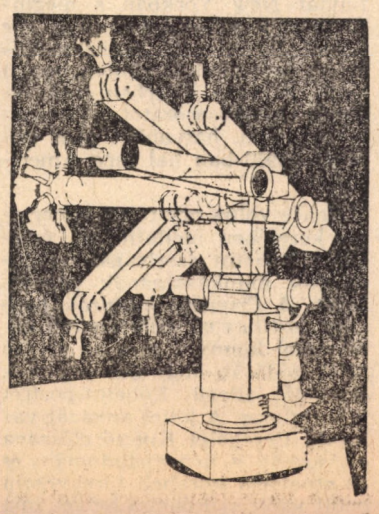

zettségű, nagysorozatú termékek gyártói. Nem véletlen tehát, hogy a mai napig az autóipar a fő felhasználó. Ráadásul a robotok meglehetősen *tőkeigényes* fejlesztése mindenütt központi programok keretében nyújtott állami támogatással — vagy, mint Svédországban történt, jelentős adókedvezménnyel — kezdődött.

Ellentétben a világ számos országával, Magyarországon a robotokról *nem készült önálló központi program.* Ennek ugyan a szakértők szerint előnyei is vannak, így elkerülhettük a kampányok buktatóit. Ám ennek tudható be a túlzott sokszínűség és az is, hogy e célra a szükségesnél jóval kevesebb pénz jutott. A robotok előállítását az illetékesek nálunk a gépgyártás fejlesztének részeként képzelték el. A tervidőszak során kidolgozott Országos Középtávú Kutatásfejlesztési Terv egyik fejezete foglalkozik csupán a robotalkalmazás lehetőségeinek feltérképezésével. Ezzel kapcsolatban született egy OMFB-ipari minisztériumi pályá-

Nem könnyű választ adni arra a kérdésre, hány robot működik a világon. Magát a fogalmat sem értelmezik mindenütt egyformán. Japánban az egyszerű, egy-két kötött műveletet végrehajtó rakosgató manipulátort is robotnak nevezik, az USA-ban viszont csak a rugalmasan átprogramozható, változtatható pályájú, a tér minden irányában mozgatható automatákat tekintik annak. Az utóbbi időben mind nagyobb szerep jut a berendezések „intelligencianövelésének": a korszerű robotok érzékelnek „tapintanak és látnak", azaz képesek bizonyos alakzatok felismerésére, s tárgyak megkeresésére a munkaasztalon. Ennek következtében a félkész munkadarabokat rendezetlenebbül lehet a robot „kezébe adni", s növekszik a berendezés megbízhatósága is. Az ilyen nagytudású gépekben az elektronikus vezérlés költsége megközelíti a mechanikai részekét, ezért ezekért — a kényszerűségeiktől függően — jóval többet kérnek az átlagos robot mintegy 100 ezer dolláros áránál. Mindenesetre aligha tévedünk, ha a világ robotállományát mintegy 30 ezerre becsüljük, ezek kétharmada pedig Japánban működik.

zat is, amely a szocialista országokból származó robotok alkalmazását — amennyiben a beruházás az idén befejeződik — felerészben *központi forrásokból* finanszírozza. A pályázatra 43 vállalat 80 robotfelhasználási elképzelése érkezett be, amiből végül 33 felelt meg a követelményeinek. Ezekhez 91 millió forint támogatást kaptak az érdekeltek.

Nem túl magas ez az összeg. Ráadásul a robotalkalmazás *az első időben sehol sem gazdaságos.* Csak akkor válik azzá, ha teljes egészében jól szervezett gyártási folyamatba illesztik. A robotok munkábaállításával nem csupán a gyártási folyamat, de maga a gyártmány is rekonstrukcióra szorul. A nehezen szerelhető termékkel az ügyeskezű munkás elboldogulhat, a robot azonban aligha. Csak egyetlen példa erre az Olivetti esete: amikor az írógépeik összeszerelésére robotot készítettek, kiderült, hogy a gépnél jóval többe került a termék konstrukciójának szükséges racionalizálása és a termelés átszevezése. *A robotosítás előrelendítője* egyébként a termelési munkacsiklusok számának az utóbbi években külföldön tapasztalható csökkenése is. Ez elsősorban a mikroelektronikának köszönhető. Egy elektronikus óra például mindössze öt alkatrész előállítását és összeszerelését igényli a korábbi mechanikus órák ezer szerelési műveletével szemben.

Az eddigiek alapján *a hazai ipar nem tűnik a robotok készséges befogadójának.* Hiányoznak a robotosítást mágnesként vonzó nagysorozatok. A viszonylag olcsó élőmunka, illetve a vállalatok mérsékelt költségérzékenysége egyelőre aligha indokolja, hogy két kézzel kapkodjanak a robotok után. A teljes gyártási folyamat átszervezésének gátat szab a beruházások kényszerű lefékezése. Mindehhez az alapanyagok és félkész termékek ingadozó minősége *fölöslegesen „intelligens"*, s ezért drága robotokat követelne. (Egy egyszerű robot ugyanis a csavart például akkor is megpróbálná beerőltetni a furatba, ha elfelejtették a menetet rámetszeni.) A robotok gyártása előtt azonban ott tornyosulnak a nyugati embargópolitika gördítette akadályok, de nehezen hidalható át a hazai háttéripar viszonylagos fejletlensége is.

Gyártani kellene

Éppen ezért különös gonddal kell kiválasztani a robotok hazai alkalmazási területeit. A lehetőségek feltérképezésének a Gépipari Technológiai Intézet a gazdája. Jelenleg mintegy tucatnyi robotot állítanak üzembe különböző vállalatoknál. Munkatársaik óvnak a drága, kihasználhatatlan, *státuszszimbólum* jellegű beruházásoktól. Véleményük szerint olcsón csupán éppen a feladatnak megfelelő tudású robotokat kell minél nagyobb számban beszerezni, ám, legalább ilyen fontosak az ezeket kiszolgáló automata berendezések, perifériák is. A felmérések szerint — s erről is készül éppen egy OMFB-tanulmány is — a leggazdaságosabb, s leggyorsabb sikert hozó hazai alkalmazás a présgépkiszolgálás, az ívhegesztés és a festés lehet. Számtalan helyen alkalmazhatók az egyszerű, rakosgató manipulátorok. A hazai szerszámgépipar termékei hovatovább csak robotos kiszolgálással együtt adhatók el Nyugat-Európában. E feladatokhoz, mint cikksorozatunk második — a gyártókat megszólaltató részéből majd kiderül, készen áll a technikai háttér.

Csupán *gyártani kellene* a robotokat, minél többet és minél gyorsabban. Egy szakember megfogalmazása szerint a robotfejlesztés ügye nem választható el az egész ipar struktúrájától sem. Az automatizálás nemcsak igényli a korszerű háttéripart, de visszahat az egész termelés szervezettségére is.

(Folytatjuk)

G. KOCSIS KRISTÓF

Róheim Géza életműve

Honnan jövünk? Kik vagyunk? Hová megyünk?

Mostanában kezdjük újra felfedezni a huszadik század első évtizedei magyar progressziójának szellemi értékeit. Ebben az újrafelfedezési folyamatban nagy szerepet játszik a hazai lélekelemzés történetének és eredményeinek megismerése, feldolgozása is. Könyvkiadásunkban ismét helyet kapnak olyan művek, amelyek a pszichoanalízis világszerte „budapesti iskolaként" számontartott irányzatát reprezentálják. Az elmúlt években *Ferenczi Sándor* és *Hermann Imre* írásaiból jelent meg egy-egy válogatás, 1984-ben pedig két könyv is napvilágot látott *Róheim Gézától*, az iskola másik jelentős képviselőjétől. Az egyik *A bűvös tükör című kötet* (a Magvető Kiadó „Magyar Hírmondó" sorozatában), amely Róheim kisebb — és jórészt magyarul már korábban is publikált — néprajzi dolgozatiból nyújt válogatást. A másik a *Gondolat Kiadó* tekintélyes sorozatában, a *„Társadalomtudományi Könyvtár"-ban* nemrégiben megjelent gyűjteménye, a *Primitív kultúrák pszichoanalitikus vizsgálata*, amely a magyar szerző nagyobb lélekzetű — és mindeddig csupán idegen nyelven hozzáférhető — etnológiai és kultúrelméleti tanulmányait tartalmazza.

Róheim Géza — megannyi kortárs és sorstársához hasonóan — előbb lett világhírű külföldön, mint igazán ismert és elismert hazájában. E két kitűnő válogatásnak köszönhetjük, hogy életművének jelentős részét birtokba veheti a néprajz és a pszichológia kérdései iránt érdeklődő hazai olvasóközönség. Ki volt hát Róheim Géza, akinek nevét e két tudomány specialistáinak szűk körén kívül alig tartott számon a magyar szellemi élet?

Budapesten született 1891-ben, jómódú polgári család gyermekeként. Egyetemi tanulmányait is a budapesti egyetemen végezte, eredetileg földrajz szakos hallgató volt, de — az akkori bölcsészkari képzés által nyújtott igen széles körű lehetőségeket jól kihasználva — alapos felkészültségre tett szert a társadalomtudományoknak szinte valamennyi területén. Egyetemistaként külföldön is gyarapította tudását: Berlinben és Lipcsében etnológiát, antropológiát tanult. A tízes években már jeles néprajztudósnak számít, fő kutatási területe ekkoriban a magyarság folklórja.

Az a korszerű tudomány, amelynek Róheim — az etnológia mellett — ifjúkorában hívéül szegődött, a pszichoanalízis volt. A tízes évek közepén ismerkedik meg Freud munkáival, csakamar szoros kapcsolatba kerül Ferenczi Sándorral és a budapesti iskola más képviselőivel; ő maga is pszichoanalitikus kiképzésben részesül. A nagy lehetőség 1928-ban nyílik meg számára: Freud egyik híve és tanítványa, *Bonaparte* hercegnő nagyvonalú adománya révén hároméves gyűjtőúton vesz részt Afrikában, Közép-Ausztráliában és Melanéziában.

Néprajzi gyűjtőútjának eredményeiről, tapasztalatairól röviddel visszatérte után, 1932-ben *A csurunga népe* című könyvében számol be magyarul. De hátralévő életének nagy részét is e gyűjtőút során szerzett páratlanul gazdag anyag rendszerezésével és értelmezésével, ennek nyomán pedig a pszichaanalitikus etnológia és kultúraelmélet kidolgozásával töltötte Róheim. Erről a hatalmas vállalkozásról tanúskodnak további — többnyire külföldön már megjelent — dolgozatai, könyvei. 1938-ban Róheim az európai fasizmus térhódítása elől menekülve végképp elhagyja Magyarországot, és az Egyesült Államokban telepszik le. Az emigráció éveiben kiteljesedik tudományos munkássága, újabb gyűjtőutat tesz, ezúttal a navajo indiánok körében, analitikus gyakorlatot folytat New Yorkban s megindítja a *Psychoanalysis and the Social Sciences* (A pszichoanalízis és a társadalomtudományok) című, a maga idejében igen jelentős könyvsorozatot. Viszonylag fiatalon, hatvankét éves korában, 1953-ban hal meg Amerikában.

Nehéz volna egy rövid ismertetés keretében méltatni és értékelni Róheim szerteágazó tudományos munkásságának jelentőségét. *A Primitív kultúrák pszichoanalitikus vizsgálata* című kötet azzal könnyíti meg az olvasó tájékozódását, hogy két eligazító, értékelő jellegű Róheim-portrét is tartalmaz. A kötet anyagát válogató *Verebélyi Kincső* előszava elsősorban a néprajztudomány és az etnológia korabeli törekvésein belül jelöli ki Róheim helyét, míg *Székács István* utószava főként a pszichoanalízis elméletének fejlődéséhez tett hozzájárulásait emeli ki. Az elő- és az utószó, illetve maguk a Róheim-szövegek joggal ébreszthetik fel az olvasó kíváncsiságát: vajon hogyan látja a Róheim által felvetett problémákat a mai etnológia és a modern lélekelemzés? Mi az álláspontja ezekről a kérdésekről a modern etnopszichológiának és etnopszichoanalízisnek?

És, *mi a maradandóan igaz és mi a korhoz kötött Róheim munkásságában*? Tudománytörténeti szempontból vizsgálva, fellépésének van egy olyan eleme, amely szorosan kapcsolódik a húszas és a harmincas évek egyik nagy vitájához: egyetemes-e a Freud által leírt Ödipusz-komplexus, vagy pedig csupán apajogú társadalmakban lelhető fel. A vita egyik pólusán azok a pszichoanalitikusok (elsősorban W. Reich és E. Fromm) álltak, akik — *Engelsre, Morganre, Bachofenre* és főként az ugyancsak világhírű etnológus, *Bronislaw Malinowski* kutatásaira támaszkodva azt bizonygatták, hogy a primitív, anyajogú társadalmakban nem fojtják el a felnövekvő gyermek szexuális késztetéseit, ennélfogva e körülmények között értelmetlenség volna Ödipusz-komplexusról beszélni. Álláspontjuk a maga idején politikai és ideológiai jelentőségre tett szert azáltal, *hogy az Ödipusz-komplexus egyetemességének tagadásával a primitív társadalmak „kommunisztikus" vonásait, szabad, elnyomás- és elfojtásmentes viszonyait emelték ki.* Freud baloldali követői. Többek közt éppen velük polemizálva fejtette ki Róheim a maga polárisan ellentétes nézetét, amely szerint a primitív kultúrák ilyenfajta idealizálása nem egyéb, mint az „aranykor" mítoszának fölelevenítése. A „primitív" ember éppúgy megszenvedi a maga gyermekkori traumáit — köztük Ödipusz-komplexusát — mint „civilizált" társa; e traumák nem meghatározott társadalmi-történeti szituációkban, hanem az *„emberi természetben"* — az ember biológiai-antropológiai konstitúciójában — gyökereznek.

Remélhető, hogy Róheim műveinek legújabb kiadásai — amelyeket talán *A csurunga népének* és *A magyar néphit és népszokások*-nak az újra megjelentetése is követ majd — lendületet adnak azoknak a tudományos reflexióknak, amelyek megkísérelik újra megfogalmazni és végiggondolni mindazokat a kérdéseket, amelyek Róheimnek és vitapartnereinek polémiái során fölmerültek. Lehetséges, hogy az őstörténet, az etnológia, az antropológia és a társadalomlélektan újabb eredményeinek fényében — magukat a kérdéseket is egészen másképp kell feltenni. De ez nem változtat azon, hogy Róheimé az érdem: elsőnek vette a bátorságot ahhoz, hogy Freud sokat vitatott kultúraelméletét terepmunka, egzakt néprajzi megfigyelések révén igazolja, módosítsa és kiegészítse. Életműve válasz — ha, a társadalomtudományi kutatások természetéből következően, szükségképpen nem is a végleges válasz — azokra a kérdésekre, amelyeket a primitív kultúrák egy másik nagy ismerője, *Paul Gauguin* egyik híres festményének címéül választott: *Honnan jövünk? Kik vagyunk? Hová megyünk?*

Erős Ferenc

Tányérantenna és laborautomatika

A textilipar „fűszerei"

A meglehetősen régi gyártelep kapuján a tábla a Textilipari Kutatóintézet egyik részlegét jelzi. Beljebb, az igazgatósági épület előtt egy jókora tányérantenna áll. Hol is vagyok most végeredményben? — *kérdem Katona Tibor* igazgatót, Eötvös-díjas villamos mérnököt.

— A Computext műszer- és számítástechnikai fejlesztő vállalatnál...

— *Nagyszerű, ide is készültem. De akkor hogy kerül ide ez a tányérantenna?*

— Kérdezhette volna azt is, mit keresnek nálunk a taxiórák, amelyeknek jelenleg mi vagyunk itthon a legnagyobb gyártói...

— *Tényleg, mit keresnek itt?*

— Vállalatunknál az évek során igen jelentős *szellemi kapacitás* gyűlt föl az elektronika, a finommechanika több ágában, sok feltaláló van munkatársaink között, így jómagam is. Úgy véltük, kiaknázhatjuk ezt működési területünktől ugyan kissé távolabb eső, de jövedelmező termékek gyártására.

Önállósodni

— *S valójában mi az önök profilja?*

— A legkülönfélébb *textilipari műszerek, mérőberendezések fejlesztése, gyártása.* Olyannyira, hogy a területnek mi vagyunk a *profilgazdái* a KGST-ben.

A Computext jelenleg az Innovatext leányvállalata, de élve az új szabályozók adta lehetőségekkel, a kollektíva önállósodni kíván. Az Innovatext a valamikori Textilipari Kutatóintézetből alakult kutató-fejlesztő vállalattá, a gyártelepet az egykori Kender-Jutától örökölték. Az intézetből vállalattá alakulás végeredményben az 1968-ban megindult folyamat eredménye. Az ipari kutatóintézetek ez időtől tértek át lényegében az önfinanszírozásra. A szerződéses munkák következtében az intézetek profilja változott, s végül a nyolcvanas évek elején *nevükben* is vállalatokká alakultak.

— Számunkra a fejlesztési vállalati forma *nem jelent újdonságot*, hiszen korábban is *gyártottuk* az általunk kifejlesztett műszereket — mondja az igazgató. — Évente, a megrendelésektől függően *40—60 féle műszert* készítünk, kb. *60 millió forint* értékben, s ennek 60—70 százalékát *exportáljuk*. Főleg a KGST-országokba, de van néhány készülékünk, amelyet dollárért is eladunk. Sőt, hozzáteszem azt is, hogy dollárbevételünk *meghaladja* azt az összeget, amelyet bizonyos külföldi alkatrészek beszerzésére fordítunk.

Tömegtermelés és mérés

— *Milyen műszereket gyártanak?*

— A háború előtt a textilgyárakban viszonylag kevés műszer, mérőberendezés működött. Az alapanyag, a készáru minőségének csak néhány *egyszerű* jellemzőjét mérték meg, a további minősítés főleg a gyakorlott szakemberek *szubjektív* értékelésén alapult. A II. világháború után a textilipar termelési volumenének gyors *növekedésével*, s ezzel együtt a rendelkezésre álló nyersanyag minőségének *romlásával* — hiszen fel kellett dolgozni a korábban eldobott anyagot is — mindenütt bevezették a műszeres mérést. Ma már rendszeresen mérik az alapanyagok sok fizikai és kémiai paraméterét, a késztermék minőségét és egyre inkább ellenőrzik a gyártásközi folyamatokat is.

— *Úgy tudom, önöknek van egy számítógépes termelési adatgyűjtő rendszerük, amelyből már többet telepítettek a hazai textilgyárakban.*

— A textiliparra jellemzőek a *homogén gépcsoportok*. Egy-egy műhelyben több tucat, vagy éppen több száz fonó- vagy szövőgép stb. működik. Megfelelő érzékelők felszerelésével és az általuk szolgáltatott adatok feldolgozásával a számítógépes rendszer felvilágosítást ad a műhely vagy az üzemrész *pillanatnyi* állapotáról — hány gép megy, hol van hiba, milyen sebességgel működnek a gépek stb. —, továbbá *összesíti* a termelési eredményeket. A termelési adatgyűjtő rendszer maga ugyan *nem* termel semmiféle extra nyereséget, abból azonban többlet adódhat, hogy a rendelkezésre álló adatok alapján *pontosabban szervezhető* a termelés. És hogy mennyiben élnek e lehetőséggel, az a *helyi körülményeken* múlik. Van azonban nekünk néhány olyan rendszerünk, amely *közvetlenül* is hozza a nyereséget. Ezek *automatizált textilipari laboratóriumok*. A mi rendszerünk működik *az NDK legnagyobb textilipari intézetében* és *Csehszlovákiában is*. Itt a gép egyrészt pótolja a hiányzó munkáskezeket, másrészt a gyors elemzéssel hozzájárul a termelés minőségének, hatékonyságának növeléséhez.

— *Hogyan kerültek a már működő rendszerek a helyükre? Talán az ipar „verte az asztalt", hogy kellene neki egy ilyen rendszer?*

— *Mi ajánlottuk* az alkalmazást. Sőt, az esetek többségében *lizingről* van szó. Mi az OMFB támogatásával fejlesztettük ki a rendszert, s helyeztük ki bérleti díjért az üzemekhez. Az új szabályozók azonban a lizingből származó jövedelmet is *megadóztatják*, így többé mi sem tudunk a korábbi kedvezményes áron kölcsönözni, a gyárak közül tehát már kevesebben nem engedhetik meg maguknak a kölcsönzés, még kevésbé a beruházási keretre való vásárlás „luxusát".

Közösen

— *Ez a jövedelemforrásuk tehát elapad. De, úgy vélem, azért még akad más...*

— A beszélgetésünk elején említett antenna, a taxióra termelési értékünknek csak egy kis részét jelenti. Tevékenységünk változatlanul *a textilipari műszerek gyártása*. Sőt, nem is kell attól tartani, hogy a gazdaságosság bűvületében a jövőben ilyen mellékes dolgokra térünk át. *Számunkra a textilipar nagyon is fontos, fizetőképes piac*, amelynek műszereit egyébként *csakis ilyen típusú vállalat* képes gyártani. A műszerek ebben az iparágban olyanok, mint *a fűszerek a főzésben: mindig kellenek, de mindig csak kis mennyiségben.* Van olyan műszer, amelyet például 5—10 darabos „szériában" gyártunk. A 100—150 darab már ritkaság. A munkához tehát *magasan képzett* munkaerőkből álló *rugalmas* termelési szervezetre van szükségünk, *sok fejlesztővel*, akik képesek egyrészt a textiliparból származó kívánságokat teljesíteni, másrészt pedig a szakirodalom tanulmányozásából, a világ hasonló termékeinek ismeretében maguk is tesznek javaslatokat. Kitűnő kapcsolataink vannak a *KGST-ben működő textilipari kutatóhelyekkel.* Mi fejlesztjük ki számukra is a szükséges műszereket — gyakran *közös szabadalom* formájában. Terveink között szerepel, hogy a Computext vállalatot *speciális kutatóközponttá* fejlesztjük ki, ahol az effektív fejlesztésen, a gyártáson kívül elvállalnánk a szocialista országok textilipari szakembereinek *ilyen irányú képzését is.*

Zádor Erika

MIKROSZKÓP

Növényvédelem oltással

A hannoveri egyetem növénygyógyászati intézetének munkatársai előállítottak egy oltóanyagot gombabetegségek ellen. Avégből, hogy megóvják a dísznövényeket a rozsdagombától, lisztharmattól és hasonló parazitáktól, olyan talajbaktériumok anyagcseréjéből származó termékekkel permetezték be őket, amelyek a természetben növényi gyökerekkel élnek közösségben. 120 különböző baktériumtörzs között tizenkettő mutatkozott eredményes növényvédő szernek. Árpa- és télibúza-földeken végzett kísérletek is igazolták a kutatók feltételezését, hogy a baktériumszüredékek kielégítő mértékben fokozzák a növények gombákkal szembeni ellenállását.

Profil

Mire jó az „infoszkóp"?

Minden könyvtár egyik legfontosabb feladata, hogy állományát könnyen hozzáférhetővé tegye látogatói számára. Ez sok esetben azt jelenti, hogy különleges vagy ritka írásokat is könnyen és gyorsan megtalálhatóan kell elhelyezni. Az eddigi könyvtári módszerek csak tökéletlenül felelnek meg ennek a követelménynek. A braunschweigi műszaki egyetem könyvtára ezért szert tett egy elektronikus segédeszközre, információra. Először is mikrokomputerrel felleltározták az egész állományt, majd lehívásra készen diszkettkorongokon tározták. A lehívás az ún. infoszkóppal történik, amely vagy közvetlenül megadja a keresett könyv vagy egyéb írás lelőhelyét, vagy közli, hol található a könyvtárban további információ. Az új orientációs eszközzel folytatott eddigi kísérletekből kiviláglott, hogy minden nagy állományú könyvtárban vagy archívumban, ahol közönségforgalom van, kitűnően alkalmazható.

Profil

Szennyvízhasznosítás

Piszkos, látszólag használhatatlan lé marad vissza, ha búzalisztből állítanak elő cukrot. Eddig az enzimek a liszt hosszú keményítőmolekuláit „feltörték", és cukormolekulákká alakították át. De megmaradt egy sor szervesanyag, amivel az enzimek nem tudtak mit kezdeni. Egy dormageni cukorgyár kísérleti berendezéseiben ezek a maradék anyagok egész sor baktériumot kötnek le, mégpedig meglepő eredménnyel. Ezek a kis élőlények a piszkos léből alkoholt és a még fennmaradó anyagokból biogázt állítanak elő. A biogázt azután, mint energiát, visszavezetik a folyamatba; ez gondoskodik az alkohol desztillációjához szükséges energiáról.

Profil

150 kilométeres üvegszál

Az üvegszálas információátvitel legújabb vívmánya, hogy laboratóriumi kísérletekben sikerült a lézerfényjeleket közbülső erősítés nélkül és igen kis veszteséggel több mint 200 kilométerre továbbítani. A gyakorlatban ez eddig csupán 40 kilométerig valósult meg. Az AT & T cég most 150 kilométeres, megszakítás nélküli üvegszálas összeköttetést épít ki egy tengeri fúrótorony és a part között.

New Scientist

Egy hét a világgazdaságban

Fegyelmez az IMF

Az elmúlt héten is szüntelenül *emelkedett a dollár árfolyama* a nyugati valutaközpontokban. Ismét naponta dőltek meg évtizedes árfolyamrekordok a legfontosabb nyugati fizetőeszközökkel szemben. A dollár erejét tovább szilárdították az amerikai gazdaság teljesítményéről az elmúlt héten nyilvánosságra hozott kedvező adatok. Ugyancsak növelte a dollár iránti keresletet és az amerikai valuta lázas felvásárlását az USA központi bankja, a FED elnökének nyilatkozata, amely szerint „valószínű, hogy a dollár irányzata nem tér el a következő időszakban számottevően a jelenlegitől". A hét második felében egy dollár 3,35 nyugatnémet márkával, 1,08 angol fonttal, 10,25 francia frankkal, 23,50 osztrák schillinggel és 2,82 svájci frankkal volt egyenlő. Egy uncia arany ára 300 dollár körül mozgott.

Két dél-amerikai ország került az elmúlt héten *feszült viszonyba* a Nemzetközi Valuta Alappal. Az IMF *Brazília* részére átmenetileg felfüggesztette az esedékes 400 millió dolláros kölcsön folyósítását, *Argentina* pedig hasonló intézkedés meghozatalára számíthat. Ismeretes, hogy egy-egy kölcsön jóváhagyása, illetve folyósítása előtt az Alap közgazdászai tanulmányozzák a kérelmező ország gazdasági helyzetét, majd javaslatokat tesznek a követendő gazdaságpolitikára. Ezek a javaslatok akár a folyósítandó kölcsön *feltételeinek* is tekinthetők.

Két esztendővel ezelőtt az IMF 4,5 milliárd dollár kölcsön részletekben történő fizetését hagyta jóvá Brazília számára. A hatalmas adósságteherrel rendelkező ország részére meglehetősen kemény feltételeket szabtak a talpraállás érdekében: *az inflációt 120, a pénzellátás növekedési ütemét pedig 60 százalékra kellett volna leszorítani 1985 elejére.* Ezzel szemben Brazíliában a pénzromlás mértéke 300, a pénzkibocsátás növekedési üteme pedig 240 százalékos. Az IMF előírásainak nemteljesítése miatt egyelőre *szünetel* a kölcsönfolyósítás. Érdemes megjegyezni, hogy 1985-ben a Valuta Alap 1,5 milliárd dollár kölcsönt szándékozik nyújtani Brazíliának, ennek lett volna az első részlete a befagyasztott 400 millió.

Várható, hogy a brazil kormány rövid időn belül *gazdaságmegszorító* intézkedéseket hoz, hiszen az IMF-kölcsön leállításának súlyos következményei lehetnek. Az országnak hitelező nyugati magánbankok ugyanis az IMF hozzáállásától teszik függővé tárgyalásaikat újabb kölcsönökről, illetve az adósságok átütemezéséről. Miután ismertté vált, hogy az Alap egyelőre nem folyósítja a 400 milliós kölcsönt, a Brazíliának hitelező bankok azonnal megszakították a tárgyalásokat a fizetési haladék kérdésében. (Brazíliának mintegy 100 milliárd dolláros külföldi adóssága van.)

Az argentin gazdasági miniszter, valamint a Jegybank elnökének múlt hétfői lemondása ugyancsak összefüggésben van a Nemzetközi Valuta Alap hitelfeltételei teljesítésének hiányosságaival. Csaknem másfélmilliárd dollár kölcsönt kapott Buenos Aires a pénzügyi szervezettől, s ez megnyitotta az utat a magánbankok 4,2 milliárd dolláros hitelakciói előtt. Az IMF hét pontban foglalta össze annak idején a teljesítendő legfontosabb gazdasági feladatokat Argentína számára. Ezek közül eddig nem sikerült teljesíteni a gazdasági növekedés meggyorsítását, a pénzkibocsátás növekedési ütemének visszafogását, az infláció megfékezését (Argentínában az infláció éves szinten megközelíti a 800 százalékot!), valamint a költségvetési hiány csökkentését. Gazdasági szakemberek véleménye szerint Argentína előtt is lezárhatja az IMF a kölcsönfolyósítás sorompóját abban az esetben, ha az elkövetkező napokban nem hoznak *drasztikus intézkedéseket* a vállalt feltételek teljesítésére.

Az elmúlt héten *Reagan* gazdasági tanácsadói úgy döntöttek, hogy javasolni fogják az elnöknek, *tekintsen el* az „önkéntes" japán autóexport korlátozási megállapodás meghosszabbításától. Az 1981 óta érvényben levő szerződés — amely évente 1,68 millió személygépkocsi behozatalát engedélyezi a szigetországból — a jövő hónap végén jár le.

Az amerikai autóipar persze *hevesen tiltakozik* a korlátozások tervezett megszüntetése ellen. Véleményük szerint a „zsilipek" megnyitása azt eredményezi, hogy a japán autók két év múlva 34 százalékot képviselnek majd az amerikai gépkocsipiacon a jelenlegi 20 százalékkal szemben.

Az „önkéntes" exportkorlátozásnak kettős haszna volt az amerikai gazdaság számára. Egyrészről a japán exportáradat megállításának „árnyékában" talpraállt a hazai autóipar, másrészről pedig a szigetország számos autógyárat — s ezzel munkalehetőséget — létesített amerikai földön. Az Egyesült Államokban gyártott japán kocsik ugyanis *nem számítanak importnak, nem vámkötelesek.*

Az amerikai elnök néhány napon belül dönt a korlátozás kérdésében, de a heves viták ellenére a szakértők véleménye szerint valószínűleg tanácsadóinak szavára hallgat. Japánban mindenesetre *nagy várakozással* tekintenek az ismét bővülő kiviteli lehetőségek elé . . .

Gonda György—Szentgáli Péter

Kereskedelmi őrjárat a gazdasági rendészettel

Ha az áru eltűnik...

Jeges februári télben, hózivatarban gyülekeznek a társadalmi ellenőrök a Budapesti Rendőrfőkapitányság gazdasági rendészetén, hogy eligazítást kapjanak Vágyi Ferenc őrnagytól. Mert a gazdasági rendészet nemcsak milliós ügyekkel foglalkozik, hanem azokkal is, amelyek valamennyiünket a legjobban idegesítenek, mert nap, mint nap találkozunk velük: a fogyasztók megkárosításával. A tavalyi kereskedelmi ellenőri vizsgálatok szerint minden harmadik esetben becsapták valamiképpen a vásárlót a kereskedők. Ez bizony elég rossz arány és úgy tűnik, ez az átlag —, de ne vágjunk a dolgok elébe.

Három csoportra oszlanak a társadalmi ellenőrök, kik a *Tolbuchin* körúti vásárcsarnokban, kik a *Hámán Kató* téri, kik pedig a XI. kerületi *Fehérvári* úti piacra mennek majd próbavásárolni.

A Nádasdy utcai „eligazítás" kölcsönös: a jelenlévő gyakorlott SZOT társadalmi ellenőrök is javasolnak útirányt, témát — a déligyümölcsökre jó lesz figyelni — és a Fehérvári úti piac ötlete is tőlük származik.

Mindhárom csoporttal megy valaki a gazdasági rendészettől, mi a Tolbuchin körúti csarnokba tartunk. Elvegyülünk a csarnok ilyenkor is élénk forgatagában a mínusz öt-hat fokos hidegben topogva, várjuk embereink felbukkanását.

Hentesumbuldák

Az egyik ellenőrnő vásárlását figyeljük a Zöldért 934-es egységénél. Két forint 30 fillért tévedett az eladónő a végszámlánál, el is pirul szégyenében. *Mondhatnánk, mi az a két forint harminc fillér — de egy nap legalább háromszázan jönnek hozzá vásárolni és minden egyes esetben két forinttal többet számolni, az már ugye, hatszáz forint.* Nem csekély havi mellékes . . .

Szabó Imre, a piac vezető felügyelője ezt a két forintot inkább optimista megnyugvással veszi tudomásul.

— Igen, a csarnokban sokkal erősebb a kereskedelmi morál, másutt még többet csalnak. Perszé itt sem mindenki fehér angyal, mert előfordult, hogy valaki mágnest rakott a mérőedény alá, aztán persze, hogy többet mutatott mindig. Az ilyen esetet azért könnyebb kiszúrni, mint a klasszikus hentes umbuldákat. Mert előfordul, hogy az oldalasról lefaragják a húst, abból kolbászt csinálnak, és eladják az üzletben jó áron.

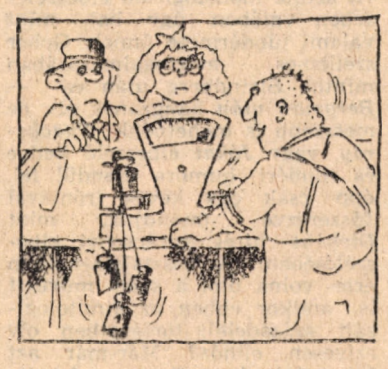

Ha szétfut a hír...

Olykor meg az áru rejtélyes módon eltűnik. Az egyik Zöldért-üzletben a látogatásunk előtti napon még 670 kiló grape frúit érkezett, másnapra meg egy darab sincs belőle. Csak néhány szem puha *grape fruit* árválkodik az egész piacon, 12 forintért adják. Igaz, máshol (szabálytalanul) 14, sőt olykor 16 forintot elkérnek ezért a gyümölcsért, de az itt lévőt egyszerűen ki sem szabad volna rakni, annyira rothadt. És ugyanilyen élvezhetetlen a 45 forintos *mandarin* is, *mégsem értékelik le.* Kevés van belőle, — talán ennyiért is elfogy? Vagy kényelmességből, lustaságból nem árazzák le?

Míg mi beszélgetünk, vissza is érnek az ellenőrcsoport többi tagjai. Volt, ahol egy forinttal számoltak többet — de aztán hirtelen megváltoztak a jegyzőkönyvek és arról mesélnek, hogy — például a banánnál! — már 3 fotal és 5,80-nal számoltak *kevesebbet.* A rejtélyt könnyű megfejteni: elég volt egy ellenőrnek megjelenni a csarnokban és azonnal szétfutott a hír: itt vannak!

Italárusítás — engedély nélkül

A Hámán Kató téri piacon nem bukkantak különösebb rendellenességre az ellenőrök — igaz, vásárlóra is alig, akkora volt a hideg, hogy a gyorsmérlegek is lassúnak bizonyultak. A Fehérvári úton már „élénkült" a piac — az 1136-os Zöldértnél két vásárlásnál *kilenc forint tíz fillérrel* számoltak többet, az edény súlya nem volt sehol feltüntetve (ez is nagy lehetőséget nyújt a súlycsonkításra" és találtunk 14 üveg Ámor vermutot, pedig az üzletnek *nincs is italárusítási engedélye.*

Egyszerű, sima nap — átlag minden harmadik esetben történt fogyasztói megkárosítás —, vegyük a rajtaütésszerű első ellenőrzéseket és ez több, mint három forint. Rossz arány? Jó? Nézőpont kérdése.

A gazdasági rendészet nem először végzett közös ellenőrzést a SZOT társadalmi aktíváival. Mint mindig, most is megtették a szükséges intézkedéseket. Észrevételeiket, tapasztalataikat jelezték az illetékes szerveknek, annak érdekében, hogy a kereskedők és a vásárlók közötti kapcsolat etikusabb legyen. *Ez azonban nem csupán a gazdasági rendészet és az ellenőrök szorgalmától függ . . .*

Elek Lenke

Megkérdeztük

Az adatok is fontosak!

Az elmúlt hetek jeges, havas időjárása megtréfálta még a gyakorlottabb vezetőket is. Jó néhányan megpördültek a síkos úton, és szerencsés esetben „csak" a kocsijukat törték össze. Ha mindez az M 7-es autópályán történik — gondolhatnánk — igazán rövid időbe és kevés fáradtságba kerül a lerobbant autó elszállítása. Egyszerűen meg kell állítani egy másik kocsit, s annak a vezetője a legközelebbi sárga telefonnál már be is szólhat segítségért. (Addig sem kell magára hagyni a kocsiját a pórul járt sofőrnek vagy éppen a benne ülő gyerekeket.)

De — mint az illetékesektől megtudtuk — erre nincs lehetőség. A járművek elszállítását csak akkor intézik el, ha a nevet, lakcímet, személyi számot — és természetesen — a kocsi típusát és forgalmi rendszámát is közlik, a baleset pontos helyével együtt. Vagyis, legjobb, ha a tulajdonos maga jelent. Mint *Rózsavölgyi István*, a 14. számú Autópályaüzemmérnökség ügyeletese elmondta, a pontos adatokat *a számla miatt* kérik. Mert előfordulhat olyan eset is, hogy valaki időközben más módon elviteti a kocsiját, és akkor ki fizeti az üzemmérnökség által odaküldött jármű viteldíját? Azért nem ragaszkodnak mindenáron a tulajdonoshoz, *csak az adatokhoz.* Tehát, ezt a készséges idegennek mindenképpen le kell írni. Sajnos, erről az autósok nagy része nem tud.

— l —

MI, HOL OLCSÓBB?

Bútorszövet – Hi-fi-torony

A CENTRUM HÉTFŐ akció keretében az alábbi cikkeket lehet vásárolni 20 százalékos árengedménnyel: a Csepel Áruházban tapétákat (tőkés import kivételével); a Kálvin téri Áruházban csaptelepeket, fürdőszoba-felszerelési cikkeket és egyes szerszámokat (ugyancsak tőkés import kivételével); a Corvin Áruházban női ruhákat; a Kőbányai Áruházban pedig egyes hajszárítókat. A Lottó Áruház kvarcrádiót kínál vásárlóinak 600 forintos, a Budai Lottó Áruház talicskát 750 forintos és csempét 4 forintos egységáron. Dabason a Mini Centrumban lánykacipőket 231 forinttól 513 forintig árusítanak. A Luxus Áruházban egyes belföldi férfiingeket, a Csillag Áruházban egyes férfiöltönyöket, a Textilházban pedig méteráru maradék anyagokat lehet vásárolni. Az Újpesti Áruházban diolen selyem méterenként 112 forinttól 146 forintig, az Óbudai Áruházban háztartási kisgépek 170 forinttól 2000 forintig kaphatók (tőkés import kivételével). Az Úttörő Áruház NDK-tornacipőket, a Centrum Compack Raktáráruház hanglemezeket ajánl a vásárlóknak (szintén tőkés import kivételével). Az Otthon Áruház Fánika elnevezésű bútorszövetet méterenként 245 forintért, Fatimát 277 forintért és Tulipánt 399 forintért árusít. A Divatcsarnokban a tapétáknak, hanglemezeknek, műsoros kazettáknak csökkentették az árát (tőkés import kivételével). Ugyanitt műanyag mosogatókádat 230 forintért, műanyag gyermekfürdőkádat 201 és 264 forintért lehet venni.

A SKÁLA SZTRÁDÁBAN a 126-os Polski Fiatba való gumiszőnyeget 425 forint helyett 298-ért, az 1500 Zsiguli hoz fényszóróbetétet 225 forint helyett 158-ért és a Skoda 105-ös és 120-ashoz fogyasztáscsökkentőt 282 forint helyett 197-ért lehet vásárolni. A KCSM kazántest árát 2020 forintról 1420 forintra mérsékelték; magnószalagokat pedig 30 százalékkal olcsóbban kínálnak. Kertésznadrágot 224 forintért lehet venni 320 helyett, habfürdőt 159-ért 180 helyett és öblítőt 89-ért 110 helyett. Az autós mini-Hi-fi-torony árát 9670 forintra csökkentették 12 900 forintról.

AZ ALKALMI árengedményes kínálata az alábbi: férfi- és női pulóver, több színben és fazonban kapható, az előbbi 237 forintért, az utóbbi pedig 155-ért a VIII., József krt. 36-ban, a XVIII., Vörös Hadsereg útja 125-ben és a II., Mártírok útja 31-ben — amíg a készlet tart.

A RUHATISZTÍTÓ SZÖVETKEZET alábbi felvevőhelyein ismét megkezdődött a tisztított, vegyes ruházati cikkek árusítása: II., Mártírok útja 13.; III., Pethe F. tér 1.; V., Kecskeméti u. 2.; V., Münnich F. u. 19.; VII., Rottenbiller u. 6 a.; VII., Majakovszkij u. 39.; XIX., Vörös Hadsereg u. 160.

Az Állami Fejlesztési Bank kötvényárfolyamai

Érvényben 1985. február 15-től

A kötvény megnevezése	Éves kamatozás százalékban	A kamatfizetés időpontja	Lejárati idő	A kibocsátás összege MFt	Árfolyam a névérték százalékában VÉTEL*	ELADÁS	Változás az előző hétnek %-ban
GAZDÁLKODÓ SZERVEZETEK ÁLTAL VÁSÁROLHATÓ KÖTVÉNYEK:							
COMPORGAN	14—15—16	III. 31.	1989—94—99.	100	bizományba	100.0	—
SZÜV	15	X. 15.	1990.	55	bizományba	n. k.	—
MKB—Vörös Csillag MGTSZ	12	XII. 16.	1991.	180	bizományba	00.0	—
Szegedi ált. telefon	11,5	III. 31.	1998.	27	bizományba	100.0	—
ÁFB—OKGT gáz	11,5	III. 31.	1993.	400	bizományba	100,0	+15
Építőipari Innovációs Alap	11,25	XII. 20.	1990.	80	bizományba	n. k.	—
MAGÁNSZEMÉLYEK ÁLTAL VÁSÁROLHATÓ KÖTVÉNYEK:							
Pest m. Iparcikk Ker. V.	11	III. 31.	1991.	20	109,5	111,5	—
SKÁLA	11	V. 31.	1991.	136	109,5	111,5	—
PIÉRT	11	VI. 30.	1991.	50	106,5	108,5	—
Somogy Ker. V.	11	VII. 1.	1991.	25	105,5	07 5	—
Borsod Iparcikk Ker. V.	11	IX. 1.	1988.	30	105.5	107,5	—
KONZUM Áruház V.	11	IX. 30.	1991.	30	105,0	107,0	+1,0
Pest m. Ruházati Ker. V.	11	XI. 20.	1991.	20	102,0	104,0	—
Győr-Sopron m. Ruházati Ker. V.	11	XI. 20.	1991.	15	101,5	103,5	—
AMFORA Ker. V.	11	XI. 30.	1991.	30	101,5	103,5	—
PANNONKER	11	XII. 10.	1991.	15	101,0	103,0	—
Budapesti Harisnyagyár	11	XII. 10.	1991.	40	101,0	103,0	—
DOMUS	11	XII. 10.	1990.	20	101,0	103,0	—
CENTRUM Áruház V.	11	XII. 17.	1991.	50	101,0	103,0	—
FEHÉRVÁR Áruház	11	XII. 17.	1990.	30	101,0	103,0	—
Alföldi TÜZÉP	11	XII. 18.	1989.	39	101,0	103,0	+0,5
Szolnoki Városi Tanács	11	XII. 20.	1992.	6,3	101,0	103,0	+0,5
ARRABONA	11	I. 15.	1992.	15	100,0	102,0	—
Császári MGTSZ	10	III. 15.	1992.	15	102,0	104,0	+0,5
KUNÉP	10	VII. 1.	1989.	30	100,0	102,0	—
Nagyrédei MGTSZ	9	III. 1.	1988.	10	101,5	103,5	+5,0
Lakossági gázkötvények	7,5—9		1992.	73	82—88,0	84—90,0 91—	—
Kommunális kötvények	5,5—7		1988—89	32	89—99,0	101,0	—

* A vételi áron a bank a kötvényeket megvásárolja.
n. k. = nincs készlet

Rádiófigyelő

Ingmar Bergman estéje?

A filmrendező és író munkássága számomra mindig *az ellenpróba* élményét hozza. Mi ugyanis itt Európa szélfútt szegletében könnyen mondhatjuk, hogy az emberi nyomorúság és szenvedés eredete a nehéz történelmi múlt, vagy az onnét örökölt társadalmi bajok halmozódásában keresendő: mert hisz ha könnyebb sorunk lett volna, akkor mi, itt élők is könnyebben boldogultunk volna; szociális és pszichikai nyavalyáink nem lennének olyan számosak. Bezzeg a szerencsésebb országok, népek, kulturák!...

Nos, *Bergman művészete ennek a „bezzeg"-nek folyamatos cáfolata.* Életműve úgy tűnik fel, mint szüntelen bizonyítása a ténynek, hogy nyomorúságaink okait önmagunkban, saját természetünkben hordozzuk, hiszen a jeles svéd olyan társadalmi mintát állít elénk, amelyben a külső körülmények, a história, a háborúk, a szociális ellentmondások befolyása szelídebb volt, mint bárhol másutt.

Ám a társadalmi, vagy — az ő körén belül maradva — *a magánemberi konfliktusok* áthangszerelve bár, s egy másik rétegben, mégis mindig megjelennek. Sem számuk, sem intenzitásuk nem csökken a sajátos közegben, sőt éppen a látszólag békésebb környezet — erősíti fel ezeknek az összecsapásoknak az erejét. S itt behelyettesíthető bármely filmnovellája, vagy filmalkotása, de vegyük egyedül a *Jelenetek egy házasságból* epizód-sorát, az is bőven elegendő. Természetünk ördögi vonásait a génjeinkben hozzuk magunkkal, s ezek valahol a zsigereink mélyén fészkelnek, várva, hogy idő és alkalom előhívja őket...

A rádió — pontosabban annak nagy kultúrájú és széleslátókörű világirodalmi mindenese: *Geher István* — most egy kései, vagyis nemrégiben született film-elbeszélést mutatott be a *Könyvszínpad* legutóbbi fölolvasó-délutánján, a *Fanny és Alexandert.* Nem hallottuk *az egész* művet, csupán kiragadott jelenetei váltották egymást, a műsorvezető összekötő kommentárjával.

És kezdetben *valóban* úgy tűnt, mintha ezúttal *egy másik Bergmant* hallanánk. Az Egdal-család századeleji története, a színésznő-nagyanya *(Tolnay Klári)* szinte monologizáló elbeszélésében valóban úgy hat, mint valami tündérmese (amely Geher szellemes megfogalmazásában mintha Strindberg után és — *Bergman után* hangzanék el), de messzebb is mehetnénk: *Thackeray* vagy *Jókai* elbeszélő kedve és tündéri humora csendül fel, épp csak egy kevés iróniával fűszerezve (mondjuk, mint *Dickens* híres karácsonyi elbeszélésében). A nosztalgia-hullám érte volna utol a svéd művészt is, amikor ebben az átmitologizált századeleji történetben oly szívesen elidőz? Már-már azt hihetnénk, hogy Bergman feledte azt a dühöt, amellyel a bársonyos babaházi felszín mögött búvó gonosz indulatokat: a roszszul leplezett elfojtásokat, a hipokrízist, az álszentséget ostorozza. Mintha megtompultak volna a méregteli gúny maró nyilai, amelyekkel e látszat-béke szemforgató bennlakóira löveldözött. Az idősödő művész *treuga dei*-je?

Nos, ezek a kérdések a filmnovella jelenetei közé iktatva már Gehernél is csupán szónokiak. Mert az idill, amelyet az idős Egdal nagymama vázol fel, ugyancsak illékony. Vagy másképp fogalmazva: az egykori színésznő a családregény elbeszélésében sem tagadja meg álcás önmagát. Egy szépen tupírozott, kifényesített és felstilizált történetet mesél el, ám, ahogy a végkifejlet felé közeledik, a második és még inkább a harmadik generáció történetében — éppenséggel megintcsak dramaturgiai törvényeket követve, habár némi késleltetéssel —, itt is megjelennek a jólismert bergmani motívumok: a harag, a gyűlölködés, a nem is oly mélyre fojtott gyilkos indulatok. Vagyis megintcsak felvonulnak itt az emberi természet összes démonai: retardálva bár, de mégis az eredeti bergmani hőfokon.

Tehát játszik velünk a művész: orrunknál fogva vezet, *elhiteti,* hogy most tündérmesét fog elbeszélni, és amikor már beleringattuk magunkat az ábrándokba, hirtelen csap le a valóság kopogó tényeivel, hogy kiábrándítson. Mélyebben gondolkozó művész annál Ingmar Bergman, filozófiája megalapozottabb, semhogy véleményét múló divatok hatására megmásítaná. Szemernyit sem változtatott azon, amit hősei belső világáról, a fogyasztói társadalom egyedeinek lelki rajzáról már korábban elmondott. Legfeljebb másként mondja el. Hatásosabban.

Lukácsy András

Tűnődés Hernádi Gyula javaslatán:

Vissza a magániskolához?

A *Köznevelés* című lapban olvastam, hogy *Hernádi Gyula,* a prózaíró, forgatókönyvíró és színházi szakember interjút adott a lap munkatársának. *„Egyetlen iskola sem térhet ki a kor kihívása elől"* — ez a cikk címe. Érdeklődéssel kezdtem tanulmányozni, hogy milyen mondanivalója van Hernádi Gyulának — a pedagógiáról.

Sok, érdekes mondanivalója van. A tehetséggondozás témaköréből kiindulva a következőket mondja: *„Hiába szervezik át az iskolákat, vezetnek be újabb reformokat, alig javul a helyzet. Talán közelebb járok az igazsághoz, ha azt mondom, az átszervezések inkább ártanak, mintsem használnak az iskolának."*

Itt megálltam az olvasásban. A gyakori és meggondolatlan, kusza reformálgatások valóban nem használnak — gondolom —, de nem túl sommás ezt *valamennyi* reformra, egyszersmindenkorra kijelenteni?

Akkor hogyan javíthatnánk a közoktatáson? Mit tanácsol Hernádi Gyula? Arra a kérdésre, „Hogyan képzeli el egy vállalkozók kezében lévő iskola működését?" így nyilatkozik:

— „Mindenekelőtt hadd szögezzem le, hogy annak a vállalkozói szocializmusnak a híve vagyok, amelynek elméleti alapját Liska Tibor dolgozta ki! Az ő társadalmi modelljében szerencsésen ötvöződnek az érdekek és a szocialisztikus gondolkodás lényeges elemei. Liskával együtt mondom, hogy a gazdasági élet sok területén csatát nyert vállalkozás kiterjeszthető az egészségügyre, a kulturális életre, az oktatásra is. Az iskolákra például, amelyben az „embertermelés", a személyiségformálás folyik, ami végső soron éppen olyan gazdasági, filozófiai, közgazdasági, szociológiai probléma, mint a csapágykészítés vagy a gépgyártás."

Itt nagyot téved, Hernádi Gyula. *Nem olyan.* Másmilyen.

Tovább az idézet;

„Számomra elképzelhető, hogy tíz tanár kibérel egy házat, és ebben azokat a gyerekeket tanítja, akiknek a szülei vállalták a tandíj kifizetését. Több éve működnek magánóvodák, ma már senkinek sincs gondja velük. Miért lenne baj az így működő iskolákkal? Meg lehet határozni nekik, hogy mit tanítsanak, helyesebben mit nem taníthatnak. A tudnivalókat éppen úgy számon kérnék, mint az állami iskolák, azokéval egyenrangú bizonyítványt adhatnának. Aki megteheti, az írassa be a gyerekét ilyen iskolába! Kétségtelen, hogy nem lenne olcsó, de a magánóvoda sem az. Nem is lehetne mindenki számára megfizethető, hiszen itt bizonyára olyan tanárok állnának a katedrán, akik kizárólag a tanításból akarnak megélni."

Hogy gondolta ezt, Hernádi Gyula? Hogy ugyanis azoknak a gyerekei, „akik meg tudják fizetni" — eleve magasabb képzettséget adó oktatásban részesülnek, mint a többiek gyerekei? Valóban ezt jelentené a „vállalkozói szocializmus"? Vagy valami mást?

Gyanítom, újra kellene gondolni (és végiggondolni) ezt a dolgot. Az esélyek egyenlőségének megszüntetését. Társadalmi és politikai, sőt, történelmi konzekvenciáival együtt.

Más kérdés egyébként, hogy a Köznevelés-ben, csillag alatt, nem olvashattam semmiféle szerkesztőségi fenntartást. Pedig talán indokolt lett volna.

G. P.

Hét nap, egy arc

Régi szakembernek hitték

Az eredményhirdetésen kiderült, hogy a pályázat első díjának nyertese egy lányosan karcsú, kék szemű, fekete hajú fiatalasszony. A zsüri elnöke zavartan magyarázkodott: a pályamű annyira színvonalas volt, olyan szakmai tudásról árulkodott, hogy azt hitték, valamelyik régi szakember készítette. Az egészségnevelési pályázatot az Országos Egészségnevelési Intézet hirdette tavaly, a legjobb pályamunkát pedig dr. Petheő Istvánné Kocsis Erika küldte be, az egri kórház orvosi könyvtárosa, „Egészséges, mondd, akarsz-e lenni?" címmel.

— Népművelői hajlamaimat próbálom megvalósítani a pályázatokon — mondja a győztes. — Könyvtár-népművelés szakon végeztem a főiskolán, de mérlegelnem kellett, hogy a hivatásomat és a családi életet össze tudom-e egyeztetni, ezért választottam a nyugodtabb könyvtári munkát. A kórház könyvtárában az egészségnevelési anyagokat rendeztem, ezért természetesnek találtam, hogy a közművelődésnek ezzel az ágával foglalkozzam. Egészségnevelésről írtam a szakdolgozatomat, tavalyelőtt pedig a nőtanács és a Népművelési Intézet szabadidős pályázatán második díjat kaptam a családi egészségnevelésről írt tanulmányomra. A pályázatok anyagát természetesen nemcsak könyvekből nyertem, bár minden szakirodalmat végigolvastam. De van egy 12 éves lányom és egy ötéves fiam. Ők aztán bőven adnak tapasztalatot. Tavaly a lányom elég dundi lett. Próbáltuk meggyőzni, hogy egyen kevesebbet, de nagyon nehezen tudtuk vele elfogadtatni, hogy nem lakhat jól. Aztán a hiúsága is ébredezni kezdett, végül is lefogyott, és most már ő is látja, hogy nem „ilyen alkat", hanem egyszerűen túl sok édességet evett.

A mostani pályázatra egy iskolai egészségnevelési hét forgatókönyvét készítettem el. Úgy tudom, nemigen szerveznek ilyeneket, már csak azért sem, mert nincs módszertani segédlet. A forgatókönyvem útmutató lehet, de minden iskolában a helyi körülményekre kell alkalmazni. Az a legfontosabb, hogy ne százötven gyereknek tartsanak előadást, hanem kis csoportokban foglalkoztassák őket. Egyik ilyen program például a „nagymama nem is olyan öreg" címet viseli. Úgy látom, hogy sok család elvárja a nagyszülők segítségét, de — mondván, hogy „ők már öregek" — nem beszéli meg velük problémáit. A gyerekeket és a nagyszülőket hozza közelebb egymáshoz, ha felkészítjük arra a gyerekeket, hogy a kor előrehaladtával bizony romlik a hallás, az öregek érzékenyebbek, ezzel együtt kell őket elfogadni és szeretni. Ezt a programot nagymamákról, nagypapákról szóló irodalmi összeállítás egészíti ki, amit a gyerekek adnak elő.

— Amint látja, a forgatókönyvem megvalósításához nem kell sok pénz. Abból indultam ki, ami egy iskolában „adott": vannak gyerekek, szülők, tanárok, orvosok, könyvek, képművészeti albumok, magnó, lemezjátszó. De nem megoldhatatlan a „terülj, asztalkám" program sem, ami az egészséges étkezésről szól, és természetesen a lányom hízása adta az ötletet. Az első díjnak nagyon örülök, de tudom, hogy nemcsak az én érdemem. Jólesik egy kicsit kiesni a szürke hétköznapokból, a katalóguscédulák gyártásából, a rutinmunkából. De pluszteljesítményt nem lehet nyújtani jó családi háttér nélkül. Nekem segítenek a nagyszülők, a férjem, aki gyermekorvos, és a könyvtár vezetője, aki időt enged a kutatásokra. Ez a díj az ő jutalmuk is.

— rehák —

Filmsorozat a tévében

A növények kalandja

Újra igényes ismeretterjesztő sorozat indult a televízióban. Legalábbis ezt ígéri a tizenhárom folytatásos Kalandozás a növényvilágban című francia film szombat délután sugárzott első része. A nagyszabású vállalkozás készítői bejárták filmjük forgatása közben szinte az egész Földet. Voltak a brazil őserdőben és a tibeti hegyekben, jártak a mexikói félsivatag kaktuszai és a Kanári-szigetek örökzöldjei között, meglátogatták a francia tengeri algamezőket és a legöregebb fát, az egyiptomi piramisoknál is idősebb kaliforniai mammutfenyőt.

Bevallott céljuk, hogy bemutassák a növényvilág fejlődéstörténetét, azt az utat, amelynek során az évmilliók százai alatt létrejöttek az első egysejtű algák majd az evolúció további lépéseivel a legfejlettebb virágos növények. Az a növényvilág, mely természetes környezetünk épségének biztosítéka, létünk s mindennapi életünk nélkülözhetetlen eleme. Azért is szerencsés, hogy megvettük ezt a sorozatot, mert a növényekről viszonylag kevesebb ismeretterjesztő film készül, mint az állatokról, s hajlamosak vagyunk néha megfeledkezni fontosságukról, no meg hallatlan érdekességükről. Már az első rész is számos ritka felvétellel szolgált a legegyszerűbbnek tekintett növényekről, az algákról, moszatokról, amelyek egyes jóslatok szerint a jövő századra élelmiszerkészletünk fontos részét adják majd.

A hetente jelentkező népszerűtudományos filmsorozatot bízvást ajánlhatjuk a természet rejtélyei iránt érdeklődő tévé-nézőknek, akik közül, előre megjósolhatjuk, a színes készülékkel rendelkezők tetemes előnnyel rendelkeznek majd.

pal-i

Woody Allen – századszor

„— Harminc vagon májkrémem rohad Ciszjordániában!

— Mi az a Ciszjordánia?

— Ugyanaz mint a rendes Jordánia, csak egy fél hanggal feljebb."

— Remek fordítás. Tökéletesen visszaadja Woody Allen humorát.

— A fordítás valóban remek. De ezt a dialógot nem Woody Allen írta — mondja *Kern András.*

— Hát kicsoda?

— Verebes István. Debrecenből jöttünk haza egy fellépésről, amikor a kocsiban elmondta.

— Mások is „tettek hozzá" az eredeti vigjáték szövegéhez?

— Valló Péterrel, aki az előadást rendezte, egy nyáron át dolgoztunk a darabon. Körülbelül harmincöt mondatot tettünk bele két későbbi filmjéből, az *Annie Hall*ból és a *Mannhattan*ből.

— Miért érezték ezt szükségesnek?

— Ezek a filmek talán mélyebbek, bonyolultabbak voltak, mint a korábban írt színdarab.

— Attól tartottak, hogy túl könnyednek ítélik majd meg az előadást?

— Valóban van nálunk egy ilyen probléma. Ami könnyed, az nem tetszik az „avantgardoknak", ami meg az avantgardoknak tetszik, az rendszerint megbukik a közönség előtt.

— Ritka dolog, hogy egy előadás a közönségnek, a szakmának, sőt a kritikának egyaránt tetszik...

— Valóban „skizoid" helyzetben vagyunk, mert általában nem stimmelnek a különböző igények. Ezért kűlön öröm, hogy annyi embert érdekel a *Játszd újra Sam!*

— Különös szeretettel beszél Woody Allenről.

— Évekkel ezelőtt, — mielőtt még elkezdtük próbálni a darabját, — elindult bennünk egy úgynevezett „W. A. mánia". Idéztük az utcán, a színházban, s közben észrevétlenül megtanultunk az ő nyelvén beszélni. Nem mintha mi ugyanolyan okosak lennénk, csupán a humorunkat érezzük azonosnak az övével. Ez aztán később, az előadás megszületésekor igencsak hasznunkra vált.

— ... Amely előadás a múlt hét szombatján századik alkalommal került a közönség elé. Miben látja a siker nyitját, hiszen Woody Allen világa elsősorban egy szűkebb, „vájtfülű" réteghez áll közel?

— Nagyon remélem, hogy sikerült a figurát „áthonosítanom..."

Kiss Péter

Hatévesek iskolai beiratása

A Művelődési Minisztérium rendelete alapján minden tankötelesek korba lépő gyermeket a szülő, illetve a gondviselő köteles *március 1—15. között* a lakóhelye szerint illetékes általános iskolába beíratni. A rendelet egységes végrehajtása érdekében Budapesten a Fővárosi Tanács művelődésügyi főosztálya szabályozta a beíratás rendjét, s döntése szerint Budapesten a tankötelesek beíratása *március 7—8-án* lesz.

Az első osztályba azokat a gyermekeket kell beíratni, akik 1983. augusztus 31-ig betöltik hatodik életévüket, vagyis 1978. szeptember 1. és 1979. augusztus 31. között születtek. A szülők kötelezettsége gondoskodni arról is, hogy beíratott gyermekük rendszeresen látogassa az iskolát.